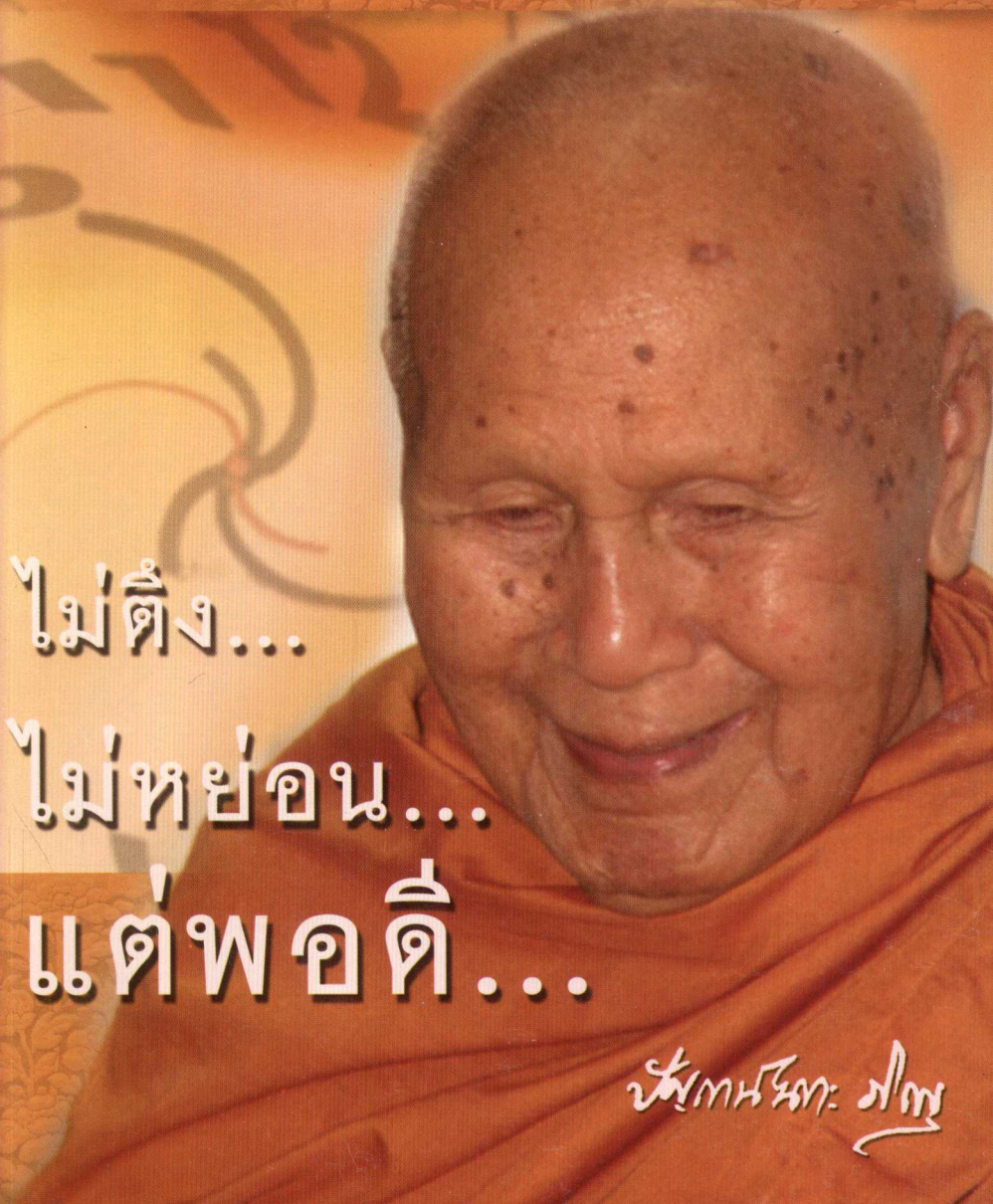
ปณิธานของหลวงพ่อปัญญานันทะ

ทางสายกลาง

ไม่ติ่ง...
ไม่หย่อน...
แต่พอดี่...

ปัญญานันทะ ภิกขุ

ทางสายกลาง

ไม่ตึง ไม่หย่อน แต่พอดี

.....

.....

ChangeFusion สสส. TRRM เครือข่ายจิตอาสา VolunteerSpirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

คำนำ

พระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ : หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ เป็นพระเถระผู้มีชื่อเสียงของประเทศไทย ตลอดชีวิตการครองสมณเพศของหลวงพ่อนั้น ได้สร้างผลงานไว้มากมาย ดังเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไป

พระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ หรือที่เรียกขานกันจนติดปากว่า "หลวงพ่อปัญญานันทะ" เป็นพระผู้มีหลักธรรมคำเทศน์ ข้อคิด ข้อเขียน ที่เปรียบประดุจดังแสงสว่างแห่งดวงประทีป ที่แผ่รัศมีไปทั่วดินแดนสยามและนานาประเทศ อันเป็นคำสอนที่ลึกซึ้งกินใจสำหรับชาวพุทธ มาเป็นระยะเวลาช้านาน ด้วยวาทะอันงดงาม ราบรื่น กล้าหาญ และเตือนจิตสะกิดใจแก่ชาวพุทธทั้งหลาย ถือได้ว่าท่านเป็นปูชนียบุคคลควรแก่การยกย่องและเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำเสียงและการเทศน์ที่สะกดผู้ฟังให้อยู่ในอาการสงบ คำสอนของท่านเปี่ยมไปด้วยความเมตตา กรุณา ผลงานและชื่อเสียงของท่านจึงได้แผ่กระจายไปทั่วทุกสารทิศ ดังนั้นท่านจึงควรแห่งการได้รับขนานนามว่าเป็น **"ภิกษุผู้เป็นนักเทศน์ผู้ยิ่งใหญ่"** ในปัจจุบัน

คำสอนของหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ แม้จะเป็นคำสอนที่เรียบง่าย ฟังง่ายต่อการเข้าใจของบุคคลทุกระดับชั้น แต่ทว่า

เป็นคำสอนที่ลึกซึ้งด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องอย่างแท้จริง ด้วยอุดมการณ์และปณิธานอันแน่วแน่ ประกอบด้วยเมตตาธรรมอันสูงยิ่งต่อชาวพุทธ หลวงพ่อจึงได้ทุ่มเททั้งชีวิตให้ชาวพุทธเข้าใจสิ่งที่ถูกต้อง ได้รับประโยชน์ต่อการศึกษาและการปฏิบัติพุทธศาสนาให้มากที่สุด และเพื่อเป็นการสนองปณิธานดังกล่าว ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรมจึงได้จัดพิมพ์ **"ทางสายกลาง : พอเหมาะ พอดี หนีความสุดโต่ง"** ออกเผยแพร่แก่สาธุชน

บุญกุศลอันบังเกิดจากการจัดพิมพ์ในครั้งนี้ ขอถวายเป็นสักการะบูชาพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์สมเด็จพระบรมศาสดา และถวายเป็นธรรมานุสรณ์สักการะบูชา แด่ พระเดชพระคุณหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ พระผู้อุทิศชีวิตเพื่อเผยแพร่พระศาสนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนานตราบสิ้นอายุขัย

หวังอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จักบังเกิดประโยชน์แก่ชาวพุทธที่ได้นำไปศึกษาหรือใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และเข้าถึงเนื้อแท้แห่งพระพุทธศาสนา สมดังปณิธานของหลวงพ่ออันจักนำพาชีวิตไปสู่ความสุขและสงบเย็นอย่างสมบูรณ์

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภา ปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญ

ทางสายกลาง : พอเหมาะ พอดี หนีความสุดโต่ง ๑

ชาวไทยกับพระพุทธศาสนา ๓

หลัก ๓ ประการ แห่งการทำความดี ๕

การพ่ายแพ้และการเป็นทาสเป็นทุกข์หนักนัก ๑๒

ทางที่เปิดไว้พร้อมแล้วสำหรับทุกคน ๑๔

องค์ที่ ๑ สัมมาทิฏฐิ ความเห็นในทางที่ชอบ ๑๗

ความหมายของ “ทิฏฐิ” ๑๙

ความคิด ความเข้าใจ เป็นมูลฐานของการกระทำ ๒๐

อันติมติ ความเห็นที่กลับกลายได้เสมอ ๒๔

ความเห็นตามหลักพุทธธรรม เป็นความเที่ยงแท้ ๒๕

ความเห็นที่ควรทำความเข้าใจในเบื้องต้น ๒๙

องค์ที่ ๒ สัมมาสังกัปปะ ความคิดในทางที่ชอบ ๖๕

ความคิดในทางที่ชอบ ๓ ประการ ๖๙

คิดในอันออกจากกามซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ของชีวิต ๖๙

วิธีพรากใจออกจากกามคุณ ๗๓

คิดในอันไม่พยาบาทปองร้ายใคร ๗๖

ความคิดในอันไม่เบียดเบียนกัน ๘๘

ความคิดในทางที่ถูกต้องเป็นแนวของใจที่สูงส่ง ๙๓

องค์ที่ ๓ สัมมาวาจา การพูดในทางที่ชอบ ๙๗
การพูดเป็นเรื่องสำคัญของชีวิต ๙๙
ลักษณะปากของคนตามหลักพุทธศาสนา ๑๐๐
คำพูดที่ฆ่าคนพูดให้ถึงตายได้ ๑๐๓
พึงกล่าวแต่วาจาที่เป็นสุภาษิต ๑๐๖
ข้อคิดเตือนใจในการกล่าววาจา ๑๐๙

องค์ที่ ๔ สัมมากัมมันตะ การกระทำที่ชอบ ๑๑๓
งดเว้นการฆ่า ๑๑๖
การฆ่าตนเองเป็นบาปอย่างยิ่ง ไม่ควรกระทำ ๑๒๕
งดเว้นจากการลัก ๑๒๘
ทรัพย์ที่ได้มาโดยสุจริต ทำให้จิตใจปลอดโปร่ง ๑๓๒
งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ๑๓๖
การประพฤติผิดในทางกาม...เป็นบาปหนัก ๑๔๐
บังคับตนไว้ให้อยู่ในความรับผิดชอบเสมอ ๑๔๒

องค์ที่ ๕ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ ๑๔๕
การงานเป็นเหตุทำให้ความหวังสำเร็จได้ ๑๔๘
ภัยอันเกิดจากการค้าขายเครื่องประหาร ๑๕๒
ภัยอันเกิดจากการค้าขายมนุษย์ ๑๕๕
ภัยอันเกิดจากการค้าขายสัตว์ ๑๕๗
ภัยอันเกิดจากการค้าขายน้ำเมาและยาพิษ ๑๕๘
ภัยอันเกิดจากการเปิดบ่อนการพนัน ๑๖๐

องค์ที่ ๖ สัมมาวายาโม ความพยายามชอบ **๑๖๑**
จุดหมายปลายทางของพุทธศาสนา ๑๖๓
เพียรระวังมิให้ความชั่วเกิดขึ้นในตน ๑๖๗
เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว ๑๖๙
เพียรทำความดีให้เกิดขึ้น ๑๗๒
เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ ๑๗๔

องค์ที่ ๗ สัมมาสติ การระลึกชอบ **๑๗๗**
สติ : ความรู้สึกตัวก่อนจะทำ จะพูด จะคิด ๑๗๙
ผู้มีสติ...ย่อมเจริญทุกเมื่อ ๑๘๒
คนประมาทขาดสติเป็นเฉกเช่นคนที่ตายแล้ว ๑๘๓
พึงฝึกตนให้เป็นคนตื่นตัวและรอบคอบอยู่เสมอ ๑๘๔
คุณค่าของการมีสติ ๑๘๙
การฝึกสติตามแนวสติปัฏฐานสี่ ๑๘๙
ทางลัดสายเดียวที่จักนำผู้ปฏิบัติให้ถึงความเกษม ๑๙๑

องค์ที่ ๘ สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ **๑๙๓**
ความสำคัญของใจ ๑๙๗
การทำสมาธิ : การรวมกำลังใจเข้าเป็นอันเดียวกัน ๒๐๓
สมาธิอย่างชาวโลก ๒๐๓
ประเภทของสมาธิ ๒๐๖
สมาธิในพุทธศาสนามุ่งความพ้นทุกข์เป็นใหญ่ ๒๐๗
รุ่งอรุณแห่งการแทงตลอดอริยสัจจ์ ๒๑๓

ทางสายกลาง

พอเหมาะ พอดี หนีความสุดโต่ง

ทางสายกลางที่แท้จริงมีหลักที่แน่นอน
ความแน่นอนของทางนั้นอยู่ที่ความมีจุดหมายชัดเจน
เมื่อมีจุดหมายที่แน่นอนแล้ว
. . . การกระทำที่ตรงจุด . . .
พอเหมาะพอดี ที่จะให้ผลตามจุดมุ่งหมาย
นั่นแหละ คือ ทางสายกลาง
ทางสายกลางมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน
. . . คือ . . .
ความดับทุกข์ หลุดพ้น เป็นอิสระ ไร้ปัญหา
การดำเนินชีวิตที่ตรงจุด พอเหมาะ พอดี
ให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายจึงเป็น
. . . ท า ง ส า ย ก ล า ง . . .

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟัง ตามสมควรแก่เวลา

ชาวไทยกับพระพุทธศาสนา

ชาวไทยเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เราได้รับเอาพระพุทธศาสนามาเป็นสมบัติประจำใจเป็นเวลานานกว่าพันปีแล้ว **บ้านเมืองของเราได้รับความร่มเย็นก็เพราะบารมีธรรมของพระพุทธศาสนา**

เราจึงเทิดทูนพระพุทธศาสนาไว้เสมอด้วยชีวิตของเรา มีหลายครั้งที่บ้านเมืองตกอยู่ในสภาพคับขัน แต่โดยที่ชาวไทยและประมุขของชาติไทยยึดมั่นในธรรมะของพระพุทธองค์ ชาวไทยจึงหลุดพ้นจากความเดือดร้อนมาได้

ความดี : กิจจำเป็นที่ทุกคนต้องพึงปฏิบัติ

ความเดือดร้อนและความสงบ
เป็นผลของการกระทำของประชาชนภายในประเทศ
สมัยใดประชาชนมีความมั่นคงในศีลธรรม
สมัยนั้นก็จักมีแต่ความสุขและความสงบ
แต่ถ้าสมัยใดประชาชนขาดศีลธรรม
สมัยนั้นก็มีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน

หลักพุทธศาสนาของเรา ได้สอนให้เราเข้าใจว่า...

ความสุขความทุกข์ของเรานั้น เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของเราเอง ไม่มีใครหรือสิ่งใดจะมามาดลบันดาลให้เราเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ได้ ถ้าเราไม่ทำมันด้วยตัวของเราเอง ครูบาอาจารย์เป็นแต่เพียงผู้บอกทางให้เท่านั้น การลงมือเดินเป็นกิจที่เราเองจักต้องทำ

เมื่อเป็นเช่นนี้ . . .
การกระทำความดีจึงเป็นกิจจำเป็นของเราทุกคน

หลัก ๓ ประการ แห่งการทำความดี

แต่การที่จักทำความดีนั้น ก็ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่า ความดีคืออะไร?

หลักที่ควรจำง่ายๆในเรื่องความดีก็คือ

๑. สิ่งที่ทำเป็นประโยชน์แก่ตน

๒. สิ่งที่ทำเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๓. ท่านผู้รู้รับรองว่าเป็นความดี

หลักสามประการนี้เป็นส่วนประกอบให้เป็นความดี ฉะนั้นในเวลาจะทำอะไรเพื่อให้เป็นความดีนั้น ก็จะต้องพยายามทำให้ประกอบด้วยหลักสามประการนี้ จะขาดอันใดอันหนึ่งไปเสียมิได้ เหมือนกับก้อนเส้าสามก้อน ขาดก้อนใดก้อนหนึ่ง...หม้อตกแตก หลักนี้ก็เป็นเช่นนั้น

คนเราส่วนมากมักจะเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ตน ไม่ค่อยได้คิดถึงประโยชน์ของคนอื่น ถ้าจะทำสิ่งใดก็มุ่งแต่จักเอาแต่เพียงประโยชน์ตนเป็นประมาณ ไม่ได้คิดว่าคนอื่นจักเสียผล คนเช่นนี้เป็นจำพวกที่ถือตนเป็นใหญ่ คิดเห็นเข้าข้างตนฝ่ายเดียว เป็นคนเอาเปรียบสังคม เพราะมุ่งหาและเก็บไว้เพื่อตนเองถ่ายเดียว จึงทำให้วัตถุอันเป็นของกลางสำหรับคนทั่วไปจักได้ใช้ และของเหล่านั้นมีเพียงพอสำหรับทุกคนจักหากินหาใช้ได้ แต่เกิดการไม่พอขึ้นก็เพราะคนบางคนโลภมากแสวงหาและเอามาเพื่อตน

ถ่ายเดียว การกระทำในรูปนี้เป็นการเบียดเบียนประโยชน์ของผู้อื่นเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม จึงไม่เป็นความดี

เมื่อเราจักแสวงหาประโยชน์แก่ตน ก็อย่าได้ให้เป็นการทำลายประโยชน์ของผู้อื่น ให้เป็นคนคิดเห็นอกเขาอกเราเพราะการเป็นอยู่ในโลกนี้เป็นการเป็นอยู่แบบรวมกัน ผลประโยชน์ทุกอย่างต้องอิงอาศัยกัน ความสุขจึงจะเกิดขึ้นได้ ประโยชน์ตนและท่านจึงต้องมีส่วนสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

แต่ในบางกรณี แม้การกระทำนั้นได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายแล้ว ก็ยังไม่แน่นักว่าจักเป็นความดีเสมอไป เช่นว่า นาย ก. ทำการต้มเหล้าขาย เขาคิดว่าการต้มเหล้าขายของเขาเป็นการได้ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่นก็ไม่เสีย เพราะมีคนเป็นจำนวนมากมาซื้อเหล้าจากเขาบ้าง มาพลอยร่วมวงดื่มเปล่าๆบ้าง คงจะเป็นการดีแล้ว...แต่ยังไม่ดี เพราะผู้รู้ทั้งหลายติเตียนการกระทำเช่นนั้นว่าเป็นการผิดธรรม เป็นการผิดต่อกฎหมายของบ้านเมือง ผู้รู้ดีเขาติกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นการกระทำเช่นนั้นจึงเป็นการเสีย ...ใช้ไม่ได้ ต้องมีองค์ที่สามคือผู้รู้รับรองว่าดีด้วย

คำว่า **ผู้รู้** นั้นหมายถึง ผู้รู้เหตุผลอย่างแท้จริง ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ เราก็ยอมรับว่า **ผู้รู้ที่แท้จริงก็คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** แม้พระองค์ไม่มีชีวิตอยู่ก็จริง แต่คำสอนยังคงมีปรากฏเป็นตัวแทนพระองค์อยู่ ฉะนั้น เราจักทำอะไรลงไป เราก็ต้องเอาหลักธรรมมาเป็นแว่นแก้วส่องดูเสียก่อนว่า

การกระทำเช่นนั้นๆ จักเป็นการขัดต่อคำสอนของพระพุทธองค์หรือไม่ ถ้าเห็นว่าขัดกันก็ไม่ควรทำ ถึงแม้ว่าการกระทำนั้นจะนำผลมาให้อย่างมากหลาย เพราะผลที่เกิดจากการกระทำที่ชั่วนำความทุกข์มาให้แก่ผู้กระทำ

พระพุทธองค์จึงตรัสเตือนว่า...

ใคร่ครวญก่อนจึงจะทำ ดีกว่า
เพราะสิ่งที่ทำลงไปแล้วจักทำคืนอีกไม่ได้
การกระทำที่นำความร้อนใจมาให้
เป็นการกระทำที่ไม่ดี

เป็นพระโอวาทที่ผู้รักตนควรทำโดยแท้

สิ่งที่มนุษย์ต้องการคือความสุขความเจริญ

มีคำถามแทรกเข้ามาว่า **ชาวโลกมีความต้องการอะไร?**

คำตอบพึงมีว่า **ทุกคนต้องการมีความสุขความเจริญ** ไม่มีใครต้องการความทุกข์ความเสื่อม

แต่ทำไมทั้งๆที่ทุกคนต้องการความสุขความเจริญ เขายังมิได้รับสิ่งที่ต้องการสมหมาย เขากลับได้พบกันแต่ความทุกข์ความเสื่อมอยู่เสมอ

คำตอบในเรื่องนี้ก็มีอยู่ว่า เป็นเพราะเขาต่างขาดคุณธรรมบางประการ อันเป็นสิ่งสนับสนุนให้เขามีความสุขสมหมาย

คนอยู่เป็นทุกข์เพราะเหตุ ๔ ประการ

ในปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกาย มีคำกล่าวไว้ว่า คนอยู่เป็นทุกข์เพราะเหตุ ๔ ประการ คือ

๑. **ไม่มีความเชื่อ**
๒. **ไม่มีความละอาย**
๓. **ไม่มีความเกรงกลัว**
๔. **มีความเกียจคร้าน**
๕. **มีความรู้ชั่ว**

ในทางธรรมสอนให้เรามีความเชื่อในทางที่ชอบที่ถูก เป็นความเชื่อที่อาจนำผู้ปฏิบัติตามไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ แต่มีจำนวนคนมิใช่น้อยขาดความเชื่อในรูปนั้น เมื่อไม่มีความเชื่อ เขาก็ขาดความรู้สึกผิดชอบ อันเป็นปัจจัยสำคัญของการกระทำความดี เพราะ**ความรู้สึกผิดชอบเป็นความคิดที่เกิดขึ้นคอยสกัดมิให้กระทำความชั่ว** และบอกให้รู้ได้ทันทีว่า สิ่งที่ตนกำลังจะกระทำอยู่นี้เป็นสิ่งไม่ดี เป็นการฝืนต่อมโนธรรมโดยแท้ นี่เป็นลักษณะของความรู้สึกผิดชอบ

ขณะใดขาดความรู้สึกแบบนี้แล้ว อาจก่อให้เกิดการกระทำที่ผิดและเสียหายได้ง่าย เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนควรจะเพาะนิสัยความรู้สึกผิดชอบให้เกิดแก่ตน การกระทำโดยวิธีนี้ก็เป็นการปฏิบัติธรรมแบบหนึ่งเหมือนกัน

ธรรมะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน

มีบางคนเขาเข้าใจว่า **การกระทำความดี หรือการปฏิบัติกิจศาสนานั้นเป็นเรื่องของคนแก่ ส่วนคนหนุ่มสาวนั้นยังไม่จำเป็น ความเข้าใจในรูปนี้เป็นความเข้าใจที่ผิดมาก ธรรมะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย**

เหมือนกับอาหารสำหรับหล่อเลี้ยงกาย เป็นสิ่งจำเป็นแก่คนทุกคน ถ้าร่างกายของใครขาดอาหารก็คงถึงแก่ความตาย ธรรมะเป็นอาหารหล่อเลี้ยงใจ ใจของใครขาดธรรมะเขาก็คงเป็นอยู่แบบคนที่ตายแล้ว **การตายในขณะเป็นอยู่เป็นการตายที่ร้ายแรงกว่าการตายของคนตายจริงๆ** เพราะคนตายจริงๆนั้นไม่ให้โทษแก่ใคร แต่คนตายที่ยังเป็นอยู่เพราะขาดคุณความดีนั้นเป็นภัยต่อสังคมมาก จึงเป็นความตายที่น่ากลัวโดยแท้ ชีวิตที่ต้องการอยู่อย่างคนเป็นจึงต้องมีธรรมะประจำใจ ธรรมะเป็นเกราะป้องกันเรามิให้ตกไปสู่ความชั่วทั้งในโลกนี้ และในโลกหน้า

ศาสนาเป็นเครื่องห้ามไม่ให้ทำชั่วที่ดีที่สุด

อีกประการหนึ่ง **การกระทำความชั่วนั้นย่อมเกิดแก่ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ถ้าหากเขาไม่มีเครื่องห้ามเครื่องกันแล้ว ความลำบากก็เกิดแก่เขาได้โดยง่าย** โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว...จิตใจ

กำลังคึกคะนองและร้อนแรง ถ้าเอนไปในทางดีก็ดีนัก ถ้าเอนไปในทางชั่วก็ชั่วนัก แต่โดยส่วนมากมักเอนเอียงไปในทางที่ชั่ว เพราะธรรมชาติของใจคนนี้ปกติเดินไปในทางต่ำอยู่เสมอ ยิ่งขาดการห้ามด้วยแล้วก็ไปกันใหญ่ ประดุจกับม้าคะนองที่ขาดสารถีผู้บังคับ

ม้าที่กำลังคะนองและพยศนั้น
ต้องการบังเหียนและผู้จับบังเหียนไว้ ฉันใด
คนหนุ่มสาวที่กำลังคะนอง
ก็ควรที่จักมีสิ่งสำหรับบังคับไว้ ฉันนั้น
ก็สิ่งนั้นไม่มีอะไรดีไปกว่าธรรมะในทางศาสนา

จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่หนุ่มสาวในสมัยนี้ จักนำตนเข้าหาพระเสียบ้าง ไม่อย่างนั้นมารร้ายจักจูงท่านไปสู่ทางร้าย ซึ่งมีตัวอย่างปรากฏอยู่อย่างชุกชุมในสมัยนี้ อันเป็นผลจากการขาดความสนใจในธรรมะ เป็นคนนับถือศาสนากันแต่เพียงชื่อเท่านั้น

คนหนุ่มสาวยังมีหวังที่จักอยู่ในโลกได้อีกนานปีมากกว่าคนแก่ และจักมีโอกาสได้ทำความดีแก่โลกมากขึ้นไปอีก ความจำเป็นในการแสวงหาหลักทางใจจึงมากกว่าคนแก่เป็นธรรมดา คนไม่มีหลักศาสนาในใจเป็นคนปราศจากเครื่องยึดเหนี่ยว เขาอาจทำผิดทำเสียเมื่อใดก็ได้ ในเรือนจำนักโทษส่วนมากเป็นคนหนุ่ม...คนแก่มีแต่ว่าน้อย นี่ก็เนื่องจากคนแก่ท่านมีธรรมะรั้งใจ ส่วนคนหนุ่มขาดคุณธรรมรั้งใจจึงก่อกรรมทำเข็ญได้มาก

อาหารวิเศษที่ทำให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์

ถ้าท่านไม่อยากเป็นทุกข์ ท่านจงหันหน้าเข้าหาธรรมเถิด เพราะถ้าไม่เข้าหาธรรมแล้ว อธรรมจะเข้าจับใจของท่าน

ธรรมกับอธรรมให้ผลแตกต่างกัน คือ ธรรมนำตนไปสู่สถานที่ดี อธรรมนำตนไปสู่สถานที่ชั่ว ท่านชอบอย่างไหนจงเลือกเอาเองเถิด ข้าพเจ้าว่าท่านคงไม่เลือกเอาอธรรมแน่ๆ เพราะใจของท่านยังปรารถนาความสุขความเจริญอยู่ **จึงหวังว่า ท่านคงเลือกเอาด้านธรรมะอันเป็นฝ่ายดี เป็นฝ่ายที่ทำให้ท่านเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์**

การที่เราเรียกขานกันว่า **มนุษย์** นั้นย่อมหมายถึงร่างกายและจิตใจอันอาศัยกันเป็นอยู่ ดังคำว่ากายกับใจประกอบกันเข้าคำว่าคนก็เกิดขึ้น ถ้ามีแต่กาย...ไม่มีใจหรือมีใจแต่ไม่มีกายก็หมดความเป็นคน ทั้งสองอย่างต้องอาศัยรวมกันอยู่เสมอ ในการบำรุงเราจึงต้องบำรุงทั้งสองอย่าง แต่คนเราส่วนมากในโลกนี้มักพอใจบำรุงแต่ส่วนร่างกาย หาสนใจในการบำรุงใจไม่ มิใช่แต่เพียงมิได้บำรุงเท่านั้น ซ้ำร้ายยังทำลายใจของตนเสียอีกด้วย

การทำลายใจของตนก็คือการเหินห่างจากธรรมะนั่นเอง ถ้าเราบำรุงกายอย่างใดแล้ว เราก็ต้องบำรุงใจฉันนั้น อาหารของร่างกายเป็นคำข้าว อาหารของใจเป็นธรรมะ ธรรมะนี่แหละ **เป็นอาหารวิเศษของใจ**

การพ่ายแพ้และการเป็นทาสเป็นทุกข์หนักนัก

ถ้าร่างกายอ้วนพีเพราะได้รับการบำรุงอย่างดีแล้ว ก็ควรบำรุงใจให้เป็นเช่นนั้นด้วย

ใจที่ขาดการบำรุง เป็นใจที่ซูบผอม...ขาดกำลังสำหรับต่อสู้ เมื่อขาดกำลัง...ย่อมแพ้ต่อข้าศึกได้ง่าย

ข้าศึกทางกาย ได้แก่ โรคภัยไข้เจ็บนานาชนิด

ข้าศึกของใจก็ได้แก่ ความชั่วที่ทำให้ใจอ่อนแอนั่นเอง

ความชั่วที่เรียกว่า กิเลสบ้าง มารบ้างหรือซาตานบ้าง ก็มีความหมายถึงสิ่งที่รบกวนใจทำใจให้เศร้าหมอง อ่อนแอ และถ้าเอาชนะไม่ได้ก็ต้องพ่ายแพ้ต่อมัน ความทุกข์ก็เกิดขึ้นดังคำที่ว่า **"การพ่ายแพ้เป็นความทุกข์"** ทุกข์เพราะตกอยู่ในอำนาจของมารร้ายที่คอยดึงไปสู่หลุมอบายตกเป็นทาสของมัน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **"การเป็นทาสเป็นทุกข์หนัก"**

แต่ถ้าเรามีหลักทางใจ มีอาหารหล่อเลี้ยง มีกำลังสำหรับต้านทานโดยวิธีการที่เราหันเข้าหาธรรม ฟังธรรม สนทนาธรรม คิดค้นธรรมให้เข้าใจแจ่มแจ้ง แล้วลงมือปฏิบัติตามธรรมะนั้น ใจก็จักอ้วนพีมีกำลังมั่นคง ไม่มีข้าศึกใดๆจะมาย่ำยีได้เลย เมื่อไม่มีข้าศึกมารบกวน ท่านก็จะนอนหลับอย่างเป็นสุข ในหมู่ของคนที่เป็นสุขและเป็นทุกข์ทั้งหลาย ธรรมะย่อมรักษาคุ้มครองผู้ประพฤติธรรมอย่างนี้แหละหนอ

มีพุทธภาษิตกล่าวไว้ว่า...

ธมฺมกาโม ภวํ โหติ...**ผู้ใคร่ธรรมเป็นผู้เจริญ**

ในทางตรงกันข้าม ผู้ไม่ใคร่ในธรรมก็ต้องเป็นคนเสื่อมแน่

ความใคร่ธรรม ก็คือ ความอยากได้ในทางดี

ตรงกันข้ามกับความชังธรรม หมายถึงความไม่ปรารถนาในทางดีเสียเลย

ภาษิตไทยโบราณกล่าวไว้ว่า **รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา** จั่วเป็นของสูง ส่วนเสาเป็นของต่ำและหนักด้วย นับว่าเป็นคำเตือนใจได้อย่างดี ให้พยายามทำตนเป็นคนเบากันเถิด อย่าเป็นคนหนักด้วยบาปอกุศลเลย

ทางของศาสนาเป็นทางที่สงบและปลอดภัย

คนจักเบาใจได้ . . .
ก็เพราะการกระทำในทางดี
. . . ทางดี . . .
เป็นทางของพระที่ได้ประกาศไว้เป็นตัวศาสนา
ศาสนา . . . จึงเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิต
จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่ง
ที่พวกเราจักเปลี่ยนใจมาเดินในทางของศาสนา
อันเป็นทางที่จักนำชีวิตไปสู่ความสงบและปลอดภัย

ทางที่เปิดไว้พร้อมแล้วสำหรับทุกคน

การเดินก็เช่นเดียวกัน อย่าได้มัวผัดวันประกันพรุ่งกันอยู่เป็นอันขาด เมื่อรู้สึกตนว่าต้องการธรรมแล้ว ก็จงลงมือเดินทันทีเถิด เพราะพระพุทธองค์ได้ตรัสว่า ...

ถ้าหากจะทำความดี . . .
จงทำทันที อย่าช้าไว้เป็นอันขาด
เพราะการทำความดีช้าๆ ใจอาจจะตกไปสู่บาปเสีย

อีกแห่งหนึ่งตรัสสอนว่า ...

ความเพียร . . .
ควรทำเสียแต่วันนี้ อย่าผัดไว้ว่าค่อยทำพรุ่งนี้เลย
เพราะใครจักรู้ได้ว่าชีวิตของตนจักตายเสียในวันนี้

คิดอย่างนี้ เป็นการคิดเพื่อเตือนใจให้หันเข้าหาความดี คนไทยโบราณสอนว่า **น้ำขึ้นให้รีบตัก** น้ำลงแล้วจักไปตักที่ไหน ฝรั่งสอนว่า...

จงตีเหล็กเมื่อยังร้อน จงดายหญ้าเมื่อแดดออก

เหล่านี้เป็นคำเตือนใจให้รีบเร่งทำสิ่งที่ควรทำ

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานอันเกี่ยวกับใจเป็นงานด่วนช้านิดเดียวก็ไม่ได้ ชาวพุทธจึงควรมีความสำนึกในข้อนี้ แล้วออกเดินทางทันที ทางได้เปิดไว้พร้อมแล้วสำหรับทุกคน เป็นทางตรงไปสู่ความพ้นทุกข์

ทางที่กล่าวถึงก็คือทางเดินของกาย วาจา ใจ ตามหลักพระพุทธศาสนา มีอยู่ทางเดียวเป็นทางเอก อันประกอบด้วยองค์แปดประการ

⊙ เป็นทางที่เป็นไปเพื่อความหมดจดของสัตว์ทั้งหลาย

⊙ เป็นไปเพื่อดับสนิทของความโศกร่ำไรรำพัน เพื่อความดับสนิทของความทุกข์และโทมนัส อันเข้ามาจับอยู่ในใจของสัตว์ทั้งหลาย

⊙ เป็นทางที่พระบรมครูของเราได้ทรงค้นพบด้วยพระปรีชาสามารถ และทรงเดินตามทางนั้น กระทั่งพ้นทุกข์ได้สมความปรารถนา

มิใช่เดินแต่ลำพัง พระองค์ยังทรงมีพระเมตตากรุณาต่อชาวโลกผู้ตกอยู่ในกองทุกข์ ได้ทรงสอนให้เขาเข้าใจหนทางนั้น และทรงเร่งเร้าชักจูงให้ทุกคนเดินตามทางนั้น มีคนพอใจเดินและได้พ้นทุกข์ไปแล้วเป็นจำนวนมาก

⊙ เป็นทางที่ทำผู้เดินตาม ให้เปลี่ยนจากสภาพของปุถุชนไปเป็นพระอริยเจ้า

⊙ เป็นทางที่ทำให้โลกเปลี่ยนเสียจากความทุกข์ ไปเป็นความสงบสุข

⊙ เป็นทางที่ให้ประโยชน์แก่ทุกคนทุกสมัย ตราบใดที่ชาวโลก ยังเห็นว่าทางนี้เป็นทางถูก และพยายามเดินตามทางนี้อยู่แล้ว โลกจักไม่ว่างเปล่าจากพระอรหันต์ . . .

ทางนั้นได้แก่ . . .
ทางอันประกอบด้วยองค์แปด นี้คือ

๑. สมฺมาทิฏฐิ
ความเห็นชอบ

๒. สมฺมาสงฺกปฺป
ความคิดในทางที่ชอบ

๓. สมฺมาวาจา
การพูดในทางที่ชอบ

๔. สมฺมากมฺมนฺต
การกระทำที่ชอบ

๕. สมฺมาอาชีว
การเลี้ยงชีวิตชอบ

๖. สมฺมาวายาม
การทำความเพียรชอบ

๗. สมฺมาสติ
การระลึกในทางที่ชอบ

๘. สมฺมาสมาธิ
ความตั้งใจมั่นชอบ

องค์ที่ ๑

สัมมาทิฏฐิ ความเห็นในทางที่ชอบ

"มรรค" หรือ "ทางอันประกอบด้วยองค์แปดประการ"
เป็นทางสายกลางที่นำคนผู้เดินตามไปสู่ความพ้นทุกข์
ที่จริงทางนี้ก็ได้แก่
ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นเอง
คือ สัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะเป็นตัวปัญญา
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สามองค์นี้เป็นส่วนศีล
และสามองค์ที่เหลือเป็นตัวสมาธิ
รวมความก็ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นบทเรียนสามประการ
ของพุทธศาสนานั่นเอง
. . . ต่อไปนี้จัก . . .
ได้พิจารณาถึงมรรคเหล่านี้ไปตามลำดับ พอเป็นแนวทางของการ
ศึกษาและปฏิบัติตนให้พ้นจากทุกข์

ความหมายของ “ทิฏฐิ”

ทิฏฐิ แปลว่า **ความคิดเห็น ความเข้าใจ**

เป็นคำกลางๆ **ไม่ดีไม่ชั่ว** แต่ในภาษาไทยนั้นมักจะหมายถึงความชั่ว เช่นพูดว่า คนนั้นทิฏฐิแรงมาก เขาเป็นคนเจ้าทิฏฐิเป็นต้น ส่วนในภาษาเดิมของเขา ถ้าเพียงทิฏฐิเฉยๆ ยังไม่ดีไม่ชั่วอะไร

ต่อเมื่อใดใส่คำนำเข้าข้างหน้า เช่น

มิจฉา-ทิฏฐิ ก็หมายถึงความเห็นผิด

สัมมา-ทิฏฐิ ก็หมายถึงความเห็นถูก

ที่เอาคำอื่นมาใส่ข้างหลังทำให้เป็นคุณบทไปก็มี เช่น

ทิฏฐิ-สมฺปนฺโน ถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ

ทิฏฐิ-วิปนฺโน วิบัติด้วยทิฏฐิ

ในที่นี้มุ่งกล่าวถึง “สัมมาทิฏฐิ” อันเป็นองค์ประกอบอันแรกของทางสายกลาง

ความคิด ความเข้าใจ เป็นมูลฐานของการกระทำ

เรื่องของความคิดเห็นหรือความเข้าใจ เป็นมูลฐานอย่างสำคัญของการกระทำ ถ้าหากผู้ใดมีความเห็นถูกเห็นตรงแล้ว การกระทำก็เป็นไปในทางดี ถ้ามีความเห็นผิดแล้วการกระทำก็เป็นไปในทางชั่วทางเสีย

ข้อนี้เป็นความจริงแท้ ท่านลองสังเกตดูเพื่อนของท่านก็พอเห็นได้ เช่น ถ้ามีความเห็นว่าการดื่มเหล้าเป็นของดี เป็นเครื่องสมานมิตร เขาก็จักเป็นนักเลงเหล้าที่ดื่มได้อย่างไม่อั้นทีเดียว ถ้าใครไปชวนให้เขาเลิก เขาอาจจะเห็นว่าเป็นความคิดที่เหลวไหลไปเลย คนไหนเห็นว่าการไม่โกงไม่ร่ำไม่รวย เขาก็ต้องเดินตามความเห็นของเขา คือ ต้องหาวิธีโกงให้จนได้ ไม่วิธีใดก็วิธีหนึ่งเพื่อไปสู่ความร่ำรวยตามความคิดเห็นของเขา

ในทางการเมือง...ถ้าเขาชอบในระบอบใด เพราะเห็นว่าระบอบนั้นเท่านั้น จะยังความเสมอภาคและความก้าวหน้าของประเทศได้ เขาก็มักดื่มด่ำในลัทธิแบบนั้น ไม่ยอมถอนตนออกจากลัทธิจนกระทั่งต้องติดคุกติดตะรางก็มี

นักศาสนาที่มีความเห็นในหลักใด ก็พอใจในหลักนั้น ทำตามความคิดเห็นนั้นเสมอ

จึงให้หลักได้ว่า...

ความเห็นก่อให้เกิดการกระทำทั้งส่วนดีและส่วนเสีย

การกระทำทั้งมวลของบุคคลนั้น เนื่องมาจากความเห็นของเขา ความเห็นของแต่ละบุคคลมารวมกันเข้าก็กลายเป็นความเห็นสาธารณะ และการกระทำก็เกิดขึ้นจากความเห็นแบบนั้น อันเป็นไปในทางดีบ้าง ทางชั่วบ้าง สุดแล้วแต่พื้นฐานของความเห็น

โดยเหตุนี้แหละ เจ้าลัทธิทุกฝ่าย...ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายไหน ได้ทำการชักจูงให้ประชาชนมีความโน้มเอียงมาทางความคิดเห็นฝ่ายตน โดยบอกให้เขาเห็นว่า คนที่มีความเห็นแบบนี้ ย่อมเป็นคนก้าวหน้างอกงามอยู่กันฉันท์พี่น้อง เมื่อชักจูงมากๆเข้าก็เกิดความสนใจศึกษา เห็นว่าดีก็รับไว้ อันการชักจูงนั้นเขาอาจทำของดำให้เป็นขาว ของขาวให้เป็นดำ เพื่อยั่วใจของผู้ฟังก็ได้ สมัยนี้ การเพาะความเห็นในทางการเมือง เศรษฐกิจ ชาตินิยม และอะไรอีกมากอย่างกำลังแพร่หลาย

การยึดถือในความเป็นกิเลสทำให้เกิดความทุกข์

ในทางด้านศาสนานั้น ก็มีความเห็นแบบต่างๆกัน ใครมีความเห็นแบบใด ก็ชักจูงคนให้คล้อยตามความเห็นในแบบนั้น ผลที่สุดก็มีหลายแบบหลายความเห็น...ต้องถกเถียงกัน เพราะเขาเป็นผู้ยึดถือในความเห็นของตนๆ ต่างก็ยึดถือว่า อันนี้จริงอย่างอื่นหาจริงไม่ เมื่อไม่ยอมกันต่างก็เถียงกัน

การยึดมั่นในความเห็น...เป็นกิเลสแบบหนึ่ง ท่านเรียกว่า **ทิฏฐปาทาน...การยึดถือในความเห็น**

การยึดถืออย่างนี้ก็เป็นความทุกข์เหมือนกัน ทุกข์เพราะคิดว่า คนอื่นไม่เห็นเหมือนตัว ทุกข์ว่า...น่าสงสารเขาที่เป็นคนเห็นผิด แต่เจ้าตัวเองหารู้ไม่ว่าตนเองก็เป็นคนเจ้าทิฏฐิ เห็นอะไรผิดอยู่เหมือนกัน

ครั้งหนึ่ง มีพราหมณ์มาถามพระพุทธองค์ว่า

"พระองค์มีทิฏฐิอย่างไร?"

ตรัสตอบว่า "ตถาคตไม่มีทิฏฐิ"

เพราะไม่ทรงยึดมั่นในอะไรๆ ทรงใช้ความรู้ความเห็นเป็นทางเดิน เหมือนคนใช้แพข้ามฟาก หาได้หลงติดในแพนั้นไม่ จึงทรงกล่าวตอบเช่นนั้น

ความเห็นมีอิทธิพลเหนือใจคน

ทิฏฐิ หรือ ความเห็น มีอิทธิพลเหนือใจคน เหนือสังคมอยู่มาก จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องมอบความเห็นในทางที่ชอบไว้แก่เขาตั้งแต่ใจของเขาว่างอยู่ ยังไม่ได้รับอะไรไว้ว่าเป็นลัทธิของตน การทำอย่างนี้เป็นงานของผู้นำในครอบครัว ที่จะให้การศึกษาแก่เด็กของตนอย่างถูกต้อง เพื่อให้เขารับไว้เฉพาะแต่สิ่งที่ถูกต้องอย่างเดียว

ความเห็นเป็นเรื่องของใจ...ถ้าผิดต้องรีบแก้ไขให้ถูก

งานอย่างนี้เป็นงานที่ต้องทำอย่างรีบด่วน จะช้าไว้ไม่ได้ เพราะเรื่องของใจคนเป็นเรื่องที่ช้านาทีเดียวก็เสียหายแล้ว จึงต้องพร้อมกันให้ความเห็นถูกแก่เขา

เราจะเห็นได้ในสงครามโลกครั้งที่สอง **ฮิตเล่อร์** ประมุขของประเทศเยอรมัน ได้ทำการชักจูงใจชนเยอรมันให้เกิดความเชื่อว่าชนเยอรมันเท่านั้นเป็นอารยัน เป็นผู้สมควรจักครองโลก นักรบเยอรมันเป็นนักรบที่ไม่รู้จักคำว่าแพ้ พูดอยู่เสมอๆในวิทยุกระจายเสียง ในหนังสือพิมพ์ ในหนังสือเริงรมย์ ในบทละครในการสอนในโรงเรียน และในครอบครัว เป็นการฉีดความเห็นอย่างนี้เข้าในสมองของเด็กหนุ่มชนชาติเยอรมัน ผลที่สุดแถวทหารกล้าตายก็พร้อมพรัก เยอรมันทั้งชาติโจนเข้าสู่สงครามและได้รับความแหลกลาญไปหมด ความเห็นที่กล่าวในสมัยผู้นำมีอำนาจก็คงถูกอยู่ แต่มิใช่ถูกโดยธรรม ถูกตามความเห็นของเขาเท่านั้น ความถูกแบบนี้เป็นความถูกที่กลับกลายได้

รัสเซียเป็นประเทศปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ เขาก็ปลุกใจว่า กรรมกรคือชนชั้นปกครองโลก เขาทำทุกวิถีทางที่จะทำให้ความเห็นแบบนี้เข้าถึงใจคนทั้งโลกแล้วตื่นขึ้นทำการปฏิวัติแบบที่รัสเซียกระทำ มีคนเป็นจำนวนมากได้คล้อยตามความคิดเห็นแบบนั้น แต่หาพบความแท้จริงของความเห็นแบบนั้นไม่

ยังทำการต่อต้านกันอยู่ระหว่างสองความเห็น ในความเห็นของข้าพเจ้าถือว่าผิดทั้งสองฝ่าย เพราะทั้งสองฝ่ายยังมีความยึดถือและไม่ยอมหันหน้าเข้าหากัน โลกจึงแตกออกเป็นสองค่าย เห็นกันไปคนละอย่าง ซึ่งเป็นความทุกข์ด้วยกันทั้งคู่ เพราะความไม่ไว้ใจกัน

ความเห็นใดที่ทำให้เจ้าของเห็นเป็นทุกข์
ความเห็นนั้นมิใช่ความเห็นที่ถูกต้อง
ชาวพุทธ . . .จึงไม่ควรติดในความเห็นนั้นๆ

อันติมติ ความเห็นที่กลับกลายได้เสมอ

ความคิดเห็นที่มิใช่เป็นความจริงแท้ขั้นเด็ดขาด ซึ่งเรียกว่าอันติมติแล้ว ยังมีการกลับกลายได้เสมอ

สมัยหนึ่ง เขาคิดกันว่าโลกแบน ดวงตะวันเป็นเทวดาชักรถเทียมม้า ลอยส่องแสงสว่างแก่โลก พวกเดินเรือไม่กล้าไปไกลๆ เพราะกลัวจะตกออกไปนอกโลก แต่ต่อมานั้นเขาเห็นกันใหม่ว่าโลกกลม โลกเดินรอบดวงอาทิตย์ อาทิตย์เป็นดวงไฟดวงใหญ่ เวลานี้ชาวโลกมีความเข้าใจกันเช่นนั้น

แต่ความเห็นแบบนี้ ก็มิได้เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง เป็นความเห็นด้านโลกเท่านั้น หาเป็นความเห็นที่ควรเอามาเถียงกันไม่

ความเห็นตามหลักพุทธธรรม เป็นความเที่ยงแท้

ในฐานะที่เราท่านทั้งหลายเป็นชาวพุทธ
จงลองมาศึกษาความเห็นตามหลักพุทธธรรม
. . . เป็นความเห็นที่เที่ยงแท้ . . .
เป็นความเห็นที่พิสูจน์ได้ด้วยใจของตนได้
เป็นความจริงที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง
ถึงแม้สิ่งทั้งหลายในโลกเปลี่ยนแปลงไป
แต่ว่า . . . ความจริง . . . หาได้เปลี่ยนไปไม่

ความคิดเห็นที่แตกต่างกับหลักพุทธธรรม

ก่อนที่เราจะเข้าถึงความเห็นที่ถูกจริงแท้ของพระพุทธองค์ เราลองมาพิจารณาถึงความเห็นของคนในยุคของพระองค์กันก่อนสักเล็กน้อย

คนในยุคสมัยก่อนแต่พระพุทธเจ้าจะบังเกิดเล็กน้อย หรือนานไปมาก จนกระทั่งถึงเวลาที่พระองค์เกิดแล้ว เขามีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็นอย่างมากทีเดียว ในเรื่องเกี่ยวกับการเกิด การตาย การได้รับความสุขทุกข์ ตลอดถึงโลกที่เขาอาศัยอยู่ด้วย เขามีความเชื่อแปลกๆตามความคิดเห็นของเขา และปฏิบัติตามความคิดเห็นของเขา

เรื่องโลกและชีวิต

ประการต้นเรื่องเกี่ยวกับโลกและชีวิต

เขาถือว่า โลกนี้มีผู้สร้าง มีผู้รักษา ผู้สร้างเป็นใหญ่กว่าอะไรทั้งหมด มีอำนาจในการสร้างสรรค์และทำลายที่สร้างเสียก็ได้ ตัวผู้สร้างเอง ตัวเป็นผู้เกิดมาเอง เกิดมาจากสิ่งว่างเปล่าเป็นตัวขึ้นแล้วสร้าง อะไรต่ออะไรให้ยุ่งกันไปหมด บางพวกถือผู้สร้างองค์เดียว บางพวกถือหลายองค์ ความเห็นก็แตกแยกออกไป เลยเป็นเหตุให้ทะเลาะกันยุ่งไปหมด เพราะความเห็นไม่ตรงกัน

เรื่องความสุขและความทุกข์

ในเรื่องความสุขและความทุกข์

บางพวกว่า สุขทุกข์เกิดจากภายนอก เช่นเทวดาดลให้เป็นไป ถ้าเทวดาโกรธก็ทำให้เป็นทุกข์ ถ้าเทวดาพอใจก็ช่วยทำให้เป็นสุข ความพอใจหรือไม่พอใจของเทวดาอยู่ที่การประจบกราบไหว้เพียงพอหรือไม่เพียงพอ ฉะนั้นพวกเขาจึงทำการบูชาเทวดาเป็นการใหญ่ ฆ่าสัตว์ฆ่าคนบูชาเทวดา เป็นการกระทำที่อยากได้ความสุข แต่ทำให้ผู้อื่นสัตว์อื่นเป็นทุกข์ เป็นการกระทำที่ดีหรือไม่ลองคิดดูก็พอมองเห็น

เรื่องความตาย

ในเรื่องความตาย

บางพวกถือว่า ตายแล้ว...ตนเป็นอะไรก็เกิดเป็นอย่างนั้น บางพวกถือว่า ตนตายแล้วแต่มีการเปลี่ยนแปลงไปได้ สุดแล้วแต่กรรม บางพวกว่า ตายแล้วหมดเรื่องกัน แต่บางพวกว่า หมดแต่เพียงบางสิ่ง บางสิ่งยังคงเหลืออยู่ บางพวกว่า ร่างกายกับวิญญาณเป็นอันเดียวกัน บางพวกว่า คนละอัน การปฏิบัติจึงแตกกันตามความเห็นของตนๆ ทำให้สถานการณ์ทางศีลธรรมและปรัชญาอยู่ในสภาพที่ยุ่งยากพอใช้ทีเดียว

แม้ในสมัยนี้ ซากของความเห็นต่างๆก็ยังมีอยู่ เราจึงเห็นการปฏิบัติของพวกโยคีเป็นไปในรูปแปลกๆ เช่น บางพวกไม่นุ่งผ้าเลย บางพวกนอนกลางดินเหมือนสัตว์เดรัจฉาน บางพวกก็กินอาหารอย่างสกปรก ดูแล้วเป็นสภาพที่น่าทุเรศและสงสาร เขาทำเช่นนั้นก็โดยเข้าใจว่าจักเป็นทางพ้นทุกข์ได้สมหมาย

อริยสัจจ์ : ความจริงที่เที่ยงแท้

พระพุทธเจ้าของชาวเราทั้งหลาย ทรงถือเอากำเนิดในสกุลของกษัตริย์ในเมืองกบิลพัสดุ์ เมื่อทรงเจริญวัยขึ้นแล้ว ก็ทรงเบื่อหน่ายในการที่จะอยู่ครองบ้านเมือง เสด็จหนีออกบวช

เป็นนักบวช ไปเที่ยวศึกษาทดลองตามสำนักของอาจารย์ต่างๆ เป็นเวลานานถึงหกปี จึงได้พบความจริงอันเที่ยงแท้ ซึ่งเป็นความจริงที่ทำพระองค์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้โดยเด็ดขาด ไม่มีการกลับมาเป็นอย่างที่เราท่านเป็นอยู่อีกต่อไป

ความจริงที่ได้พบนี้ เป็นความจริงที่ไม่มีการแปรผันเลย ในอดีต-ปัจจุบัน-อนาคต ก็ยังคงเป็นความจริงอยู่เสมอ เป็นความจริงอย่างสูง จึงทรงเรียกว่า **อริยสัจจ์**

ในตอนหลังได้ตรัสกับภิกษุว่า ...

เพราะไม่เห็นอริยสัจจ์สี่ตามเป็นจริง
เราท่านทั้งหลาย...
จึงได้ท่องเที่ยวไปด้วยอำนาจแห่งสังสารวัฏฏ์
...ในชาตินั้นๆ สิ้นกาลนาน
อริยสัจจ์สี่เราได้เห็นแล้ว...
ตัณหาอันเป็นสายโยงไปสู่ภพ
เป็นอันเราได้ตัดขาดแล้ว
รากเหง้าแห่งความทุกข์ . . .
เป็นอันท่านได้ถอนขึ้นแล้วบัดนี้
ภพต่อไปย่อมไม่มีด้วยประการฉะนี้

นี่เป็นคำประกาศของผู้ได้พบความจริง และนำความจริงมาสอนแก่ชาวโลก ชาวโลกได้เห็นความจริงแล้วก็ดำเนินชีวิตตามแนวนั้น ได้พบความพ้นทุกข์สมหมาย

นี่เป็นความเห็นที่พระบรมครูได้แสดงออกมาแก่พวกเราทั้งหลาย อันเป็นเรื่องที่ควรจะศึกษาให้เข้าใจ

ความเห็นถูกหรือความเข้าใจถูกในทางพุทธธรรม
จึงเป็นเรื่องที่พอมองเห็นได้
...ด้วยการตรึกตรองตาม
เป็นความเข้าใจ ที่ควรศึกษาเพื่อทำตนให้พ้นจากทุกข์

ความเห็นที่ควรทำความเข้าใจในเบื้องต้น

แต่ก่อนที่จะศึกษาความเห็นถูกอันเป็นชั้นยอดนี้ เราลองไต่เต้าไปตามความเห็นชั้นง่ายๆเสียก่อน เป็นความเห็นที่ควรทำความเข้าใจในเบื้องต้น เป็นการเตรียมตัวเพื่อความเห็นชอบชั้นสูงต่อไป

จักได้ความเห็นชอบชั้นต่ำมาพิจารณาเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

เห็นหลักธรรม

ก. เห็นหลักธรรม

กลฺยาณการี กลฺยาณํ
ปาปการี จ ปาปกํ
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

คำพูดเพียงแปดคำนี้ เป็นคำพูดที่อมความจริงไว้มาก เป็นคำที่เราควรศึกษาสนใจ เป็นคำที่ถ้าเข้าใจและทำตามแล้ว ก็นำความสุขความเจริญมาให้ และถ้าไม่เข้าใจ ไม่ทำตาม ก็นำความทุกข์มาให้ได้เช่นเดียวกัน จึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธควรทำความเข้าใจกันก่อนเป็นเบื้องต้น

กรรม : กระทำ เป็นได้ทั้งเหตุและผล

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นคำสอนที่มีทั้งเหตุและผลอยู่ในตัวอย่างชัดเจน ทำดีเป็นเหตุ ได้ดีเป็นผล ทำชั่วเป็นเหตุ ได้ชั่วเป็นผล การกระทำก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำ **หลักนี้เป็นหลักใหญ่เรียกว่าหลักกรรมหรือกัมม์ก็ได้**

คำว่า **กรรม** แปลว่า **กระทำ เป็นไปได้ทั้งเหตุและผล** เมื่อมีการกระทำ ผลของการกระทำก็เกิดแก่ผู้กระทำ และส่งผลกว้างออกไปถึงคนอื่นๆด้วย เหมือนการที่เอาก้อนหินปาลงไปในน้ำ ด้วยแรงดันของก้อนหินทำให้น้ำกระเพื่อม ทำให้ปลาในน้ำเกิดความรำคาญ ทำให้ตลิ่งเกิดการเสียหาย ผลเกิดทยอยกันไปตามลำดับ ในภาษาสมัยใหม่พูดว่า **กิริยาและปฏิกิริยา คือการกระทำ**

ปฏิกิริยา หมายถึง **การกระทำตอบอันเป็นผล** เช่นเราเอาฝ่ามือทั้งสองตบกันนี้ก็เป็นกิริยา เกิดเสียงดัง เจ็บฝ่ามือ

หนวกหูคนที่อยู่ใกล้เคียง เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นไปตามลำดับ **ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้เป็นอยู่ในอำนาจแห่งกรรม**ทั้งนั้น อากาศหมุนของโลก การเดินของดวงดาว การเดินของดวงอาทิตย์ ก็เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางดินฟ้าอากาศ การเปลี่ยนของดินฟ้าอากาศ ก่อให้เกิดมีการออกดอกออกผลของต้นไม้ เมื่อคนได้เก็บมารับประทานหล่อเลี้ยงร่างกาย ทำให้เกิดความสุขสบายในเมื่อรับเอาแต่พอดีพอควร เกิดเป็นโทษเพราะรับเอาเกินพอดีไป

ทุกสิ่งในสากลจักรวาลล้วนตกอยู่ใต้อำนาจกรรม

ความเป็นไปของสากลจักรวาลทั้งหมด อยู่ในอำนาจของกรรม พ้นจากกฎนี้ไปไม่ได้เป็นอันขาด ไม่มีสิ่งใดที่จักเกิดขึ้นและเป็นอยู่โดยมิได้อาศัยกรรม จะต้องมีกฎนี้เข้าไปแทรกแซงอยู่เสมอ และ**ที่ทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างปกติ ก็เพราะยังมีกรรมของมันอยู่** ถ้าหากหมดกรรมเมื่อใด...ก็จักแตกสลาย

แต่การแตกสลายตัวของสิ่งหนึ่งทำให้เกิดสิ่งอื่นต่อไปอีก เช่น ต้นไม้ต้นหนึ่งตายก็กลายเป็นไม้ท่อน คนเราเอาท่อนไม้ไปทำรถ ทำเรือน ทำอะไรหลายอย่าง ถ้าวัตถุที่ถูกทำนั้นตาย คือผุต่อไปอีกก็กลายเป็นปุ๋ยก่อให้เกิดเป็นอาหารแก่หญ้า แก่ต้นไม้

ต่อไป **วัตถุทั้งปวงในโลกจึงมิได้หายไปจากโลก มันหมุนเวียนเป็นสังสารวัฏวนไปวนมาอยู่เสมอ เป็นเรื่องไม่มีจบ แต่เป็นวงกลมที่ไม่มีการตั้งต้นและไม่มีที่สุด** เป็นแต่อาศัยกันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ดับไปแล้วก็เกิดอีกเป็นวงกลมตลอดสาย จึงเรียกว่าเป็นไปตามอำนาจของกรรม หมุนไปตามกฎของกรรม

ผลของกรรมเป็นได้ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

เรื่องของโลกเป็นเช่นใด เรื่องของชีวิตก็เป็นเช่นกัน ที่จริงชีวิตเราก็เป็นโลกเหมือนกัน เรียกว่า สัตว์โลก โลกคือหมู่สัตว์ สัตว์โลกทั้งปวงเกิดและดับไปตามอำนาจของกรรม กรรมนั้นเป็นของเขาผู้กระทำ กระทำแล้วก็เกิดผลแก่เขาต่อไป

สัตว์โลกเช่นมนุษย์เป็นผู้มีร่างกาย มีใจครองร่างกาย กายกับใจมีส่วนสัมพันธ์กันมาก และก่อให้เกิดเรื่องราวมากหลาย **การกระทำของกายและใจเป็นกรรมทั้งนั้น** เช่น เรายกมือ เราเดิน เรากิน เราพูด เราทำทุกอย่างเป็นเรื่องของกรรม ส่วนใจก็ทำหน้าที่ในทางคิดค้นนึกไปในเรื่องต่างๆ การกระทำของกายโดยมีการบังคับจากใจ ยังไม่จัดเป็นกรรมที่จักก่อให้ผลแก่ผู้กระทำในทางเป็นบุญเป็นบาป เรียกตามภาษาธรรมะว่า ยังไม่มีเจตนา

ดังพุทธดำรัสว่า ... **เจตนาหำ ภิกฺขเว กมมำ วทามิ**

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย !
เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม

เจตนา แปลว่า ความจงใจความตั้งใจที่จะทำ เช่นการทำให้สัตว์ตาย ถ้าเราเดินไปและไม่ได้เห็นว่ามีตัวสัตว์อยู่บนพื้นดิน ...เหยียบมันตาย การกระทำเช่นนี้ไม่ก่อให้เป็นบาปในทางใจ เพราะไม่มีความจงใจ แต่เจ้าสัตว์ตัวนั้นต้องตายโดยไม่ได้อะไร เป็นการตายเปล่า เพราะผลกรรมของมันที่เดินมาขวางอยู่ตรงนั้น

เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า **ผลของกรรมเป็นไปในด้านวัตถุอย่างหนึ่ง เป็นไปในด้านจิตใจหรือนามอย่างหนึ่ง** ผลกรรมที่เกิดและก่อผลทางด้านวัตถุไม่จัดเป็นบุญเป็นบาป เรื่องของบุญบาปเป็นเรื่องทางด้านจิตใจโดยเฉพาะ ส่วนกรรมที่มีใจเข้าประกอบก็จัดเป็นบุญเป็นบาปได้ บุญบาปก่อให้ชีวิตของผู้กระทำหมุนเวียนไปสู่ความสุขบ้างทุกข์บ้าง สุดแล้วแต่อย่างไหนเกิดขึ้น ดังที่กล่าวนี้คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นั่นเอง

เรื่องดีชั่วเป็นของแต่ละบุคคล เป็นเรื่องใจโดยแท้ไม่ใช่เรื่องของวัตถุ ผู้ใดทำผู้นั้นก็ได้รับผลจากการกระทำนั้น หาก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนทางใจแก่ใครไม่ แต่อาจมีกระทบกระเทือนในทางด้านวัตถุกันบ้าง

ความดีและความชั่วเป็นเรื่องของใจล้วนๆ เมื่อเป็นเรื่องใจ ผลก็ต้องเป็นไปในทางใจโดยส่วนเดียว เพราะฉะนั้นคำตรัสที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงเป็นความจริงแท้ที่ไม่เปลี่ยนแปลง

คิดดี จึงทำดี และได้ความดีโดยแท้

เพื่อให้เข้าใจชัดเรามาพิสูจน์กันอีกสักเล็กน้อย

อันตนที่กระทำความดีนั้น ก่อนลงมือกระทำจะต้องมีความคิดเกิดขึ้นก่อน เช่น คิดจะทำทาน จะรักษาศีล จะไปฟังธรรมเทศนา จะไปนั่งภาวนาเพื่อความสงบใจ ความคิดเช่นนี้เป็นความคิดในด้านดี เป็นเรื่องของใจ ในขณะที่ใจคิดอย่างนี้เรียกว่า กระทำกรรมโดยใจ เป็นมโนกรรม

คนที่คิดเช่นนี้ ใจของเขาจะไม่มีความชั่ว

เมื่อคิดจะทำทาน....ความโลภไม่มี ความเห็นแก่ตัวไม่มี

เมื่อจะรักษาศีล...ความเกลียดไม่มี ความพยาบาทไม่มี ความคิดจะฆ่า จะลัก จะประพฤติผิดในทางกาม หรือจะไปพูดหลอกลวงใครไม่มีอยู่ในใจของเขา เขาเริ่มได้ความดีแล้ว เหมือนจะจุดตะเกียงให้แสงสว่าง พอเริ่มขีดไม้ขีดไฟก็ได้ความสว่างแล้วนิดหนึ่ง พอจุดตะเกียงความสว่างก็มากขึ้น

ในเรื่องการกระทำความดีก็เช่นกัน พอคิดก็ได้แล้ว ลงมือทำก็ได้ความดีขึ้นในใจ ทำไปไม่หยุดความดีก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความสะอาด สงบ สว่างในทางใจ

นี่แหละ . . .

คือผลของการกระทำความดี

ทำดีจึงได้ดี คือได้ความดีโดยแท้

คิดชั่ว จึงทำชั่ว และได้รับความชั่ว

ในด้านความชั่ว การฆ่า การลัก การประพฤติผิดทางกาม การพูดโกหก พูดหยาบ พูดเหลวไหล หรือพูดยุให้คนแตกกัน การดื่มกินของมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เหล่านี้เป็นความชั่วเพราะเป็นการกระทำที่ทำลายตนทำลายผู้อื่น ท่านผู้รู้กล่าวติว่าเป็นสิ่งไม่ดี

ลองนึกถึงตัวเราเองสักเล็กน้อย

คนที่ใจดีใจงามจักทำสิ่งเหล่านี้ได้ลงคอไหม?... ทำไม่ได้เมื่อจะทำชั่ว...ใจตัวก็เริ่มเศร้าหมอง เหมือนบ้านจะมืด ตะเกียงเริ่มหรี่เพราะหมดน้ำมัน พอน้ำมันแห้งตะเกียงดับทันที ความปรากฏออกให้เห็น คนทำบาปก็เช่นเดียวกัน เขามีความตั้งใจในทางผิดเกิดขึ้น เป็นความชั่วและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น กระทั่งทำบาปได้โดยปราศจากความยับยั้ง ผลที่เกิดทางใจก็คือความเศร้าหมองทวีจำนวนมากขึ้น ใจจักเป็นบาปหนักก็เพราะความเศร้าหมองนั้นๆ นี่เป็นตัวความชั่วที่เขาจักได้รับทุกๆครั้งขณะที่เขาทำชั่ว

อันคนที่ทำชั่วนั้น ทำทีละน้อยๆไปก่อนแล้วค่อยทวีจำนวนมากขึ้นจนชิน และไม่รู้สึกกลัวต่อความชั่ว เหมือนคนที่ไปทำงานที่สกปรก เช่นทำงานเทถังอุจจาระ นานเข้าจมูกชินกับกลิ่นนั้น ความรู้สึกว่าสกปรกหายไปจากใจ เขาก็จับถังอุจจาระได้สบาย

เหมือนกับจับถังข้าวต้ม คนที่ทำชั่วก็เป็นเช่นนั้น ทำหนักเข้าก็กลายเป็นคนชั่วชนิดดำดื่มจนถอนตัวไม่ออก ใจของเขาถูกเย็บย้อมพัวพันรัดรึงกับความชั่วเสียแล้ว นับว่าเป็นเรื่องน่ากลัวโดยแท้

ความดีความชั่วเป็นเรื่องของใจก่อน เมื่อใจมีความดี การกระทำก็เป็นไปในทางดี เป็นการเพิ่มความดีให้แก่ตน ถ้าใจมีความชั่วการกระทำก็เป็นความชั่ว เป็นการเพิ่มความชั่วให้แก่ตน

การเพิ่มความดีเป็นความสุข
ส่วนการเพิ่มความชั่วเป็นความทุกข์
ท่านชอบอย่างไหน?

ความเข้าใจผิดจากความจริง

ในสมัยนี้ **มีคนเป็นจำนวนมากที่มีความเข้าใจผิดไปจากความจริง เขาเข้าใจว่าคำสอนที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นสิ่งไม่จริง** โดยอ้างว่า บางคนทำชั่วแต่เห็นว่าเขาร่ำรวยมีกินมีอยู่ดี บางคนเป็นคนซื่อตรงสุจริต แต่ลำบาก...ต้องหาเช้ากินเย็นความเป็นอยู่ลำบากเต็มที่ เขาจึงกล่าวติหลักธรรมข้อนี้ว่าเป็นเรื่องเหลวไหลและไม่เป็นจริง เป็นเช่นนี้ก็มีอยู่มากเหมือนกัน เพราะ**เขาตีความหมายผิดไปจากหลักเดิม เข้าใจว่าได้ดีได้ชั่วเป็นเรื่องของวัตถุเงินทองไปเสีย** เขาจึงเขวไปจากแนวของ

ความเห็นชอบ และเมื่อเขาเห็นเช่นนี้แล้วก็เป็นเหตุให้ทำผิดได้มาก มีตัวอย่างอยู่มากในสมัยนี้

ที่จริงคำสอนนี้ท่านพูดให้ฟังอย่างง่ายๆที่สุดว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดีกับชั่วเป็นคุณภาพด้านดีชั่วของใจ คือดีเป็นคุณภาพด้านดี ชั่วเป็นคุณภาพด้านชั่วของใจ ต้องได้เมื่อมีการกระทำ ส่วนวัตถุต่างๆนั้นมันเป็นผลพลอยได้อีกทีหนึ่ง อาจได้เร็วหรือช้าสุดแล้วแต่การประกอบ เพราะการประกอบที่จะให้ได้ผลทางวัตถุนั้น ต้องรอเวลา ต้องรอบุคคล ต้องรอสถานที่ และต้องมีการประกอบให้ตรงกับสิ่งเหล่านี้ ถ้าพลาดไปก็ยังไม่เกิดผล และทำให้เข้าใจผิดเป็นอื่นไปก็ได้ เหมือนการปลูกต้นไม้และหวังผลต้องรอไปหน่อย อย่าใจร้อน ถ้าร้อนใจก็เป็นทุกข์ และเป็นความเศร้าหมองแก่ตนโดยใช่เหตุ

ให้ทำความเข้าใจเสียก่อนว่า ...

ผลที่ได้ก่อนเป็นเรื่องทางใจ แล้วต่อมาก็เป็นผลทางวัตถุ

เช่นว่า ท่านเป็นข้าราชการไปทำงาน ถ้าท่านไปทำงานดีตลอดมา ท่านก็ได้ความสบายใจแล้ว ต่อมาก็ได้เลื่อนยศ ได้ขึ้นเงินเดือนสูงขึ้น ถ้าท่านขาด สาย หรือทำงานอย่างขาดตกบกพร่อง ขั้นต้นท่านก็ร้อนใจ ต่อมางานเสียหนักเข้า และพอผลกรรมสุกดีท่านก็ตกจากตำแหน่งที่เป็นผลที่เกิดมาตามลำดับ เป็นเรื่องจริงทั้งนั้น

จึงควรตั้งไว้เป็นกฎว่า ...

- **ทำดีได้ความดีในทางใจก่อน**
  ความดีในใจเป็นทางได้วัตถุ
  วัตถุที่ได้มาโดยความดีเป็นสิ่งใจสบาย
  ใจที่สบายเป็นเหตุให้สงบ สะอาด สว่าง
- **ทำชั่วได้ความชั่วในทางใจก่อน**
  ความชั่วเจริญในใจก็หมดทรัพย์สิน
  คนหมดทรัพย์ต้องมีความทุกข์
  ความทุกข์ทำให้ใจเป็นบาป และบาปหนักขึ้น

การทำความดีที่หวังผลในทางวัตถุ

ใคร่จักแนะนำอีกสักเล็กน้อย เกี่ยวกับการทำกรรมเพื่อหวังผลแก่ตน ผู้กระทำที่มีความเชื่อในทางผลกรรมแล้วว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นเรื่องของใจก่อน ผลเป็นวัตถุ เป็นผลตามมาทีหลัง เป็นของแน่นอน

แต่การเป็นอยู่ในโลก เราต้องอยู่กับคนที่มีนิสัยใจคอที่มันไม่เหมือนกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การอยู่ร่วมกันต้องเรียนรู้นิสัยใจคอกันบ้าง พอให้รู้ใจว่าใครชอบอย่างไร เพื่อจักได้ปฏิบัติตนให้พอเหมาะพอควรกัน การกระทำอะไรทุกอย่างต้องเป็นไปในรูปพอดีและเหมาะแก่กาลเทศะเสมอ ถ้าขาดความพอดี ไม่เหมาะแก่กาลเทศะ ผลก็ไม่อำนวยให้แก่ตนได้

ฉะนั้น การกระทำความดีที่หวังผลในทางวัตถุ ต้องเข้าใจว่าวัตถุที่พึงจักมีจักได้นั้น จะได้จากไหน ใครเป็นผู้อำนวยให้วัตถุนั้นได้มาบ้าง แล้วคิดต่อไปว่าคนนั้นๆเขาชอบในทางไหน ต้องหาทางเข้าถึงจิตใจของเขา แต่ต้องไม่ทิ้งความดีของเรา การทำความดีในบางครั้งอาจไม่เป็นที่พอใจของคนบางคนก็ได้ และเมื่อเขาไม่พอใจ เขาก็เป็นปรปักษ์กับเรา เราเองต้องได้รับการเบียดเบียนจากเขา เรื่องมันยุ่งอยู่เหมือนกัน เพราะการกระทำที่ไม่ถูกกาลเวลา

ผู้ใหญ่บางคนก็มีศีลธรรมดี บางคนก็ปราศจากศีลธรรม ถ้าเราอยู่ใต้บังคับบัญชาของคนมีศีลธรรม ก็ไม่สู้ลำบากนัก แต่ถ้าได้คนขาดศีลธรรมก็เดือดร้อน จึงต้องหาทางออกให้แยบคาย อย่าทำสิ่งใดที่เขาไม่ชอบใจ

การทำดีนั้นก็มีหลายอย่าง เหมือนทางเดินมีหลายทาง ถ้าทำดีแบบนี้ คนอื่นเขาขัดใจ เราก็เปลี่ยนทำอย่างอื่นเสียก็ได้ ถือหลักว่าอย่าขัดใจเขาและเราก็ไม่เสียคน เป็นอันใช้ได้

หรืออีกประการหนึ่ง การทำดีอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่ต้องเป็นความชอบด้วย เช่นชอบใจผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ชอบด้วยตัวบทกฎหมาย ชอบด้วยเวลา ชอบด้วยภูมิประเทศและชอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างนี้เป็นความชอบ ถ้าดีกับชอบมาชนกัน เมื่อใดผลก็เกิดขึ้นทันที จงคอยกำหนดดูคนที่ก้าวหน้าในทางงาน เขาต้องมีความดีส่วนตัวอยู่ก่อน เช่นมีความรู้ มีความประพฤติดี

เมื่อของดีอย่างนี้แล้วก็พยายามเข้าหาเจ้านายไว้บ้าง ทำดีชนิดที่นายชอบให้เหมาะแก่โอกาส เขาก็เป็นที่คุ้นเคยกับนาย เวลาจะเลื่อนคนเลื่อนเงิน เป็นธรรมดานายจักต้องนึกถึงคนใกล้และคนที่รู้จักก่อนเสมอเรื่องนี้เป็นธรรมดาของโลกหนีไม่พ้น คนอยู่ในโลกต้องเรียนรู้ไว้บ้าง

แต่คนใดที่ทำดีไปถ่ายเดียวโดยมิได้ทำให้เป็นที่ชอบใจนาย ไม่เป็นที่รู้จักของนาย ทางเดินมันตันหน่อย ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะใช้ธรรมะไม่ถูกกาลเทศะนั่นเอง จึงขอฝากความคิดนี้ไว้ด้วย

ทำความดีโดยหวังเอาความดีแท้ๆ

ส่วนบุคคลที่กระทำความดีโดยหวังเอาความดีแท้ๆนั้น ไม่มีปัญหาอะไร เขาจักต้องได้ความดีตอบแทนเสมอ คนเช่นนี้แหละเป็นคนนำความสุขสงบมาสู่โลก

ว่ากันตามจริงแล้ว ควรทำดีเพื่อความดี ทำงานเพื่องาน อย่าไปหวังผลอะไรจากสิ่งนั้น ปล่อยให้ผลมันเกิดขึ้นเองตามเรื่องของมัน เราเองมีหน้าที่เพียงแต่กระทำเท่านั้น เมื่อทำกิจเสร็จแล้วก็เป็นอันหมดเรื่องกัน อย่างนี้ใจสบาย ความทุกข์ไม่เกิดเพราะต้องการอะไรแล้วไม่ได้สมหวัง

ผลที่เกิดจากการกระทำความชั่ว อาจจะมีได้มากน้อยตามเหตุการณ์ แต่ของที่ได้มาจากความชั่วนั้นมิใช่เป็นสิ่งที่ดี เป็น

เงินบาป ทองบาป ของบาป อยู่กับเราได้ไม่นาน เวลาเป็นเครื่องตัดสินใจในเรื่องนี้อยู่แล้ว ขอให้สังเกตดูกันนานๆสักหน่อย ก็พอมองเห็นได้ว่า คนที่ตั้งตัวด้วยความชั่วแม้จักโด่งขึ้นไปสักพักหนึ่งเหมือนจรวดที่พุ่งขึ้นสู่ฟากฟ้า แต่ไม่ทันไรก็ตกลงมา เพราะหมดดินส่ง คนทำบาปก็เป็นแบบเดียวกัน เขาไปไม่ได้ไกลนักก็ต้องตกไปสู่สถานเดิมอีก

คนโบราณจึงสอนไว้ว่า **เงินที่ได้จากที่บาปเป็นของร้อน** เหมือนเก็บไฟไว้ในบ้าน ไม่เท่าใดก็เผาไหม้บ้านเรือนเสียหายหมด คนผู้รักความสงบ รักความเย็น จึงไม่ปรารถนากระทำสิ่งอันใดจักก่อให้เกิดบาปแก่ตน

กุญแจสำคัญของการแก้ไขปัญหาชีวิต

เรื่องของกรรมเป็นหลักสำคัญมาก เป็นกุญแจสำคัญของการแก้ไขปัญหาของชีวิต ถ้าเราหมั่นศึกษาและสนใจก็จักมองเห็นเหตุผลอย่างแจ่มแจ้งว่า ความสุข, ความทุกข์, ความดี, ความชั่ว, ความเสื่อมความเจริญทั้งมวลเป็นสิ่งเนื่องมาจากกรรมของตนเองทั้งนั้น เราเองเป็นผู้สร้างโชคชะตาชีวิตให้แก่ตนเอง อนาคตของชีวิตขึ้นอยู่กับการกระทำในปัจจุบัน การเป็นอยู่ในปัจจุบันก็เนื่องมาจากการกระทำในเวลาที่ล่วงมาแล้ว เหตุผลของชีวิตสืบต่อกันมาเป็นลำดับโดยการกระทำของเราเอง หาใช่

โดยการกระทำของใครๆในที่ใดไม่ **คนที่มีความเชื่อในเรื่องกรรมย่อมไม่มีการลงโทษคนอื่น แต่จักลงโทษตนเองถ่ายเดียว เขาจักคิดว่าเป็นความผิดของตนเองเท่านั้น** คนอื่นเป็นแต่เพียงตัวประกอบหาใช่ตัวการสำคัญไม่ การแก้ไขเหตุร้ายของชีวิตก็หันมาแก้การกระทำของตน ไม่ไปเที่ยวแก้ไขเหตุการณ์ภายนอกโดยไม่เข้าเรื่อง

คนที่มีความเชื่อในเรื่องกรรมแล้ว ไม่มีการกราบไหว้สิ่งที่ไม่ควรกราบไหว้ เช่น ไหว้ต้นไม้ ไหว้จอมปลวก ก้อนหิน ศาลพระภูมิ หรือการทำพิธีวิงวอนต่างๆ เช่น พิธีการเสี่ยงทาย เป็นต้น คนที่มีความเชื่อในเรื่องกรรมจักไม่มีความเชื่อในทางฤกษ์ผานาที วันดี วันร้าย พระราหูเข้าพระเสาร์แทรก อันเป็นเรื่องเหลวไหล เป็นเรื่องใช้ปลอบใจคนที่โง่เง่า...ไร้เหตุผล และมีความเชื่อผิดทางเท่านั้น **สิ่งเหล่านั้นหาได้ทำให้ใครดีและเลวร้ายได้ไม่ การกระทำของตนเองสร้างชีวิตแก่ตนเอง ไม่มีสิ่งใดมาช่วยได้**

วิธีปลอบใจของคนมีความเชื่อในเรื่องกรรม ก็ไม่ทำโดยไปรดน้ำมนต์หรือสะเดาะเคราะห์ อันเป็นวิธีการที่ผิด **แต่เขาจักทำโดยวิธีที่พิจารณาตนเองว่า ทุกข์อย่างนี้มันเกิดจากความชั่วอย่างไหน แล้วเลิกการกระทำความชั่วนั้นเสีย คนเชื่อกรรมจักมีชีวิตสะอาดและสดชื่นเสมอ** เพราะเขาตระหนักในผลของกรรม และระมัดระวังในการกระทำอยู่ตลอดเวลา ความ

ผิดพลาดโดยจงใจไม่มีแก่เขา เรื่องยุ่งก็ไม่เกิด ชีวิตจึงมีความสดชื่นเบิกบานเสมอ

ไม่มีอะไรเหนือกฎแห่งกรรม

ผลของกรรมที่เกิดแก่ผู้กระทำนั้น เกิดขึ้นเองเพราะแรงดันของกรรม ไม่มีอะไรสิ่งใดมาอยู่เหนือกฎของกรรมอีก

เช่น เราจับก้อนดินขว้างไปในอากาศ มันก็พุ่งไปตามกำลังขว้างของเราเอง และไปตกในที่ใดๆ ตามที่กำลังจักส่งไปได้ ผลที่เกิดมีปรากฏอยู่ที่ตัวของมันเองแล้ว ความคิด การพูด การกระทำทางกาย ย่อมมีแรงงานในตัวเอง และสร้างผลแก่ผู้กระทำเสมอ เหมือนกับการขว้างแกลบไปทางเหนือลม เป็นการแน่นอนที่มันจักมาตกบนหัวบ้าง ตามตัวบ้างของผู้ขว้างไป ฉันใดฉันนั้น **ชาวพุทธผู้ฉลาดในเหตุผลจึงเชื่อเพียงเท่านี้ และไม่คิดอะไรมากไปกว่านี้อีก จึงมีความเชื่อมั่นในหลักนี้ และคิดถึงหลักนี้อยู่เสมอๆ ว่า**

๑. กรรมที่เรากระทำ สร้างเราให้เป็นคนดีคนชั่วได้

๒. ถ้าเราทำบาป เราก็เศร้าหมอง
ถ้าเราทำบุญ เราก็บริสุทธิ์

๓. ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตัว
ใครจักทำใครให้เป็นอย่างใดไม่ได้

๔. คนโง่ . . .
ย่อมเดือดร้อนเพราะการกระทำของตนเสมอ

๕. อย่าสำคัญผิดว่า
การกระทำจักไม่ได้ผลในเมื่อผลยังไม่ปรากฏ
เพราะเมื่อผลปรากฏออกมาแล้วตนจักเดือดร้อน

๖. ชาติตระกูล ทรัพย์สมบัติ ลาภ ยศ
หาได้ทำตนให้ดีชั่วไม่
แต่การกระทำด้วยกาย วาจา ใจ เท่านั้น
จักทำให้คนเป็นอย่างนั้น

๗. เรามีการกระทำเป็นของเราเอง
มีการกระทำก่อให้เกิดตัวเรามา
มีการกระทำสืบเชื้อสายต่อไป
มีการกระทำเป็นที่พึ่งพาอาศัย
เราทำดีจักได้ดี เราทำชั่วจักได้ชั่ว
เหมือนการหว่านพืชชนิดใด
....ก็จักเก็บเกี่ยวผลชนิดนั้น

๘. ถ้าเรากลัวทุกข์ ไม่รักความทุกข์
ก็ไม่ควรแส่หาความทุกข์ทั้งในที่ลับที่แจ้ง
เพราะความร้อนใจ . . .
ย่อมเกิดจากการกระทำเสมอ
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่สงสัย

ชาวพุทธพึงสร้างความเห็นชอบให้เกิดในตน

ชาวพุทธจึงควรนำหลักการนี้มาคิดค้น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเสมอ ความคิดอย่างนี้เป็นความคิดที่ถูกต้องอันผลิตจากความเห็นถูกในเรื่องของการกระทำ จัดว่าเป็นความเห็นถูกประการหนึ่งในชั้นต้น

ความเห็นที่ตรงกันข้ามจากความเห็นนี้ เป็นความเห็นที่ผิด ความเห็นผิดตั้งอยู่ในใจของใคร ทำให้ผู้นั้นเสียหายไปยิ่งกว่าโจรและคนมีเวรต่อกันทำให้แก่กันเสียอีก

จึงควรสร้างความเห็นชอบไว้เสมอ
จักได้ให้ความคุ้มครองตนได้
. . . ทุกกาล . . . ทุกสถานที่ . . .

ความเป็นอยู่ของชีวิตอันเนื่องจากกรรม

เพื่อให้เห็นเหตุผลของกรรมชัดเจนขึ้นไปอีกหน่อย ขอยกเอาข้อความในจูฬกัมมวิภังคสูตร อันเป็นสูตรที่แสดงถึงเหตุผลของเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะ ให้เห็นได้ว่า ความเป็นอยู่ของชีวิตของแต่ละบุคคลนั้นเนื่องจากกรรมอย่างไร ดังนี้คือ

๑. คนมีอายุน้อย เพราะการฆ่าสัตว์
มีอายุยืน เพราะการไม่ฆ่าสัตว์

๒.	มีโรคน้อย	เพราะไม่เบียดเบียนสัตว์
	มีโรคมาก	เพราะเบียดเบียนสัตว์
๓.	มีผิวพรรณงาม	เพราะไม่โกรธแค้นพยาบาท
	มีผิวพรรณทราม	เพราะโกรธแค้นพยาบาท
๔.	มีความเป็นผู้สูงศักดิ์	เพราะไม่ริษยา
	มีศักดิ์ต่ำ	เพราะริษยา
๕.	มีทรัพย์มาก	เพราะทำทาน
	มีทรัพย์น้อย	เพราะตระหนี่
๖.	เกิดในตระกูลสูง	เพราะไม่กระด้างถือตัว รู้จักอ่อนน้อม
	เกิดในตระกูลต่ำ	เพราะกระด้างถือตัว ไม่รู้จักอ่อนน้อม
๗.	มีปัญญาดี	เพราะรู้จักไต่ถาม และแสวงหาความรู้
	มีปัญญาทราม	เพราะไม่รู้จักไต่ถาม แสวงหาความรู้

นี้เป็นหลักเกณฑ์ที่พวกเราควรนำไปพิจารณาเทียบเคียงกับความเป็นอยู่ได้

เห็นอริยสัจจ์สี่

ภิกษุทั้งหลาย!
ในกาลก่อนก็ตาม ในบัดนี้ก็ตาม
เราบัญญัติขึ้นสอนแต่เรื่องความทุกข์
และความดับสนิทไม่เหลือของความทุกข์เท่านั้น

คำที่ยกมาข้างบนนี้ เป็นคำตรัสของพระบรมศาสดาผู้รู้ความจริงและดับความทุกข์ได้แล้ว เป็นการประกาศสิ่งที่ทรงนำมาสอนแก่ชาวโลกว่าเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นแก่ชีวิต พระองค์มิได้ตรัสว่าทรงรู้แต่เพียงเท่านี้ แต่ตรัสว่าทรงสอนแต่เพียงเท่านี้

ในทางตรงกันข้าม คราวหนึ่งพระองค์ทรงประทับใต้ต้นไม้ประดู่ลาย ทรงกำใบไม้เต็มพระหัตถ์ แล้วตรัสถามกับภิกษุทั้งหลายว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! เธอจักสำคัญความเป็นไฉน?
ใบไม้ที่อยู่ในมือของเรา กับใบไม้ที่อยู่บนต้น ข้างไหนจักมากกว่ากัน

ภิกษุได้กราบทูลว่า ใบไม้ที่อยู่บนต้นมีมากกว่า ใบไม้ที่อยู่ในมือมีประมาณน้อย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้ฉันใด
ความรู้ที่เรามีนั้นมีมาก แต่เรานำมาสอนแต่เพียงความ

ทุกข์ และการดับทุกข์เสียได้เท่านั้น เพราะเป็นสิ่งจำเป็นที่จักต้องรู้ต้องทำตาม เพื่อความหลุดพ้นไปจากความทุกข์ นอกจากนี้เป็นสิ่งไม่จำเป็น

ข้อความที่ยกมากล่าว เป็นการแสดงถึงหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาว่า มีหลักเกณฑ์สำคัญที่ตรงไหน ทรงย้ำนักในเรื่องใดเป็นข้อสำคัญ พุทธศาสนาพูดเรื่องปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ปัญหาอันใดอื่นๆ เช่น ปัญหาเรื่องโลกว่าใครสร้างมาอย่างไรมิใช่เป็นเรื่องจำเป็น มิใช่ทางของการพ้นทุกข์ แม้มีใครไปทูลถามก็ไม่ทรงแสดง เพราะทรงเห็นว่าเป็นการก้าวไปไกลเกินไป เป็นการทำสมองให้ยุ่งยาก ไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ที่แท้จริง เป็นอจินไตย คือเรื่องไม่ควรคิด ทรงสอนให้คิดเฉพาะเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่การดับทุกข์ถ่ายเดียว ชาวพุทธจึงควรจะศึกษาเรื่องเช่นนี้ เพื่อจักได้นำมาใช้เป็นหลักดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามทำนองคลองธรรม

อริยสัจจ์ : ความจริงอันประเสริฐ

อริยสัจจ์เป็นคำภาษาบาลี แต่คนไทยเราได้ยินบ่อยจากการเทศนาของพระตามวัด โดยมากมักเทศน์คู่ถามตอบในเรื่องอริยสัจจ์ ว่าที่จริง**อริยสัจจ์เป็นสิ่งควรเรียนควรสนใจ** จึงขอนำมากล่าวให้เห็นก่อนว่ามีอะไรบ้าง ขอพูดตามหลักก่อน

ความจริงสี่ประการ : ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ภิกษุทั้งหลาย! นี่แหละคือความจริงอันประเสริฐ เรื่องความทุกข์ คือ ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความเจ็บไข้ก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์ ความพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ ความปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้นเป็นทุกข์ กล่าวโดยย่อ...ขันธ์ห้านี่ประกอบด้วยอุปาทานเป็นทุกข์ (นี่คือทุกขอริยสัจจ์)

ภิกษุทั้งหลาย! นี่แหละคือความจริงอันประเสริฐ เรื่องแดนเกิดของความทุกข์ คือ ตัณหาอันเป็นเครื่องทำให้มีการเกิดอีก อันประกอบอยู่ด้วยความกำหนัด ด้วยอำนาจความเพลินอันเป็นเครื่องให้เพลิดเพลินอย่างยิ่งในอารมณ์นั้นๆ ได้แก่ ตัณหาในกามตัณหา ในความมีความเป็นตัณหา ในความไม่มีไม่เป็น (นี่คือตัวสมุทัย เหตุให้เกิดความทุกข์)

ภิกษุทั้งหลาย! นี่แหละคือความจริงอันประเสริฐ เรื่องความดับไม่เหลือของทุกข์ คือความดับสนิทเพราะจางไปโดยไม่มีเหลือของตัณหานั้นนั่นเอง คือความสลัดทิ้ง ความสละคืน ความปล่อย ความทำไม่ให้มีที่อาศัยซึ่งตัณหานั้น (นี่คือนิโรธความดับทุกข์)

ภิกษุทั้งหลาย! นี่แหละคือความจริงอันประเสริฐ เรื่องข้อปฏิบัติอันทำสัตว์ให้ลุถึงความดับไม่เหลือของความทุกข์

คือข้อปฏิบัติอันเป็นเสมือนหนทางอันประเสริฐ อันประกอบด้วยองค์แปดประการนี้ ได้แก่ ความเห็นที่ถูกต้อง, ความดำริที่ถูกต้อง, การพูดจาที่ถูกต้อง, การทำการงานที่ถูกต้อง, การอาชีพที่ถูกต้อง, ความพากเพียรที่ถูกต้อง, ความรำลึกที่ถูกต้อง, (นี่คือมรรคา อันประกอบด้วยองค์แปด)

เมื่อทรงถามถึงความจริงสี่ประการ ดวงตา ญาณ ปัญญา วิชา แสงสว่างได้เกิดแก่พระองค์ ทำให้เป็นผู้เบิกบานเต็มที่เสมือนดอกบัวที่บานรับแสงอาทิตย์ในยามเช้า จึงได้ทรงมีพระนามว่า อรหัง สัมมาสัมพุทโธ แท้

ความจริงที่ได้ยกมากล่าว เป็นการยกมาจากรูปคำ แปลจากภาษาบาลีทุกตัวอักษร ผู้ที่ไม่คุ้นกับการอ่านก็อาจงงบ้าง เพื่อให้เป็นการเข้าใจง่าย ขอจัดให้เห็นง่ายๆ ดังนี้ คือ

๑. **ทุกขอริยสัจจ์ ความจริงเรื่องทุกข์** ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย การพบกับสิ่งที่ไม่น่ารัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ต้องการสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นสมหมาย รวมยอดกล่าวว่าขันธ์ห้า คือ ร่างกายจิตใจที่เราเข้าไปยึดถือเอาว่าเป็นของเรา นี่แหละเป็นก้อนทุกข์ล่ะ

๒. **ทุกขสมุทัยอริยสัจจ์ ความจริงเรื่องเหตุเกิดแห่งทุกข์** อันได้แก่ ความอยากที่มีลักษณะสามประการ คือทำให้ต้องมาเกิดอีก มีความกำหนัดไม่จบ เพลิดเพลินนักในอารมณ์นั้น มีชื่อเป็นสามอย่าง คืออยากในกาม...ชื่อกามตัณหา อยาก

ในความมีความเป็น...ชื่อภวตัณหา อยากในความไม่มีไม่เป็น...ชื่อวิภวตัณหา ตัณหาแปลว่าความอยาก

๓. **ทุกขนิโรธอริยสัจจ์ ได้แก่ความจริงคือการดับทุกข์ได้** คือการดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง ดับสนิทโดยไม่เหลือเชื้อความอยากไว้อีก การสลัดทิ้ง ปล่อยคืนไป ทำลายที่ตั้งอาศัยของความอยากได้หมด ทุกข์ดับหมด ไม่ก่อเกิดอีก

๔. **ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์** ได้แก่ข้อปฏิบัติอันประกอบด้วยองค์แปดประการ คือความเห็นที่ถูกต้อง ความคิดที่ถูกต้อง การพูดจาที่ถูกต้อง การทำการงานที่ถูกต้อง การอาชีพที่ถูกต้อง ความพากเพียรที่ถูกต้อง ความรำลึกที่ถูกต้อง ความตั้งใจมั่นคงที่ถูกต้อง

เนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา

เหล่านี้เป็นวิชาที่พระพุทธองค์ทรงค้นคว้าพบด้วยปรีชาสามารถของพระองค์ แล้วนำมาประกาศแก่ชาวโลก

สิ่งนี้คือ . . .

เนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา

การศึกษาพุทธศาสนาก็ต้องศึกษาเรื่องนี้

การปฏิบัติพุทธศาสนาต้องปฏิบัติเรื่องนี้

การประกาศพุทธศาสนาก็ต้องประกาศเรื่องนี้

การบำรุงพุทธศาสนานั้นก็ต้องบำรุงกิจการที่ทำให้คนได้ศึกษา ได้ปฏิบัติในเรื่องเหล่านี้ จึงจักเป็นการกระทำที่ถูกต้องแท้จริง

บางคนกล่าวว่า พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องความทุกข์ เป็นการสอนให้มองโลกและชีวิตในแง่ร้าย เป็นการสอนที่ทำให้จิตใจหดหู่เบื่อชีวิตตนเอง คำกล่าวเช่นนี้ เป็นคำกล่าวที่ผิดพลาดของผู้ที่มิได้คิดค้นให้เข้าใจความจริงของชีวิต ความจริงของชีวิตมีอย่างใด เขามิได้สนใจศึกษาให้เข้าใจ เพราะมัวหลงใหลอยู่ในสิ่งที่เป็นมายา เป็นของหลอกลวง จึงมิได้พบความจริงได้ **พระพุทธเจ้าท่านทรงเตือนสาวกของพระองค์ ให้มองดูทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง เพราะความเห็นตามเป็นจริงนั้นจักทำให้ผู้เห็นเป็นไทได้ แต่ถ้ายังไม่เห็นความจริงแล้วเขาจักเป็นไทไม่ได้เลย**

โลกและชีวิตนี้มีความทุกข์จริงหรือไม่

ในโลกเรานี้ ยังไม่มีครูคนใดที่กล้ากล่าวความจริงเท่าองค์พระพุทธเจ้า จะเป็นเพราะเหตุไรไม่ทราบ แต่พระพุทธองค์ทรงมีความกล้าพอที่จะกล่าวความจริงออกมาได้ เรามาลองคิดดูกันสักเล็กน้อยว่า **โลกและชีวิตนี้มีความทุกข์จริงหรือไม่ ขอให้มองด้วยความเป็นไทก็พอมองเห็นว่า ...**

การมีชีวิตอยู่ในโลก ช่างเต็มไปด้วยการต่อสู้ การแข่งขัน การชิงดีชิงเด่นกันระหว่างชีวิต เราต้องพบกับความไม่สมหวังบ่อยๆ บางทีเรามองเห็น...จักได้ แต่มันก็หายไปเสียอีก เราต้องนั่งเป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น

คนที่รักที่เราพอใจ บางทีก็มาจากเราไปเสียโดยเรามิได้คาดฝัน ชีวิตบางคนกำลังรุ่งโรจน์ก้าวหน้าไปสู่ความดี สู่ความยิ่งใหญ่ แต่เขาได้ลาโลกไปเสียแล้วโดยอุบัติเหตุทางรถยนต์ บ้านเรือนถูกไฟไหม้ เกิดโรคร้ายไข้เจ็บระบาด เกิดการข้าวยากหมากแพง ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหวอันเป็นภัยธรรมชาติ โดยธรรมชาติก็เหลือทนอยู่แล้ว ยังมีความทุกข์ที่เหล่ามนุษย์สร้างขึ้นอีก โดยความไม่รู้เท่าถึงการณ์อีกมากมาย โรคนี้ต้องมียารักษา ต้องมีโรงพยาบาล ต้องมีหมอคอยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ ต้องมีโรงหนังโรงละครเพื่อให้มนุษย์ไปหย่อนใจ สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันบ้าง เพื่อบรรเทาความทุกข์บ้างมิใช่หรือ ถ้าโลกนี้มีความสุขมีความดีพอแล้ว เราจักมานั่งประชุมกันทำไมในปัญหายุ่งยากนานาประการ

เพราะโลกนี้ไม่สมบูรณ์ ชีวิตนี้ไม่เรียบร้อย จึงต้องมีอะไรหลายอย่างช่วยบำบัดความทุกข์ยากของโลก ความทุกข์จึงเป็นความจริง เป็นสิ่งที่มีอยู่ในโลกเสมอ เหมือนนักวิทยาศาสตร์กล่าวว่า โลกนี้ไม่มีความเย็นเป็นแต่การลดน้อยลงของความร้อนเท่านั้น อากาศที่ความร้อนน้อยลงนั่นแหละ เราเรียกกันว่าเย็น

แต่ที่ถูกควรกล่าวว่า ร้อนน้อย ร้อนมาก จึงจะสมกับความจริง พระองค์ตรัสความทุกข์ก็เป็นไปในแนวเดียวกัน โลกนี้มีแต่ทุกข์เต็มร้อย แต่ที่เรารู้สึกว่า**สุขก็คือความทุกข์น้อย**นั่นเอง พูดได้ตามภาษาวิทยาศาสตร์ว่า ทุกข์น้อยก็เบาลงหน่อย สภาพนี้เป็นความจริง

นางวชิราภิกขุณีได้กล่าวว่า...

ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นตั้งอยู่ ทุกข์เท่านั้นดับไป นอกจากทุกข์ . . . หามีอะไรเกิดอะไรดับไม่

พระพุทธองค์ตรัสว่า...

สัตว์โลกตั้งอยู่ในกองทุกข์
และความทุกข์เป็นภัยใหญ่ของชาวโลก

ถ้าหากว่า พระพุทธองค์ตรัสแต่เพียงความทุกข์แล้วก็หยุดเสีย ก็เรียกว่าเพ่งในแง่ร้ายได้ แต่หาได้ทรงหยุดเพียงนั้นไม่ จึงตรัสต่อไปว่า **ทุกข์เกิดจากเหตุ** ทรงชี้เหตุของความทุกข์ให้เข้าใจชัดเจน เหมือนหมอที่ฉลาดได้พบคนป่วยแล้วก็บอกให้ทราบว่าท่านเป็นคนป่วย และบอกต่อไปอีกว่าป่วยด้วยจากโรคอะไร แถมอีกว่าโรคอย่างนี้รักษาได้โดยวิธีปฏิบัติอย่างนั้นๆ

พระพุทธองค์ทรงเป็นนายแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่ทำการรักษาโรคทางใจ โดยใช้ตำราอริยสัจจ์เป็นเครื่องมือรักษา คนได้หายจากโรคภัยไข้เจ็บไปเป็นจำนวนมาก อริยสัจจ์จึงเป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษาโดยแท้

หมู่สัตว์ทั้งมวลมีใจโน้มเอียงไปสู่ความพ้นทุกข์

สิ่งทั้งปวงเกิดจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุ...สิ่งทั้งปวงก็เกิดไม่ได้ คำกล่าวอันเป็นสัจจะเช่นนี้ เป็นคำที่มีความหมายถึงเรื่องความเป็นไปของชีวิตของทุกท่าน การเกิดมาก็มีเหตุ ความทุกข์ก็มีเหตุ การดับทุกข์ได้ก็มีเหตุ สิ่งทั้งปวงทั้งที่เป็นธรรมะและอธรรมย่อมอาศัยเหตุผลเกิดขึ้นทั้งนั้น

ความจริงทั้งสี่ประการนี้ พระศาสดาทรงประกาศให้เข้าใจเหตุผล แต่ทรงยกเหตุขึ้นพูดก่อน คือสอนให้เข้าใจว่า ทุกข์มีอยู่เป็นอย่างไร เฉพาะผู้มีชีวิตอยู่ในโลกล้วนแต่มีความทุกข์ และใคร่จะพ้นทุกข์กันทั้งนั้น ไม่ว่าใครจักทำงานประเภทไหน เขามุ่งเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ ขั้นที่สุดพวกขโมย เขาทำการลักก็เพื่อขจัดความทุกข์ยากของเขา **หมู่สัตว์ทั้งมวลมีใจโน้มเอียงไปสู่ความพ้นทุกข์**

นี่เป็นเครื่องยืนยันว่า ความทุกข์เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่ชาวโลกไม่เข้าใจว่า ทุกข์มาจากไหนและจักดับได้โดยวิธีใดกันแน่ พระบรมศาสดาจึงทรงบอกผลให้เข้าใจก่อนว่ามันเป็นอย่างไร อย่างนี้เรียกว่าพบผล แล้วก็สาวไปหาเหตุต่อไป เมื่อแสดงผลให้เห็นแล้วก็ทรงแสดงเหตุของทุกข์ว่า เกิดมาจากความอยากมีประการต่างๆ เป็นการชี้ไปยังตัวผู้เป็นทุกข์ทุกคนให้เข้าใจว่าทุกข์นั้นเกิดขึ้นภายในตัวของท่านเอง ทุกข์ไม่ได้มาจากภายนอก

ถึงแม้จักมีเรื่องภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง ความสำคัญของตัวทุกข์ก็อยู่ที่ใจของตนอันถูกความอยากครอบงำมากกว่า

ต่อจากนั้นทรงพูดถึงเหตุผลเพื่อให้ผู้ฟังเบาใจว่า ไม่ต้องวิตกดอก ทุกข์มีก็หาเหตุได้แล้ว ถ้าดับเหตุก็หมดทุกข์ เป็นการทรงรับรองว่าดับได้แน่ การดับได้เป็นลักษณะเย็น ไม่วูบวาบเผ็ดร้อน เป็นการถอนรากออกได้หมดไม่มีอะไรเหลือ เหมือนกับนายแพทย์กล่าวปลอบโยนคนป่วยว่า ไม่เป็นไรรักษาให้หายได้ แล้วทรงประกาศทางสำหรับจะรักษาให้หายได้เด็ดขาด เรื่องอริยสัจจ์จึงเป็นเรื่องของเหตุผลโดยแท้ และเป็นเหตุที่เป็นไปได้ มิใช่เหตุผลที่เป็นไปไม่ได้

ขอเขียนให้เห็นง่ายดังนี้ คือ

ทุกข์	**เป็นตัวผล**
สมุทัย	**เป็นตัวเหตุ**
นิโรธ	**เป็นตัวผล**
มรรค	**เป็นตัวเหตุ**
ทุกข์และนิโรธ	**เป็นผล**
สมุทัยและมรรค	**เป็นเหตุ**
สมุทัย	**เป็นเหตุฝ่ายเกิด**
มรรค	**เป็นเหตุฝ่ายดับ**

อริยสัจจ์สี่ประการจึงย่นกล่าวได้ว่า เรื่องทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้น เป็นเรื่องที่พระพุทธองค์ได้ทรงนำมาสอน เป็น

เรื่องที่พวกเราควรฟัง และจดจำไว้นำไปปฏิบัติได้ โดยพยายามตัดเหตุข้างฝ่ายเกิด พอกพูนเหตุข้างฝ่ายดับไว้เสมอ วันหนึ่งก็จักถึงจุดหมายปลายทางได้

อุบายใช้แก้ไขความทุกข์

ในชีวิตของเราทุกคน ทุกเพศและทุกวัย มีความสับสนอยู่เสมอ บางวันก็เป็นทุกข์ บางวันก็เป็นสุข บางวันหนักใจ บางวันเบาใจ อย่างนี้เป็นหลักธรรมดาของชีวิตผู้ที่เกิดมาอยู่ในโลก ถ้าหากไม่มีอุบายแก้ไขความทุกข์ยาก ความทุกข์ก็ยิ่งมากขึ้น ถ้าแก้ไขเสียบ้าง ความทุกข์คงหายไป

ชาวพุทธเราควรจักพยายามนำหลักความจริงนี้มาใช้เป็นอุบายแก้ไขความทุกข์ของตนเอง ในการแก้ไขนั้นก็ต้องใช้หลักเหตุผลแบบนี้ และต้องเข้าใจอย่างแน่วแน่ ความทุกข์เกิดเพราะการกระทำของตนเอง ตนเองเป็นตัวทุกข์ เป็นต้นเหตุของความทุกข์ และเป็นผู้บังคับทุกข์ได้ โดยการทำตนให้เป็นทางเดินสำหรับแก้ทุกข์

เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องที่ทำได้ การพยายามค้นหาเหตุของทุกข์ และตัดออกไปโดยปัญญาคิดค้นให้เข้าใจนั้นเป็นการกระทำที่ดีมาก

สมมติเรื่องง่ายๆ ดังนี้

ระงับความอยากเสียได้...ไม่เป็นทุกข์

ตื่นแต่เช้า ท่านได้ยินเสียงประกาศโฆษณาให้ไปดูหนังที่โรงหนัง คนโฆษณาใช้ถ้อยคำเร้าใจโดยประการต่างๆ ทำเอาท่านเกิดความอยากจะไปดูขึ้นมา และท่านตั้งใจแน่วแน่ว่าท่านต้องไปดูให้ได้คืนนี้ พอถึงเวลาเย็น ท่านรีบกินอาหารแต่งตัวเสียสวย ยังแต่จะออกจากบ้านไปเท่านั้น ฝนและพายุพัดกระหน่ำลงมา ท่านไม่อาจไปดูหนังได้ ท่านเป็นทุกข์ ท่านบ่นด้วยความเสียดายใจของท่านขุ่นมัว ใครพูดขวางคอท่าน....ท่านก็โกรธ อย่างนี้ท่านเป็นทุกข์เพราะความอยากไปดูหนัง หนังอันเป็นเรื่องของกามตัณหา ท่านไม่สบายใจ

ถ้าต้องการไม่ให้เป็นทุกข์ก็ระงับ ความอยากของท่านเสียโดยบอกกับตนเองว่า ไม่ได้ดูหนังก็ไม่เห็นเป็นอะไร เราไม่ตายเพราะไม่ได้ดูหนังดอก วันหน้าค่อยดูก็ได้ ฝนตก...ไม่ได้ไปดูก็ดีเหมือนกันไม่ต้องเสียสตางค์ จะได้ประหยัดเงินไว้ใช้ในเรื่องอื่นๆต่อไป ท่านก็เบาใจเพราะรู้เท่าทันเหตุการณ์

ความพลัดพรากจากของรัก...เป็นทุกข์

ท่านมีแหวนเพชรอยู่วงหนึ่งงามมาก ราคาสูง เป็นแหวนที่คู่หมั้นได้สวมลงบนนิ้วของท่าน ท่านได้สวมไว้กับนิ้วเสมอ ท่าน

สบายใจทุกครั้งที่มองแหวน เห็นแหวนทีไรท่านนึกถึงคนรักทุกที แหวนก่อให้เกิดความสุขใจแก่ท่านแล้ว แต่ความสุขนั้นเป็นสิ่งไม่แน่นอน วันนี้เป็นสุข วันหน้าอาจจะไม่เป็นสุขก็ได้ แล้วก็จริงดังที่คาดไว้

วันหนึ่งท่านถอดแหวนวางไว้บนโต๊ะเครื่องแป้ง แล้วเข้าห้องน้ำ ครู่หนึ่งออกมา...แหวนหายไปเสียแล้ว ไม่รู้ใครเอาไป ถามเท่าใดก็ไม่ได้คืน แจ้งความกับตำรวจ ตำรวจจับคนใช้ที่อยู่ในข่ายสงสัยไปสอบสวนก็ยังเหลวตามเคย ท่านเป็นทุกข์มาก ท่านกินไม่ได้นอนไม่หลับ ท่านกลัวคู่รักของท่านจักโทษท่านว่าเพียงแต่แหวนนิดเดียวยังรักษาไม่ได้

กลุ้มใจเต็มที นอนกลุ้มคนเดียว...

ได้ยินพระกระซิบที่หูว่า

เป็นทุกข์ไปทำไมกัน?

คนเราจักต้องพลัดพรากจากของรักของชอบ

. . . เป็นธรรมดา . . .

รักมาก...ก็ทุกข์มาก ไม่รัก...ก็ไม่ทุกข์

ของหายแล้วเป็นทุกข์จักได้ของคืนเมื่อไหร่ อย่างนี้เขาเรียกว่าหายสองต่อ คือของหายและใจหาย...ขาดทุนมาก ทำใจดีๆหน่อยเถอะ

จงหันมาฟังเหตุผลกันบ้าง ขอถามหน่อยเวลาท่านเกิดมาจากท้องแม่ท่านมีแหวนมาด้วยหรือเปล่า อ้อ...เปล่า ไม่มีมาแหวนนี้ท่านเพิ่งได้จากคนรักของท่าน ถ้าสมมติว่ามันหายเวลาท่านตายจะนำแหวนไปด้วยได้ไหม อ้อ...นำไปไม่ได้ ท่านไม่มีแหวนเป็นของท่านเสมอไป มันเป็นเช่นของยืมมาใช้ บัดนี้เขาเอาคืนไปแล้ว ดีเหมือนกันไม่ต้องกังวลรักษามันอีก **ความรักเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ รักมากทุกข์มาก รักน้อยทุกข์น้อย** เมื่อความรักเป็นเหตุให้เป็นทุกข์จะรักมันทำไมเล่า ลืมมันเสียเถิด เขาลักแหวนท่านไป ตัวท่านอยู่ท่านอาจหามันได้อีก ไม่เห็นน่าจะเป็นทุกข์ที่ตรงไหน คิดอย่างนี้ก็เบาใจ

ความแค้นเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

นางสาวสุมาลีมีคู่หมั้นแล้ว เขาทั้งสองรักกันมาก ต่างคนต่างคิดฝันถึงการแต่งงานในอนาคต แต่ยังไม่ถึงเวลาแต่งงาน สุมาลีได้ทราบว่าคู่หมั้นของเธอนั้นมิใช่เป็นคนเปล่า เขาเป็นคนมีเมียลับๆ และมีลูกแล้วคนหนึ่ง สุมาลีโกรธมากเมื่อทราบข่าวนี้ คิดว่า ผู้ชายคนนี้เป็นคนเลว...มาหลอกผู้หญิงให้หลงรักได้ง่ายๆ ต้องแก้แค้น เธอคิดจะไปฆ่าเขาด้วยปืน

แต่ในคืนที่จะไปฆ่านั่นแหละ เธอได้พบเพื่อนหญิงที่เป็นนักธรรมะ เธอได้รับคำปลอบโยนให้หายทุกข์ โดยให้มองในแง่อื่น

เสียว่า เป็นการดีแล้วที่ได้ทราบความเหลวไหลของเขาก่อนถึงวันแต่งงาน ยังมีทางกลับตัว ไม่สายเกินไป นับว่าเป็นบุญมากที่ไม่ถลำตัวเข้าไปจนถึงขั้นแต่งงานกัน ไม่ใช่เรื่องที่ควรเสียใจ สงบใจจากความแค้นเสียเถิด เพราะ**ความแค้นเป็นเหตุของความทุกข์** ทำไมมายอมให้ทุกข์ครอบงำโดยไม่ได้เรื่อง สุมาลีระงับใจได้เพราะคิดถึงความจริง คือธรรมะ

เมื่อรู้เหตุให้เกิดทุกข์ก็แก้ที่เหตุ

นายปราณีเป็นลูกของคนมั่งคั่ง พ่อแม่ทิ้งทรัพย์ไว้ให้เป็นจำนวนมาก เขาได้ใช้ทรัพย์นั้นไปในทางดีบ้าง ทางชั่วบ้าง ทำอย่างนี้มานาน เพื่อนฝูงก็มีมากขึ้น ล้วนแต่เป็นเพื่อนกินทั้งนั้น เงินทองที่มีอยู่ก็ค่อยหมดไป เขาเกิดความทุกข์ในเรื่องเงินมาก เพราะรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพื่อนฝูงจะดูหมิ่นดูแคลน เขาจักเข้าสู่สมาคมได้อย่างไรอีก ในเมื่อต้องเป็นคนหมดตัวเสียแล้ว แต่วันหนึ่งเขาได้ไปหาพระที่วัด เพื่อให้พระรดน้ำมนต์ให้ อันเป็นความเชื่อที่เหลวไหล น้ำมนต์ทำให้กายเย็นเท่านั้น หาทำให้หายโรคทางใจไม่

ภายหลังการรดน้ำมนต์แล้ว ก็นั่งสนทนากับพระต่อไป เขาได้ระบายทุกข์ถวายพระ และยังดีหน่อยที่พระรูปนั้นเป็นผู้ใช้ธรรมะอยู่บ้าง ท่านจึงแนะนำให้เขากลับตนเสียใหม่ อย่าคบหา

สมาคมกับคนชั่ว อย่าจ่ายเงินในทางที่ไม่เป็นเรื่อง ควรพยายามประหยัดรายจ่ายเอาไว้บ้าง จงตัดเหตุของความทุกข์ยากออกให้หมด ยังมีทางกลับตนและตั้งตนใหม่ต่อไปได้

นายปราณีได้ฟังคำของพระผู้สอนด้วยความเมตตา ก็มองเห็นชีวิตอันเสเพลในอดีต เห็นความไม่เป็นสาระของการกระทำที่ล่วงมา เขารู้สึกรังเกียจตัวเองที่ไปตกอยู่ในความชั่วรูปนั้น จึงเห็นว่าการเปลี่ยนชีวิตเสียใหม่เป็นความดีเป็นแน่ และในวันนั้นเขาได้ปฏิญาณตนกับพระว่า จักเดินทางถูกต่อไป และจักมาหาพระเพื่อรับคำจูงใจในทางดีเสมอๆ

นับแต่บัดนั้นมา เหตุแห่งความหายนะก็หายไปจากเขา เขาค่อยหันเข้าสู่ทางดีชอบเป็นลำดับ และตั้งตัวได้เป็นหลักฐานต่อไป

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ . . .
เป็นตัวอย่างของการแก้เหตุร้ายของชีวิต
นำมากล่าวพอเป็นตัวอย่างให้มองเห็นความจริง

สิ่งที่พึงทำเมื่อเกิดความทุกข์

การแก้ไขเหตุการณ์เหล่านี้
ขอแนะอีกว่า . . . ถ้าเป็นทุกข์ ต้องทำดังนี้

๑. คิดว่า . . .
ตนเองเป็นผู้ก่อเหตุให้เกิดความทุกข์ขึ้น
อย่าไปเที่ยวโทษใครๆเป็นอันขาด

๒. จงค้นหาเหตุของความทุกข์ให้ได้ด้วยตนเอง
ถ้าทำด้วยตนเองไม่ได้ ไปปรึกษาท่านผู้รู้ธรรมะ

๓. เมื่อได้เหตุแล้ว . . .
จงตัดเหตุของทุกข์ด้วยปัญญาของท่าน
เมื่อเหตุดับ ผลก็พลอยดับไปด้วย

๔. จำความผิดพลาดของชีวิตไว้เป็นตัวอย่าง
ระวังอย่าให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยเป็นอันขาด

๕. จงคบหาคนที่มีใจสูงกว่าตนไว้บ้าง
จักได้เป็นที่ปรึกษา

องค์ที่ ๒

สัมมาสังกัปปะ ความคิดในทางที่ชอบ

. . . สัมมาสังกัปปะ . . .

หมายถึง ดำริชอบ หรือความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง

สัมมาสังกัปปะมี ๓ อย่าง ได้แก่

๑. ความดำริที่ปลอดจากโลภะ ความนึกคิดที่ปลอดโปร่งจากกาม

จัดเป็นความคิดที่ปราศจากราคะหรือโลภะ

(เนกขัมมสังกัปปะ หรือ เนกขัมมวิตก)

๒. ดำริในอันไม่พยาบาท เคียดแค้น ชิงชัง หรือเพ่งมองในแง่ร้าย

จัดเป็นความคิดที่ปราศจากโทสะ

(อพยาบาทสังกัปปะ หรือ อพยาบาทวิตก)

๓. ดำริในอันไม่เบียดเบียน ไม่คิดทำร้ายหรือทำลาย

จัดเป็นความคิดที่ปราศจากโทสะ

(อวิหิงสาสังกัปปะ หรือ อวิหิงสาวิตก)

ทั้งสามประการนี้ กระทำปัญญาจักษุ กระทำญาณ ยังปัญญาให้เจริญ

ไม่เป็นไปในฝ่ายความคับแค้น แต่เป็นไปเพื่อนิพพาน

ความคิดในทางที่ชอบ หรือ ความคิดอันถูกต้อง เป็นองค์มรรคประการที่สองในแปดองค์ มรรคนี้เป็นตัวปัญญาเหมือนกัน เพราะเป็นพวกความคิด

ความคิดเป็นผู้ช่วยของความเห็น

ความเห็นกับความคิดย่อมเดินทางไปด้วยกัน ความเห็นเป็นมูลฐานก่อให้เกิดความคิด บุคคลเราถ้ามีทรรศะในทางใดแล้วย่อมครุ่นคิดที่จักหาทางพิสูจน์ หรือหาพลความมาประกอบทรรศนะนั้นๆเสมอ

ถ้าหากเขามีความเห็นในทางผิด ก็พยายามหาเหตุแวดล้อมมายืนยันเพื่อให้เห็นว่าความเห็นของตนถูกเสมอ ความคิดจึงเป็นเช่นผู้ช่วยความเห็นอีกทีหนึ่ง

คิดในทางที่ชอบจักพ้นจากความเป็นทาสอารมณ์

ตามปกติใจคนเราอยู่นิ่งไม่ได้ มันต้องคิดไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งเสมอ อาการของใจจึงดิ้นรนแส่หาอารมณ์ตลอดเวลา เมื่อพบสิ่งใดก็นำมาคิดนำมาค้นเสมอ

การควบคุมให้ความคิดเป็นระเบียบนั้น
เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ จึงเป็นการชอบ

ในทางพระพุทธศาสนาจึงวางแนวคิดไว้ให้มากหลาย เช่น สอนให้เจริญอนุสติ ๑๐ ประการบ้าง สอนให้คิดค้นในเรื่องที่จะทำให้เกิดปัญญาขึ้นมาบ้าง รวมกล่าวว่า สภาพของใจนั้นคิดจะอยู่อย่างหนึ่ง คิดจะออกไปอีกอย่างหนึ่ง

มีความทุกข์เพราะการกระทำทางใจอยู่มาก พระพุทธองค์จึงสอนให้คิดในทางที่ชอบ เพื่อจะได้หลุดพ้นจากความเป็นทาสของอารมณ์ไปได้

ความคิดในทางที่ชอบ ๓ ประการ

ความคิดในทางที่ชอบนั้น มีสามประการ คือ

๑. คิดในอันจะออกจากกาม
๒. คิดในอันไม่พยายามปองร้าย
๓. คิดในอันไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ความคิดทั้งสามประการนี้ เป็นความคิดในทางที่ชอบ เป็นแนวที่จะพรากใจให้ห่างจากสิ่งอันจักก่อให้เกิดกิเลส เราจึงควรมาศึกษาให้เข้าใจแนวคิดทั้งสามนี้บ้างตามควร

คิดในอันออกจากกามซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ของชีวิต

๑. คิดในอันออกจากกาม

มนุษย์ชายหญิงทั้งสองเพศที่มีอยู่ในโลก มีความผูกพันกันมากในทางปรารถนา ซึ่งเรียกว่า**กาม** อันแปลว่า **ความใคร่ความอยาก** ใคร่ที่จักพบปะสนทนากัน อยู่ร่วมกันฉันคนคู่ อันเรียกว่า **เสพกาม**

เรื่องของกามเป็นเรื่องใหญ่ของชีวิต เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในใจของสัตว์โดยไม่ต้องมีใครสอน พอร่างกายของเราเติบโตเป็นหนุ่มสาวแล้ว ความปรารถนาที่จะเข้าใกล้ พูดจากันตามประสาคนรักก็เกิดทันที เมื่อเกิดขึ้นแล้วจนกระทั่งแก่จะตาย ความอยากในกามก็ยังหาได้แก่ไปด้วยไม่ คนแก่อายุ ๖๐-๗๐ แล้วก็ยังมีเมียสาวๆ กับเขาได้

สำหรับผู้หญิงนั้นธรรมชาติไม่ช่วยให้เป็นเช่นผู้ชาย เพราะหญิงมีภาระที่จะต้องคลอดบุตรด้วย เมื่ออวัยวะต่างๆอ่อนแอไป จิตใจก็พลอยอ่อนไปด้วย ส่วนผู้ชายนั้นคงคะนองจนตาย นับว่าหนักมาก

กามคุณ ๕ : สิ่งที่ปรารถนาถึงใจของกันและกัน

สิ่งที่ปรารถนาถึงใจของกันและกัน ท่านเรียกว่ากามคุณ ๕ คือ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, การถูกต้องทางกายประสาท

ร่างกายของเพศใด ก็ย่อมจะเป็นกามคุณแก่เพศตรงกันข้าม ของหญิงเป็นที่ปรารถนาแก่ผู้ชาย ของผู้ชายก็เป็นที่ปรารถนาแก่ผู้หญิง ทั้งสองฝ่ายมียางเหนียวคือความรักคอยดูดกันเสมอ สัตว์โลกจึงตกอยู่ในกามหนักบ้างเบาบ้างตามอำนาจของกิเลส

สำหรับผู้ครองเรือน การเสพกามตามธรรมชาติของร่างกาย เพื่อประโยชน์แก่การสืบพันธุ์เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ถือว่าเป็นการเสียหายในฐานะเป็นผู้อยู่ในวงของกาม แต่ถ้าไม่มีความพอใจในคู่ครองของตนเอง ไปมักมาก...แสวงหาความสุขในคู่ครองของเขาอื่น หรือไปเที่ยวหย่อนอารมณ์ตามซ่องอันเป็นที่ถ่ายเทโรคแก่กันก็เป็นบาปหนา และควรถูกประณามว่าเป็นคนขาดความบังคับตนเอง ทำตนให้เป็นคนต่ำเยี่ยงกับสัตว์เดรัจฉาน แม้สัตว์ดิรัจฉานก็หาได้ประกอบกามพร่ำเพรื่อไม่ มันประกอบกามกันเป็นฤดู แต่พอหมดฤดูแล้วมันวางเฉย ไม่รู้สึกอะไรกันเลย ถ้าเทียบกับมนุษย์ผู้ประเสริฐกว่า มนุษย์บางคนกลับเลวกว่าสัตว์ไปเสียอีก

ฉะนั้น **มนุษย์จักต้องระวังตัว อย่าลดราคาของตัวให้ต่ำกว่าสัตว์ชนิดอื่นๆ**

เรื่องของกามเป็นมูลฐานของความทุกข์

บุคคลผู้มีความประสงค์จักทำตนให้เป็นไท พึงสำรวมในกามตามวิถีของธรรม โดยการหัดพิจารณาให้เห็นโทษของกาม ขอให้ลองอ่านข้อความสักเล็กน้อย ดังต่อไปนี้

ดูก่อนภิกษุ ! กามคุณมี ๕ อย่าง คือ
รูปที่มองเห็นด้วยตา เสียงที่ฟังด้วยหู
กลิ่นที่ดมได้ด้วยจมูก รสที่แตะได้ด้วยลิ้น
ผัสสะที่แตะต้องกันด้วยกาย
ทั้ง ๕ อย่างนี้ . . .
เป็นที่ปรารถนารักใคร่เจริญใจของสัตว์ทั้งหลาย
เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความพอใจแก่สัตว์ทั้งหลายนัก
เรียกว่า “กามคุณ”

ความสุขโสมนัสที่เกิดจากการเห็น การฟัง การสูด การดม การชิม การแตะต้องกันด้วยกาย เพราะอาศัยกามคุณนี้เป็นรสอร่อยของกาม

แต่**เรื่องของกามเป็นสิ่งที่โทษมาก**อยู่เหมือนกัน

เช่น ความทุกข์ต่างๆที่เกิดในชีวิตของการดิ้นรนแสวงหาการงาน ได้ทรัพย์มาแล้วต้องดูแลรักษา มีความหวาดระแวงอยู่เสมอ เพราะกลัวของจะหายไปเพราะขโมย ไม่เป็นอันหลับไม่เป็นอันนอน

การเบียดเบียนกันในมนุษย์ตลอดถึงสัตว์ดิรัจฉาน ก็มีกามเป็นเหตุ

ความอิ่มความพอใจในกามไม่มี ต้องแสวงหาให้ได้ใหม่ๆ มาเสมอ แม้ว่าฝนจะตกมาเป็นเงินเป็นทอง ก็ไม่สามารถทำผู้อยากในกามอิ่มหนำได้

สิ่งใดที่ได้มาแล้วมันก็มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เราไม่อยากให้มันเปลี่ยนแปลง ก็เกิดความทุกข์อีกเหมือนกัน

จึงกล่าวได้ว่า...

ทุกข์เกิดจากสิ่งอื่นนอกไปจากกามไม่มี
กามเป็นมูลฐานของความทุกข์อย่างแท้จริง

ไฟได้เสมอด้วยไฟราคะ...ไม่มี

คนที่มีความหมกมุ่นในทางกาม
เป็นคนมีความร้อนอยู่ในใจเสมอ
เพราะ . . . ไฟอันใดที่เผาให้ร้อน
จักเสมอด้วยไฟราคะ ไม่มี
หมู่สัตว์ทั้งหลายต้องวิ่งวุ่นกันไปทั่วนั้น
ก็เนื่องจากกามเป็นเหตุ
ผู้ฉลาดจึงไม่ปล่อยใจตนให้มัวเมาในกาม
แต่พยายามพรากใจออกจากกามเสมอ

วิธีพรากใจออกจากกามคุณ

อันการที่จะคิดออกจากกามนั้น ก็ต้องพิจารณาแยกแยะกามคุณออกให้เห็นว่า เป็นของไม่งาม ไม่น่ารัก โดยการเพ่งพิจารณาให้พบความจริงในสิ่งนั้นๆ เช่นรูปร่างกายที่คนพากันหลงใหลอยู่นั้น ลองจับเอามาพิจารณาดู ก็จักเห็นว่ามันซ่อนความสกปรกหลายแห่ง ซึ่งถ้ามองให้ดีแล้วจะเห็นว่าไม่น่ารัก ไม่น่าพึงใจ ร่างกายต้องอาศัยการตกแต่งอยู่เสมอ ถ้างดการแต่งเมื่อใด เมื่อนั้นก็เกิดความน่าเกลียด เพราะมันมีของไม่สะอาดไหลเข้าไหลออกอยู่เสมอ ที่มนุษย์หลงที่สุดนั่นแหละสกปรกที่สุด แต่เพราะความเมามัว...เขาจึงมองไม่เห็น เขาหลับตาเสพกาม เหมือนหมีที่หลับตากินน้ำผึ้งในรังผึ้ง ฉะนั้นหมีถูกผึ้งต่อยไม่เจ็บ แต่คนถูกกามคุณต่อยเอาเจ็บหนักไปตามๆกัน

ฉะนั้น อย่าหัดมองในด้านงามนักเลย เพราะท่านกล่าวไว้ในธรรมบทว่า ...

ผู้ใดเห็นตามว่างามอยู่ ไม่สำรวมอินทรีย์
มารย่อมรังควานผู้นั้นได้
แต่ผู้ใดเห็นว่าไม่งามอยู่ มีความสำรวมอินทรีย์
มารย่อมรังควานเขาไม่ได้

การพิจารณาอสุภกัมมัฏฐานในร่างกายตนและคนอื่นให้เห็นเป็นสิ่งไม่งาม เป็นอุบายใช้พรากจิตออกจากกามได้เป็น

อย่างดี จึงควรหัดคิดหัดนึกอยู่เสมอ การไปเที่ยวป่าช้าและได้เห็นซากศพของคนตายบ่อยๆ ก็เป็นเหตุให้เกิดความสลดใจ เกิดความหน่ายในทางกามได้

การไปเยี่ยมคนป่วยตามโรงพยาบาลได้เห็นความจริงของชีวิต ก็เป็นทางช่วยให้เกิดความหน่ายได้มาก

การอ่านหนังสือประเภทที่ช่วยให้เห็นความจริงของชีวิต ก็เป็นทางให้เกิดความหน่ายในกามทางหนึ่ง

อารมณ์ประเภทใดที่ล่อให้เกิดกิเลสอย่าสนใจและเก็บอารมณ์นั้นไว้เพราะการเก็บไว้เกิดความอยาก ถ้าพบรูปที่พอมองเห็นก็นึกว่างาม จงรีบบอกเสียกับตนเองว่าไม่งาม แล้วติต่อไปว่าไม่งามอย่างไร ก็พอหาเหตุมาแก้ให้เห็นไม่งามได้

ข้อสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับกามก็คือ อย่าปล่อยใจตนให้ตกไปในความคิดในทางกามนานๆ แต่พอตกไปก็รีบชักกลับมาเสียด้วยการห้ามกันด้วยการข่มใจ ความคิดใคร่ในทางกามก็คงหายไปได้บ้าง

หรือจะว่าตนให้แรงๆสักหน่อยก็ได้ เช่นว่าเจ้าอยากจะเป็นสัตว์ดิรัจฉานหรือ เพราะการเสพกามแม้สัตว์ก็ทำกันได้ เราควรจักมีใจสูงกว่าสัตว์ดิรัจฉาน โดยทำจิตให้ห่างจากกามอันเป็นอารมณ์ฝ่ายต่ำ **หมั่นเตือนตนไว้เสมอๆ ในทางที่จะปลีกใจตนออกจากกามารมณ์ นานๆเข้าจิตก็คงหน่ายและเห็นการมัวเมาในกามเป็นสิ่งน่าเกลียด และไม่เป็นกิจที่มนุษย์จักพึง**

ประกอบ ผลก็จักเกิดในทางใจมีความสงบ เพราะไม่ต้องเที่ยวแสวงหาอารมณ์นั้นมาป้อนใจที่เป็นทาสต่อไป

เพื่อเป็นการช่วยจิตมิให้แส่ไปในทางกามมากจนเกินไป การกระทำบางอย่างเกี่ยวกับร่างกายก็เป็นสิ่งจำเป็นเหมือนกัน เพราะในขณะใดร่างกายอ้วน มีอาหารการกินดี ความกำหนัดก็เกิดมาก แต่ในขณะที่ร่างกายอ่อนเพลีย ความกำหนัดก็เบาบางลงไป

ได้ลองถามพี่น้องชาวอิสลามที่เป็นคนครองเรือนว่า ในฤดูที่ถือบวชเดือนหนึ่งนั้น มีความคิดในทางกามลดลงหรือไม่? ได้รับคำตอบว่า ความคิดในทางกามเกือบจะไม่มีเลย เห็นจะเป็นความจริง พวกสัตว์ป่า เช่น ช้างไก่เถื่อนมันจะทำการผสมพันธุ์กันหน้าฝนหรือหลังจากฤดูฝนผ่านไปแล้ว เนื่องจากมีอาหารกินอย่างชุกชุมเป็นเหตุให้ร่างกายอ้วนพี ความคะนองในกามก็เกิดธรรมชาติบังคับอยู่ในตัว

ในหมู่มนุษย์เป็นพวกวิเศษกว่าสัตว์ มีการปรุงแต่งการเป็นอยู่ มีอาหารกินประเภทแปลกๆ มียาบำรุงความกำหนัดหลายอย่าง ล้วนแต่เป็นการฝืนธรรมชาติของร่างกายทั้งนั้น ความคิดในกามก็มากเป็นธรรมดา

ฉะนั้น ผู้มีความปรารถนาจะบรรเทาในเรื่องนี้พึงงดเว้นจากการเป็นอยู่อย่างสำรวย งดเว้นอาหารประเภทบำรุงความกำหนัด เช่น ของสดคาว ของดอง หอม กระเทียม และของ

มึนเมาบางประเภท อย่ารับประทานอาหารมากเกินไป ให้ถือหลักว่า กินเพื่ออยู่ มิใช่อยู่เพื่อกิน อย่าทำสิ่งใดอันเป็นเหตุให้ร่างกายอ้วนพีเกินพอดี

อย่านอนมากเกินไป ไม่ควรนอนกลางวัน เพราะการนอนกลางวันจะทำให้นอนไม่หลับในเวลากลางคืน จิตใจฟุ้งซ่าน จิตใจไม่เป็นอันสงบได้ ความนึกในกามก็เกิดมาก แม้การนอนตอนกลางคืนก็ควรนอนแต่พอดี เมื่อหลับเต็มตื่นก็แสดงว่าความต้องการของร่างกายเพียงพอแล้ว อย่าขืนนอนไปอีก เพราะถ้านอนไปอีกก็ไม่หลับ ทำให้ฟุ้งซ่านแส่ไปในกามได้ง่าย ควรที่จะรีบลุกขึ้นล้างหน้าหรืออาบน้ำ แล้วทำกิจที่ควรทำในขณะที่เงียบๆ จักได้ผลมากหน่อย ถ้าหากอยู่เพียงคนเดียวก็ควรระวังความคิดของตนไว้ อย่าให้ฟุ้งซ่านเป็นอันขาด การออกกำลังเล็กน้อยเพื่อให้นอนหลับสบายเป็นกิจควรทำ นี่เป็นเรื่องของร่างกายที่ควรปฏิบัติเพื่อช่วยให้ความคิดทางใจดีขึ้น เป็นการช่วยป้องกันมิให้กามวิตกได้ทางหนึ่งเหมือนกัน

คิดในอันไม่พยาบาทปองร้ายใคร

๒. คิดในอันไม่พยาบาทปองร้าย

เจตนาที่ตั้งไว้ในใจว่า มันตีเรา มันด่าเรา มันลักของเรา มันทำให้เราเจ็บหนัก วันหนึ่งกูต้องแก้มือให้ได้ อย่างนี้เป็น

ลักษณะของความพยาบาท พยาบาทเป็นเรื่องเนื่องจากโทษอันเป็นรากเหง้าของอกุศลตัวหนึ่ง

ความพยาบาทเป็นเช่นหนามทิ่มแทงใจ

ความพยาบาทเป็นเช่นกับหนามแทงใจ มันคอยแทงให้ปวดอยู่เสมอ ในเมื่อนึกถึงผู้ที่เคยทำให้ตนเจ็บใจ เป็นเช่นกับโรคที่ตั้งขึ้นที่ใจแล้วเจริญงอกงามอยู่เสมอ อาการของพยาบาทคืออารมณ์ที่ล่อให้คิดถึงความแค้นใจก่อน ความพยาบาทเป็นเรื่องของกามผูกไว้ในใจ เป็นเรื่องทำให้ความโกรธ ความเกลียดไม่จบไม่สิ้น

พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า **ในกาลไหนๆ เวรไม่เคยระงับด้วยการจองเวรเลย แต่จักระงับได้ด้วยการไม่จองเวรไว้** ความพยาบาทก็คือการจองเวรไว้นานๆนั่นเอง คนที่เป็นทุกข์มากก็คือเจ้าตัวผู้ผูกพยาบาท บุคคลที่เรามุ่งร้ายเขานอนหลับสบายหาได้เป็นทุกข์แต่ประการใดไม่ แต่ตัวผู้มุ่งพยาบาท...เขากลับนอนไม่หลับ คอยเอาไฟ คือพยาบาทสุมไว้ในใจเสมอๆ จักหลับนอนได้อย่างไร คนมีความพยาบาทไม่มีความสงบในทางใจ ไม่มีเวลาที่จะตั้งหน้าทำมาหากิน เพราะมัวไปปองร้ายหมายขวัญเขา เสียหมดทรัพย์สมบัติที่ตัวมีอยู่ก็หมดไป ทรัพย์ใหม่ก็ไม่เกิดมาเพิ่มเติม ความเสื่อมก็มาถึงตัว พวกศากยะต้องล้มตายเป็น

จำนวนมาก ก็เพราะความพยาบาทของวิฑูฑภะ เจ้าชายหนุ่มของโกศลผู้มีเลือดพยาบาทอยู่ในหัวใจ

พยาบาทเป็นตัวกั้นจิตมิให้บรรลุคุณธรรมความดี

ชนชาติโบราณบางชาติ มักสอนให้ลูกหลานรู้จักแก้แค้นศัตรู และถ้าแก้แค้นได้ก็ถือว่าเป็นเกียรติ ถ้าแก้แค้นไม่ได้ก็เป็นเรื่องน่าขายหน้า เขาจึงพยาบาทกันเป็นการใหญ่ ความยุ่งยากจึงเกิดแก่พวกเขา คนบางคนถ้ามีใครมาทำให้ตนผิดใจแม้เพียงเล็กน้อยก็ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ และคิดแก้แค้นจนเกิดความเสียหาย ในบางแห่งแก้แค้นกันจนหมดสกุลทีเดียว เป็นเรื่องที่เสียหายมาก ศาสนาทุกศาสนาจึงสอนมิให้มีความพยาบาทปองร้าย เป็นคุณธรรมชั้นสูงทางด้านจิตใจ เช่นสอนไม่ให้ผูกเวร สอนให้มีความรักต่อกัน อันเป็นวิธีแก้ไขโรคพยาบาทกันทั้งนั้น

พยาบาท เป็นตัวนิวรณ์กั้นจิตใจมิให้บรรลุคุณธรรมความดีได้ ขณะใดตัวพยาบาทเกิดครอบงำใจ สภาพของใจก็เปลี่ยนเป็นเช่นกับน้ำที่ถูกพายุพัดให้กระเพื่อม ไม่สามารถมองเห็นอะไรในน้ำได้ ใจคนที่เจ้าตัวพยาบาทครอบงำแล้วก็มีสภาพเช่นนั้น

เหตุผลความรู้จักผิดชอบ ย่อมไม่มีแก่คนที่พยาบาทเข้ามาเป็นเจ้าเรือน บุคคลผู้หวังทำตนให้พ้นทุกข์จึงควรคิดละ

พยาบาทเสีย ก็การที่จะคิดละพยาบาทนั้น ต้องมาคิดในทางที่ตรงกันข้ามกับพยาบาท อันได้แก่ การรู้จักให้อภัยแก่กันและกัน อย่าถือสาหาความในเรื่องเล็กน้อย คนเราอยู่ด้วยกันก็อาจผิดพ้องหมองใจกันบ้างเป็นธรรมดา เรื่องใดเกิดแล้วก็ถือว่ามันเกิดแล้ว ปล่อยให้มันผ่านพ้นไปเสียเถิด อย่าเก็บเอามาถือเป็นอารมณ์ขุ่นข้องใจเลย โกรธกันเกลียดกันไม่เห็นเจริญที่ตรงไหน สู้รักกันเห็นอกเห็นใจกันไม่ได้

ลิ้นกับฟันขบกันบ่อย แต่ขบกันแล้วมันก็ยังอยู่ด้วยกันได้ แยกกันไม่ออก คนเราก็เช่นเดียวกันถึงจะโกรธกันเกลียดกัน ก็ต้องอยู่ด้วยกัน อะไรผิดหน่อยก็อดออมถนอมน้ำใจกัน ให้อภัยแก่กันดีกว่า

โลกจักสงบสุขได้ด้วยการรู้จักให้อภัย

การให้อภัยกันก็เป็นวิธีบำเพ็ญทานประการหนึ่ง โลกนี้จักสงบสุขได้ด้วยการรู้จักให้อภัยกัน เป็นทุกข์เดือดร้อนก็เพราะขาดการให้อภัยกัน ถ้าหากเรารู้สึกตัวว่าเป็นฝ่ายผิด ทางที่ดีก็ควรยอมรับว่าตนผิด แล้วไปขอขมาเขาเสีย ส่วนบุคคลที่คนอื่นมาขอโทษก็ควรนึกดีใจที่เขามาขอโทษตน ยอมยกโทษให้เขาโดยดี เรื่องยุ่งยากก็คงจักไม่เกิดขึ้น คนที่รู้จักให้อภัยเรียกว่าเป็นคนมีใจเป็นนักกีฬา รู้จักแพ้ รู้จักชนะ

จงมาคิดอีกอย่างหนึ่งว่า การใช้กำลังมิใช่วิสัยของคน หากเป็นวิสัยของสัตว์ป่า ที่มันมีความโกรธเกิดขึ้นแล้วขาดความยับยั้งใจ พุ่งเข้าทำร้ายหมายชีวิตกันทันที เราเป็นมนุษย์มีใจสูงไม่ควรจักกระทำเช่นนั้น

ผู้รู้จักให้อภัยเป็นผู้ชนะ

ผู้รู้จักให้อภัยต่อกันเป็น . . . คนชนะ
ผู้ไม่รู้จักให้อภัยเป็น . . . คนแพ้

ดังเรื่องต่อไปนี้

แคว้นกาสีกับแคว้นโกศลมีเขตแดนติดต่อกัน กรณีพิพาทกันทางชายแดนจึงเกิดมีบ่อยๆ เรื่องมีมากมันก็ยุ่งมาก ก่อเหตุให้พระเจ้าพรหมทัตต์แห่งกาสีขุ่นพระทัย จึงยกทัพไปรบกับโกศล พระเจ้าทีฆีติโกศลก็ชายชาตรีไม่ยอมแพ้ จึงเกิดการรบหลายครั้งผลัดกันแพ้ชนะ จนการรบของสองนครกลายเป็นกีฬาประจำปี ต้องเสียผู้คนช้างม้าไปเป็นจำนวนมาก สงครามไม่มีอะไรที่เป็นประโยชน์ การตั้งกองทหารไว้เพื่อรุกรานเป็นการทำบาปแบบหนึ่ง แต่ถ้ามีไว้เพียงเพื่อป้องกันตัวก็ไม่เสียหาย

คราวหนึ่งพระเจ้าพรหมทัตต์คิดว่า จักต้องตีแคว้นโกศลให้แตกพ่ายเสียที มิฉะนั้นจะเป็นการลำบาก มันเป็นหนามยอกอกอยู่เสมอ จึงได้จัดกองทัพเป็นกองใหญ่หลายกองพล...เดินทัพ

มุ่งเข้าสู่โกศล ทางด้านโกศลก็ออกต่อสู้ แต่น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ พระเจ้าโกศลต้องหนีพร้อมด้วยมเหสีผู้มีครรภ์แก่ ทิ้งเมืองให้ข้าศึกครอบครองต่อไป พระองค์กับมเหสีหนีซุกซ่อนไปในป่าเป็นเวลานาน ได้รับความทุกข์เป็นอย่างมาก สมดังคำว่า ผู้แพ้ย่อมเป็นทุกข์

ต่อมา พระมเหสีก็คลอดบุตรเป็นชายน่ารัก พระองค์คิดว่าเรามีลูกจะเที่ยวอยู่ในป่าไม่สมควร จึงปลอมพระองค์เข้าเมืองไปทำงานรับจ้างอยู่ในโรงทำหม้อทำอิฐขาย เป็นอยู่อย่างกรรมกรสามัญ หาได้มีใครรู้จักพระองค์ไม่ เวลากลางคืนก็ทรงฝึกสอนลูกชายของตน ให้มีความรู้ในวิชาการต่างๆ เพราะทรงคิดว่าวันหนึ่งลูกชายจักได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแทนต่อไป ถ้าโอกาสอำนวยให้ มนุษย์เราอยู่ด้วยความหวังอย่างนี้แหละหนอ

ส่วนพระเจ้าพรหมทัตต์อยู่ในสภาพที่เรียกว่า ผู้ชนะย่อมประสบเวร หาทรงสะดวกสบายอะไรไม่ ทรงมีความหวาดระแวงอยู่เสมอว่า พระเจ้าโกศลคงยังไม่ตาย เหมือนพวกยุโรปคิดกันว่านายฮิตเล่อร์ไม่ตายอย่างนั้นแหละ จึงทรงหวาดระแวงอยู่เสมอ เพราะ**ผู้ทำให้คนอื่นเป็นทุกข์ตนเองก็จะเป็นทุกข์ไปด้วย ผู้ทำให้คนอื่นเป็นสุขตนเองก็พลอยเป็นสุขไปด้วย** ถ้าเราฆ่าเขาเราเองก็ถูกฆ่า นี่เป็นหลักความจริง

เมื่อทรงไม่เป็นสุขเช่นนั้น ก็ตั้งกองสอดแนมให้ไปเที่ยวสืบดูว่า พระเจ้าโกศลตายแล้วหรือยังอยู่ เที่ยวสืบอยู่หลายปี

ผลที่สุด อำมาตย์เก่าของพระเจ้าโกศล ผู้เข้ามาทำราชการด้วยพระเจ้าพรหมทัตต์ เขาลืมความดีของนายเก่าเสียแล้ว ได้ไปพบเข้าก็จำได้ จึงนำความมากราบทูลพระเจ้าพรหมทัตต์

พระเจ้าโกศลก็ถูกจับพร้อมด้วยมเหสี ส่วนลูกชายไม่มีใครรู้จักก็หนีรอดไปได้ การสืบสวนได้ทำกันพอเป็นพิธี แล้วการสั่งประหารก็ได้จัดให้มีขึ้น ทั้งสองผู้น่าสงสารต้องถูกควบคุมตัวนำไปสู่แตลงแกง ประชาชนได้ไปดูกันจำนวนมาก คนเราส่วนมากแล้วชอบดูความทุกข์ที่เกิดแก่คนอื่น แต่ไม่อยากที่จะให้ความทุกข์นั้นเกิดแก่ตน

ในขณะที่เพชฌฆาตจะลงดาบที่พระศอของพระราชาพระองค์เหลือบไปเห็นลูกชายของพระองค์ที่ชื่อว่า ทีฆาวุ มายืนปนอยู่กับประชาชนด้วย จึงพูดเปรยๆเป็นเชิงเตือนลูกชายว่า **ทีฆาวุ! อย่าเห็นแก่ยาว อย่าเห็นแก่สั้น เวรไม่เคยระงับด้วยการจองเวร** ตรัสได้เพียงเท่านี้พระศอก็ขาดจากบ่าไป หามีใครเข้าใจคำที่กล่าวไม่ นอกจากทีฆาวุผู้เดียว

ในยามราตรี ทีฆาวุเอาเหล้าไปมอมทหารยามจนเมา แล้วลักศพพ่อแม่ไปเผาเสียในป่าช้าในป่าลึก ต่อจากนั้นเขาครุ่นคิดอยู่เสมอว่า ต้องหาทางแก้แค้นเขาให้ได้ เขาทำเราเจ็บนักปล้นเมืองเรา ฆ่าพ่อแม่และให้เราต้องลำบาก ต้องแก้แค้นให้ได้ นี่คือความพยาบาทอันเป็นเหตุของความฉิบหาย

ในกาลต่อมา ทีฆาวุได้เข้าไปทำงานกับนายควาญช้าง มีหน้าที่ป้อนหญ้าแก่ช้าง กวาดโรงช้างให้สะอาด ทำมาเป็นเวลานานเดือนยังหาช่องทางฆ่าพระราชาไม่ได้ กลุ้มใจมาก ตอนเย็นเขามักถือเอาพิณสามสายขึ้นมาไปนั่งบนรั้วคอกช้าง แล้วดีดพิณประสานเสียงร้องเพลงแก้กลุ้มไปตามเรื่อง วันหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินได้ทรงฟังก็พอพระทัยจึงรับสั่งให้เข้าเฝ้า ทรงเห็นลักษณะแล้วก็พอพระทัย แล้วจึงเลื่อนตำแหน่งให้เป็นคนปัดกวาดที่นอนของพระองค์ ทีฆาวุทำงานด้วยความเรียบร้อย เป็นที่พอพระทัยของพระราชามาก หาทรงทราบไม่ว่าทีฆาวุคือพระกาฬ จักมาผลาญชีพของพระองค์เป็นการแก้แค้น

ทีฆาวุมองหาช่องทางอยู่เสมอ ว่าจักฆ่าได้อย่างไร ก็ยังมองไม่เห็น เพราะถ้าฆ่าในห้องบรรทมก็คงถูกสงสัยและคงถูกจับ เรื่องจักไปกันใหญ่ ต้องรอหาโอกาสที่เหมาะๆต่อไป

พระเจ้าพรหมทัตต์ เป็นพระราชาที่โปรดการล่าเนื้อในป่าอยู่มาก วันหนึ่งรับสั่งให้จัดขบวนออกป่าล่าเนื้อ ทีฆาวุได้รับอาสาขับรถพระราชาไปในป่า เพราะเขาคิดว่าโอกาสที่จักแก้แค้นได้มาถึงแล้ว เขาขับรถไปช้าๆในบริเวณเมือง เพื่อให้ประชาชนได้ชมบารมีของพระเจ้าแผ่นดินเป็นครั้งสุดท้าย พอพ้นเขตเมืองก็ขับรถเร่งฝีเท้าเป็นการใหญ่

ทีฆาวุเป็นสารถีผู้ชำนาญในการขับม้า ม้าก็ห้อเต็มที่ ในรถมีแต่เขากับพระราชาเท่านั้น อากาศค่อยร้อนขึ้นเป็นลำดับ

เหงื่อออกท่วมตัวม้า พระราชาก็ทรงร้อนมาก พระเสโทไหลอาบพระพักตร์ พระศอแห้งด้วยความกระหายน้ำ ทีฆาวุเองก็เหนื่อย แต่ความคิดที่จักได้แก้แค้นแทนพ่อมีกำลังมาก...เขาจึงทนได้ ยังคงขับม้าเรื่อยไปจนเข้าป่าใหญ่ ทิ้งบริวารไว้ห่างไกล

ในป่าดงนั้นมีแต่เขากับพระราชาเท่านั้น พระราชาทรงเหนื่อยมาก จึงบอกให้ทีฆาวุหาที่ริมห้วยเพื่อสรงน้ำและพักผ่อน ทีฆาวุได้บังคับม้าให้หยุดตามความประสงค์ พระราชาทรงสรงน้ำและนั่งพักใต้ต้นไม้ ทรงง่วงมากจึงบอกความประสงค์แก่ทีฆาวุว่าต้องการพักผ่อน ทีฆาวุนั่งขัดสมาธิให้พระราชาเอาพระเศียรวางบนตักเพื่อพัก ด้วยความเหนื่อยอ่อนไม่ทันไรก็ทรงหลับไป โดยหาทราบไม่ว่าความตายเข้ามายืนอยู่ใกล้พระองค์เต็มทีแล้ว

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร

ขณะที่พระราชากำลังหลับ ทีฆาวุก็นึกในใจว่า คนผู้นี้ได้ทำการแย่งชิงบ้านเมืองของเรา ฆ่าพ่อแม่ของเรา ทำให้เราต้องตกระกำลำบาก เราต้องแก้แค้นทดแทนท่านบ้างละ เมื่อคิดอย่างนี้แล้วก็ชักดาบออกจากฝักเพื่อสังหารพระราชา แต่เมื่อเอาดาบออกมาเพียงครึ่งฝักเท่านั้น ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้นในใจ ทีฆาวุมองเห็นภาพของพ่อแม่ที่จักถูกฆ่าที่ในเมือง พ่อได้บอก

กะเขาว่า **ทีฆาวุเอ๋ย ! อย่าเห็นแก่ยาว อย่าเห็นแก่สั้น เวรไม่เคยระงับด้วยการจองเวร** เสียงนี้เกิดขึ้นในใจของเขา เขาจึงนึกได้ และระงับความโกรธไว้ชั่วคราว ปล่อยดาบเข้าฝัก รู้สึกละอายตนเองในการที่จะฆ่าคนกำลังหลับ ฆ่าโดยผู้ถูกฆ่าไม่มีโอกาสป้องกันตัว ไม่สมกับเป็นลูกนักรบ เป็นชายชาติชาตรี จึงนั่งเงียบต่อไป

ต่อมา ความคิดฝ่ายต่ำก็เกิดขึ้นอีกว่า ทำไมท่านจึงมาคิดถึงธรรมะ ทำไมมาคิดถึงความเป็นธรรม ก็เขาไปรบบ้านเมืองของท่าน เขาทำท่านให้ตกต่ำนั้นทำไมเขาไม่คิดถึงบ้างล่ะ ใครทำอันใดไว้ต้องได้รับผลนั้น เป็นการสมควรกันแล้วนี่นา ท่านไม่ฆ่าวันนี้จักไปฆ่าวันไหนเล่า โอกาสเป็นของท่านแล้ว ท่านไม่คิดถึงพ่อแม่ที่เขาตัดคอขาดไปหรือ พอความคิดแบบนี้เกิดขึ้นในใจ

ทีฆาวุเกิดมุมานะขึ้นมาอีก โดยนึกว่า แน่ทีเดียวโอกาสเป็นของเรา ช้าไว้เดี๋ยวทหารตามมาทันจะลำบากต้องฆ่าแน่ๆ เขาก็ชักดาบออกจากฝักเพื่อจะตัดคอพระราชา แต่ธรรมชาติฝ่ายสูงได้เกิดขึ้นในใจและบอกว่า **คิดดูให้รอบคอบสักหน่อย อย่าทำอะไรด้วยใจร้อน คนใจร้อนขาดเหตุผล เวลานี้ท่านขับรถมาไกลก็จริง แต่ใครๆก็รู้ว่าท่านมากับพระราชา ถ้าพระราชาถูกฆ่า ความผิดก็ต้องตกแก่ท่าน พระราชาตายแต่พวกพ้องของพระราชายังอยู่ ท่านจะหนีไปไหนพ้น อย่าเห็นแก่ยาว อย่าเห็นแก่สั้น เวรไม่เคยระงับด้วยการจองเวร**

พอความคิดอย่างนี้เกิดขึ้นในใจเขาก็ชะงักอีก...ทำไม่ลง เก็บดาบเข้าฝัก นั่งสงบต่อไปอีกครั้ง

แต่ธรรมชาติฝ่ายต่ำหรือเลือดพยาบาท ยังร้อนอยู่ในใจของทีฆาวุ ความคิดผุดขึ้นในห้วงนึกว่า เราต้องเป็นชายพเนจร เราต้องกวาดขี้ช้างขี้ม้าได้รับความลำบากนั่นเพราะใคร เขาผู้นั้นนอนอยู่ที่นี่แล้ว เราควรจักตอบแทนเขาให้สาสมกัน จึงจักสมกัน ต้องทำให้สมกัน คนโบราณเขาว่า ฟันต่อฟัน ตาต่อตา เราต้องฆ่าคนที่ฆ่าเรา ความคิดอันนี้ทำให้เขาชักดาบออกอีกครั้ง แต่ก็ชะงักเพราะแว่วเสียงกระซิบของพ่อดังก้องในหู

พระราชาทรงบรรทมหลับสนิท แถมกรนนิดหน่อยด้วย หาทรงทราบไม่ว่า ชะตาของพระองค์อยู่ที่คมดาบของชายหนุ่มที่ทรงเข้าใจว่าเป็นมิตร แต่เขาเป็นศัตรูที่แปลงปลอมมาจากการกระทำกรรมหนักของพระราชาเอง หลับไปหน่อยก็ฝันว่า มีชายหนุ่มถือดาบวิ่งมาจะตัดศอของพระองค์ และตกใจตื่นลืมพระเนตร ทีฆาวุก็จับเมาฬีไว้แล้วเปล่งวาจาดังๆว่า เราคือทีฆาวุลูกชายของพระเจ้าโกศล พอได้ยินคำนี้พระราชาหน้าซีดเผือด ยกมือขอชีวิต ทีฆาวุก็ปล่อยพระเศียรของพระราชากราบลงแทบเท้าขอชีวิต ต่างคนต่างขอชีวิตกัน ต่างคนต่างให้อภัยแก่กัน ความเป็นศัตรูหายไป คงเหลือแต่ความเป็นมิตรเท่านั้น เมื่อพระองค์ทรงทราบเรื่องดีแล้ว ก็เดินทางกลับในฐานะมิตร

ภายหลังต่อมา ทีฆาวุได้อภิเษกกับพระราชธิดาของพระเจ้าพรหมทัตต์ และกลับไปครองโกศล ต่อมาพระเจ้าพรหมทัตต์สวรรคต ก็ได้ครองทั้งสองเมืองโดยมิต้องเสียเลือดเสียเนื้อเลยแม้แต่น้อย เป็นการชนะอย่างงามแท้

ไมตรีจิต มีค่ากว่าสิ่งใดทั้งหมด

การชนะของทีฆาวุเป็นไปในรูปเช่นนี้ ก็เพราะมีความเชื่อเสียงสั่งของพระบิดาที่ว่า

อย่าเห็นแก่ยาว คืออย่าโกรธกันนานๆ อย่าจองเวรกันนาน การโกรธกันมีแต่ทางขาดทุน ดีกันเสียประเสริฐกว่า

อย่าเห็นแก่สั้น หมายความว่า อย่าด่วนแตกจากมิตรที่ได้คุ้นเคยกันแล้ว พระเจ้าพรหมทัตต์อยู่ในฐานะเป็นนายผู้มีอุปการะเป็นมิตรผู้ให้ความช่วยเหลือ คนดีย่อมมีความกตัญญูต่อมิตรของตนเสมอ อย่าด่วนแตกและทำลายมิตรภาพเสียเลย

ในกาลไหนๆ...

เวรย่อมไม่ระงับด้วยการจองเวร

แต่ระงับด้วย . . . การไม่ผูกเวรไว้

ทีฆาวุนึกถึงคำสั่งของพ่อบังเกิดเกล้าอย่างนี้ จึงไม่ทำการฆ่าพระราชาผู้ที่ตนอาจฆ่าได้ เป็นวีรกรรมที่น่าชมเชยมาก และผลที่ได้รับก็คุ้มกัน ได้เมีย ได้เมือง ได้หมดทุกอย่าง

การชนะน้ำใจกันด้วยความดี
ดีกว่าการชนะกันด้วยกำลัง
ไมตรีจิตมีค่ากว่าสิ่งใดๆทั้งหมด
ชาวเราทั้งหลายจึงไม่ควรพยาบาทต่อกัน
แต่ควรหัดให้อภัยต่อกัน

ในปีหนึ่งๆ คนไทยเราถูกฆ่าตายด้วยการปองร้ายด้วยการพยาบาทกันเป็นจำนวนมิใช่น้อย เป็นการสูญเสียกำลังสำคัญของชาติ เมืองไทยยังมีทางกว้างขวางพอสำหรับคนไทยอยู่ได้อีกหลายสิบล้าน แต่ถ้าเรามามัวฆ่าแกงกันเอง แล้วชนชาติอื่นก็เข้ามาเอาบ้านเมืองไปหมด คนไทยก็เดือดร้อน จึงขอเตือนว่าเรารักกัน สามัคคีกัน ช่วยกันสร้างชาติให้ก้าวหน้าดีกว่า

ความคิดในอันไม่เบียดเบียนกัน

๓. ความคิดในอันไม่เบียดเบียนกัน
การไม่เบียดเบียนกันเป็นสุขทางโลก
การไม่เบียดเบียนกันเป็นบรมธรรม
ชีวิตทั้งมวลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ความพยาบาทปองร้ายดังกล่าวมา เกิดจากการเบียดเบียนกันในทางกาย เช่นทำร้ายร่างกายกันบ้าง ล้างผลาญชีวิตกันบ้าง เบียดเบียนกันในทางทรัพย์ เช่น การโกง การเบียดบัง การเอารัด

เอาเปรียบกันในทางทรัพย์ หรือการหักหลังกันเมื่อทำสัญญาค้าขายกัน เบียดเบียนกันในทางกาม เช่น ประพฤติล่วงเกินลูกเขาเมียเขาบ้าง

การเบียดเบียนทั้งสามอย่างนี้ทำกันด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง อันเป็นผลเนื่องมาจากใจคิดในทางเบียดเบียนกัน ก่อให้เกิดผลทางกายทางวาจา เมื่อใครถูกการเบียดเบียน ก็มีความโกรธเกลียด และผูกพยาบาทไว้ในใจ **ฉะนั้นเมื่อทรงสอนให้งดเว้นจากคิดพยาบาทอันเป็นการหักห้ามใจส่วนหนึ่งแล้ว ตรัสสอนต่อไปให้หักห้ามมิให้คิดในการที่จะเบียดเบียนแก่ใครๆ ด้วย เพราะการเบียดเบียนเป็นเหตุให้เกิดการเบียดเบียนตอบ** ชาวโลกต้องเดือดร้อนก็เพราะมีการเบียดเบียนกันนี่เอง ถ้าเว้นจากการเบียดเบียนได้ความสุขก็เกิดขึ้น

ความทุกข์เป็นภัยที่ยิ่งใหญ่

ลองหันมาพิจารณาถึงใจของแต่ละบุคคลดูเถิด ว่าใจนั้นต้องการอะไรกัน ทุกคนต้องการความสุขความเจริญ ไม่มีใครต้องการความทุกข์ความเดือดร้อน ทุกคนล้วนกลัวต่อความทุกข์ ความทุกข์เป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลก และความทุกข์มักบังเกิดการเบียดเบียนกันเป็นส่วนใหญ่ การลักขโมย การฆ่าการทำร้ายร่างกายกัน การฉุดคร่าผู้หญิงเพื่อบำบัดความอยากเกิดขึ้นอย่าง

ชุกชุมจากบุคคลที่ขาดการบังคับใจตนเอง อันเป็นการทำลายผลประโยชน์ของตนและของท่าน ไม่เป็นทางเจริญแก่ส่วนรวม แม้แต่น้อย ผู้หวังความสุขแก่ตน แก่ท่าน จึงควรงดเว้นโดยส่วนเดียว

วิธีคิดเพื่องดเว้นการเบียดเบียน

การที่จักงดเว้นไม่คิดในทางเบียดเบียนกันนั้น มีวิธีคิดหลายประการด้วยกัน เช่น

ทำตนให้เป็นคน**เห็นอกเขาอกเรา** จะทำอะไรก็คิดถามตนเองก่อนเสมอว่า การกระทำเช่นนั้น ถ้ามีใครมาทำกับตนบ้างจักรู้สึกอย่างไร คิดได้อย่างนี้ก็บังคับตนเองไว้ได้

คิดว่า**ทุกคนเป็นญาติกัน**โดยชาติ โดยภาษา โดยศาสนา และโดยการ เกิด แก่ เจ็บ ตายร่วมกัน ทุกคนเป็นพี่น้องกันทั้งนั้น ควรเพาะความรักความเมตตาต่อกันดีกว่าคิดจะฆ่าแกงกัน

คิดว่า**ชีวิตเป็นของน้อย** ทุกคนเกิดมาแล้วต้องแตกดับไป เกิดมาก็มิได้เอาอะไรมา ตายไปก็มิได้นำอะไรไป เราจักฆ่าแกงกันทำไม เพราะถึงไม่ฆ่าเขาก็คงต้องตายอยู่เป็นปกติแล้ว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปฆ่าฟันเขาดอก

การนึกอย่างนี้พอจะเป็นอุบายให้เกิดความรักความเมตตาต่อกันได้บ้าง ชาวพุทธจึงควรนึกคิดไว้เสมอ

อีกประการหนึ่งโดยหลักของกรรมแล้ว **เราทำอะไรแก่ใคร เราก็ต้องรับผลของกรรมนั้น**ด้วย ดังคำกล่าวว่า ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว

การเบียดเบียนเป็นกิจที่ไม่ควรทำเป็นอันขาด

พรานป่าคนหนึ่ง มีอาชีพทางล่าสัตว์มาขายในเมือง เขาได้เลี้ยงหมาล่าเนื้อไว้หลายตัว เวลาที่เขาเข้าไปป่า พวกหมาก็ติดตามไปเป็นฝูงทีเดียว เขาจับสัตว์มาขายเป็นเวลาปีแล้ว

อยู่มาวันหนึ่ง เขาออกจากบ้านแต่เช้า ได้พบพระรูปหนึ่งกำลังเดินทางเข้าไปในบ้านเพื่อบิณฑบาต พรานป่ามีอาชีพทางทำลายสัตว์ เบียดเบียนสัตว์เป็นปกติ ก็ไม่ชอบนักบวชผู้งดเว้นจากการเช่นนั้น เขารู้สึกไม่พอใจ นึกว่าวันนี้ซวยแท้ๆ มาพบพระเข้าได้ เขาเข้าไปหาสัตว์ แล้ววันนั้นก็ไม่พบสัตว์แม้แต่ตัวเดียว ตอนเย็น...เขาเดินกลับบ้านด้วยความหัวเสีย นึกลงโทษพระรูปนั้นมาตลอดทาง

อีกสองวันพรานผู้นั้นออกจากบ้านแต่เช้า ก็ได้พบพระอีก ความขุ่นใจวันก่อนยังสุมอยู่ในหัวใจของเขา พอเห็นพระก็นึกว่าเจ้านี่มาอีกแล้ว ไล่หมาให้กัดเสียเถิด เขาก็ยุไล่หมาให้กัดพระ พระท่านก็กลัวเจ็บกลัวตายจึงรีบวิ่งหนีขึ้นต้นไม้ พอพ้นจากเขี้ยวของหมาไล่เนื้อ พรานเห็นเช่นนั้นก็โกรธ จึงเอาหอกอันคมสำหรับ

แทงสัตว์แทงเท้าของพระ พระท่านถูกแทงก็หดเท้าหนี เขาก็แทงอีกเท้าหนึ่ง ผลัดเปลี่ยนแทงอยู่อย่างนี้ จนเลือดไหลอาบต้นไม้ พระท่านยังสงสารจึงกล่าวว่า ท่านอย่าฆ่าตนเองเสียเลย ท่านอย่าทำลายตนเองเสียเลย ท่านจงรักตัวของท่านเถิด เป็นการเตือนพรานป่าให้นึกถึงคนอื่นได้ นึกถึงตนแล้วจักได้นึกถึงคนอื่นได้ แต่พรานป่านึกไม่ออก ยังรังแกพระเรื่อยไป จนกระทั่งจีวรหลุดจากตัวท่าน หล่นลงมาคลุมตัวพรานเอง พวกเจ้าหมาเขี้ยวยาวทั้งหลายคอยกัดอยู่แล้ว พอเห็นจีวรหล่นลงมาก็เข้าใจว่าพระตกลงมา จึงแร่เข้าใส่พรานป่า ช่วยกันกัดพรานอันเป็นนายของตนจนถึงแก่ความตาย

เรื่องนี้เป็นคติสอนใจว่า ...

การเบียดเบียนเขา
คือการเบียดเบียนตนเอง
เป็นกิจที่ไม่ควรทำเป็นอันขาด

คนรักเกิดมาเพื่อรักกัน

คนเราเกิดมาเพื่อรักกัน มิใช่เกิดมาเพื่อเกลียดกัน เราเกิดมาเพื่อช่วยกัน มิใช่เกิดมาเพื่อการทำลายกัน เกิดมาเพื่อสามัคคีกัน มิใช่เกิดมาเพื่อแตกร้าวกัน จึงควรจักอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา หัดทำจิตให้รักให้สงสารตนเอง และ

สงสารเพื่อนบ้านเสมอ อย่าคิดเอารัดเอาเปรียบใครๆเป็นอันขาด ความเป็นอยู่ก็จักเป็นไปเพื่อสุขเพื่อเจริญโดยแท้

นี่คือ . . .
หลักสัมมาทิฏฐิตามหลักองค์มรรค ๘
และสัมมาสังกัปปะ
อันเป็นองค์แห่งปัญญา ความเห็นในทางที่ถูกต้อง

ความคิดในทางที่ถูกต้องเป็นแนวของใจที่สูงส่ง

ความคิดในทางที่ถูกต้อง . . .
เป็นแนวของใจที่สูงส่ง
เป็นใจที่พ้นจากบาปอกุศล
เป็นใจที่เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ท่าน

ใครมีความเห็นความคิดดังนี้ เขาเป็นผู้เดินตามมรรคที่พระศาสดาผู้ช่วยโลกให้พ้นจากทุกข์ได้ประกาศไว้แล้ว ถ้าเดินเรื่อยไปไม่หยุดยั้งก็จักพบความสะอาด ความสว่าง ความสงบได้โดยแท้

จึงขอตักเตือนท่านทั้งหลาย ให้คิดถึงธรรมเหล่านี้ แล้วลองถามตนเองว่าได้เดินในทางนี้หรือเปล่า ใจของท่านได้ทำให้ท่านเป็นคนสมบูรณ์ หรือเป็นคนขาดตกบกพร่องในข้อใดบ้าง ถ้าขาดตกบกพร่องหรือเห็นผิดคิดผิดอยู่ อย่าคบความเห็นผิด

และความคิดผิดไว้เลย เปลี่ยนเข้าหาความเห็นความผิดที่ถูกต้องเสียเถิด

ผลเสียอันเกิดขึ้นจากความเห็นผิด

ธรรมชาติของใจคน . . .
เป็นสิ่งที่เปลี่ยนได้
. . . เพราะ . . .
ใจย่อมเป็นไปตามความรู้สึกของตน
การที่เราเป็นคนเสียไป
ก็เพราะรับความเห็นความคิดที่ผิดๆไว้
ทิ้งความเห็นความคิดที่ผิดกันเสียเถิด
แล้วรับเอา . . .
ความเห็นความคิดที่ถูกต้องตามทางธรรม
เป็นความเห็นความคิดที่ท่านผู้รู้ได้รับรอง
และ . . . เดินมาแล้วได้ผลดี

ในครั้งพุทธกาลมีคนเป็นจำนวนมากทิ้งความเห็นความคิดแบบเก่า กลับมารับเอาความเห็นความคิดแบบใหม่ที่พระองค์ทรงนำมาประกาศ ก็ได้บรรลุคุณธรรมขั้นสูงในทางศาสนาเป็นจำนวนมากมาย

คนที่มีความเห็นชอบย่อมพ้นทุกข์ได้

ทางได้เปิดเผยแล้ว

ความสว่างได้ปรากฏแก่โลกแล้ว

จงเดินเข้าหาทาง . . .

และเดินตามแสงสว่างนั้นเถิด

อย่ามัวเมาหลงใหลอยู่ในความมืดต่อไปอีกเลย

การชักช้าเป็นโทษแก่ท่าน

การรีบด่วนเป็นคุณโดยส่วนเดียว

. . . ฉะนั้น . . .

จงลุกขึ้นแล้วก้าวไปข้างหน้า

ตามทางธรรมที่พระศาสดาได้ประกาศไว้เถิด

ท่านที่รักทั้งหลาย

. . . เพราะ . . .

คนผู้มีความเห็นชอบย่อมพ้นทุกข์ได้

องค์ที่ ๓

สัมมาวาจา การพูดในทางที่ชอบ

สัมมาวาจา . . . เจรจาชอบ

...คือ ...

วจีสุจริต ๔ อันได้แก่ (เว้นจากวจีทุจริต ๔)

๑. งดเว้นจากการพูดเท็จ

พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักฐาน ไม่พูดลวงโลก

๒. งดเว้นจากการพูดส่อเสียด

ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้นให้คนแตกร้าวกัน

สมานคนที่แตกร้าวกันให้พร้อมเพียงกัน

๓. งดเว้นจากการพูดคำหยาบ

กล่าวแต่ถ้อยคำที่ไม่มีโทษ เพราะหู ชวนให้รักจับใจ

๔. งดเว้นจากคำเพ้อเจ้อ

พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง อิงอรรถ อิงธรรม อิงวินัย

พูดแต่คำที่มีหลักฐานมีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์

การพูดจาในทางที่ชอบ คือ

ก. เว้นจากพูดปด

ข. เว้นจากพูดส่อเสียด คือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

ค. เว้นจากพูดคำหยาบคาย

ง. เว้นจากพูดจาเหลวไหลไม่เป็นสาระ

การพูดเป็นเรื่องสำคัญของชีวิต

มนุษย์ . . .

เป็นผู้ประเสริฐกว่าสัตว์ดิรัจฉานหลายทาง

ประการแรกที่เห็นได้ง่ายก็คือพูดกันได้ดีกว่าสัตว์ดิรัจฉาน

การพูดของคนเราอาศัยปาก ลิ้น และสมองเป็นผู้บงการ เรื่องของการพูดเป็นเรื่องสำคัญของชีวิตมาก เขาจึงกล่าวไว้ว่า ปากเป็นเอก สิ่งอื่นเป็นเพียงรองลงไปเท่านั้น

การพูดจึงมีทั้งคุณและโทษ นำสุขทุกข์มาให้แก่ตนได้มากทีเดียว คนเราจักได้รับความชั่วจากคนอื่นๆ ก็อยู่ที่การพูดจาสนทนานี่เอง

ดังคำสุนทรภู่ว่าไว้ว่า ...

ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีสวัสดิ์
มีคนรักรสถ้อยอร่อยจิต

คนรักเราก็เพราะคำพูด และในทางตรงกันข้าม คนเกลียดเราก็เพราะคำพูดอีกเหมือนกัน เรื่องของการพูดจึงเป็นเรื่องสำคัญอยู่มาก

คำพูดของคนย่อมส่อถึงน้ำใจของเขา

ดังคำว่า วาจาเช่นกับน้ำใจ

คนใด มีวาจาประการใด...ใจของเขาก็เป็นเช่นนั้น วาจาจึงเป็นเครื่องวัดราคาของคนได้เป็นอย่างดี เราจักรู้จักว่าเป็นคนภาษาใด ก็ฟังได้จากวาจาที่เขาแสดงออกมา

ลักษณะปากของคนตามหลักพุทธศาสนา

ในทางพุทธศาสนาได้กล่าวถึงปากของคนไว้สามพวก คือ

๑. **คูถภาณี คนปากเหม็น**
๒. **ปุปผภาณี คนปากหอม**
๓. **มธุภาณี คนปากหวาน**

คนปากเหม็น คนแบบนี้ในเวลาเข้าสภาก็ดี เข้าสู่ชุมนุมชนก็ดี เข้าหมู่ญาติ เข้าหมู่ราชการ เข้าหมู่ของเจ้านายก็ดี ถูกนำตัวไปซักถามเป็นพยาน ก็มักพูดในทางที่ว่า ไม่รู้ก็บอกว่ารู้ ไม่เห็นก็บอกว่าเห็น หรือรู้แต่บอกว่าไม่รู้ เห็นก็บอกปัดว่าไม่เห็น **เป็นคนกล่าวเท็จทั้งรู้ๆอยู่** เพราะเห็นแก่ตนบ้าง เพราะเห็นแก่ผู้อื่นบ้าง เพราะเห็นแก่ทรัพย์สมบัติบ้าง

อีกประการหนึ่ง เขาเกิดความโกรธความเกลียดขึ้นในใจแล้ว กล่าวคำที่ไม่ควรกล่าวในชุมนุมชน กล่าวคำกระทบตน กระทบท่าน ทำตนให้เข้าใจผิด เกิดผิดพ้องหมองใจกัน อย่างนี้เป็น**คนปากเหม็นไม่มีใครอยากนั่งใกล้ ไม่มีใครอยากฟังคำพูดของเขา**

คนปากหอม คือ **คนที่พูดแต่ตามความจริง** เขาได้เห็นมาอย่างใดก็พูดไปอย่างนั้น ได้รู้มาอย่างใดก็บอกไปตามรู้ เข้าใจอย่างใดก็บอกเขาไปตามความเข้าใจ ไม่กล่าวคำที่ไม่ควรกล่าว ไม่กล่าวคำที่กระทบกระเทือนใจใครๆแม้แต่น้อย **เป็นคนระวังในการที่จะพูดออกไปเป็นอย่างดีเสมอ**

การพูดแบบนี้เป็นการพูดของคนปากหอม ใครๆก็อยากอยากนั่งใกล้ อยากให้พูดนานๆ ถ้าเขาพูดจบแล้วก็มีความเสียดาย อยากให้เขาพูดกันต่อไป

คนปากหวาน เป็นคนพูดคำที่สบายหู ดูดดื่มจับใจ เป็นคำของชาวเมือง เป็นคำที่ทำให้เกิดความรักใคร่พอใจของคน

หมู่มาก กล่าวแต่คำจริง คำแท้ ทั้งเป็นประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง อย่างนี้เป็นคนปากหวาน

ยิ่งเป็นคนมีหน้าที่ติดต่อกับสังคมด้วยแล้ว ควรหาคนปากหวานๆสักหน่อย อย่าเอาคนปากเปรี้ยวไปติดต่อการงานเป็นอันขาด จักเป็นการเดือดร้อนภายหลัง

นี่เป็นลักษณะของปากคนสามจำพวก ตัวท่านเองเป็นคนจำพวกไหน ลองสอบถามตนเองดู

ถ้าเป็นคนปากเหม็น . . .เอาธรรมะล้างปากของท่านเสียแล้วเปลี่ยนให้เป็นคนปากหอมปากหวาน เพราะชาวโลกย่อมชอบแต่คำที่ออกมาจากปากหวานปากหอมเท่านั้น

อันคนเราสุดนิยมเพียงลมปาก
จะได้ยากโหยหิวเพราะชิวหา

นี่เป็นคำเตือนใจให้เข้าใจความจริงว่า เสน่ห์ของคนนั้นอยู่ที่ปาก ถ้าพูดดีก็เป็นเสน่ห์จับใจคน ถ้าพูดไม่ดีก็เป็นยาพิษจับใจคน แต่ยาพิษทำคนให้ตาย เสน่ห์ทำคนให้เป็นที่รัก

คำพูดที่ดีๆเพียงสองสามคำเท่านั้น ก็มีอิทธิพลเหนือใจคนมาก อาจทำคนที่อ่อนแอให้เกิดความคึกคักแข็งแรงขึ้นได้ อาจทำคนขลาดให้กลายเป็นคนกล้า อาจทำคนที่หมดหวังกลายเป็นคนมีหวังขึ้นมาก็ได้ คนบางคนเจ็บมากเพราะคิดว่าโรคนี้ร้ายตนอาจตายโดยเร็ว แต่คำพูดของหมอเพียงสองสามคำ ทำให้คนไข้เกิดกำลังใจขึ้นมาอีก และอยู่ต่อไปอีกหลายวัน

โทณพราหมณ์ ได้พูดให้พวกทูตแปดนครให้ยับยั้งโทสะในการที่จะรบกัน เพราะแย่งพระธาตุกันได้

พระพุทธองค์ทรงพูดกับองคุลิมาลโจรเพียงสองสามคำ องคุลิมาลเลิกจากความเป็นโจรได้

ถ้าพูดถึงอิทธิพลของลิ้นแล้วนับว่าสำคัญมาก ศาสตราที่สับคมกริบหรือยาพิษที่ร้ายๆ ก็หาได้ทำให้ตกไปในทันทีได้เหมือนวาจาที่พูดไม่ เพราะฉะนั้น บัณฑิตควรรักษาวาจา ทั้งในกาลและมิใช่กาล ไม่ควรพูดอะไรให้พร่ำเพรื่อไม่เป็นเวลำเวลา คนโบราณเขาจึงบอกว่า ปากคนยาวกว่าปากกา ปากกาไม่ดังเท่าใด แต่ปากคนดังมาก พูดออกมาแล้วก็ดังไปไกล

คำพูดที่ฆ่าคนพูดให้ถึงตายได้

คำพูดบางชนิดฆ่าคนพูดให้ถึงตายหรือเสียหายไปก็ได้ เช่น

๑. **พูดเกินสมควร**

๒. **พูดวาจารุนแรง**

๓. **พูดผิดเวลา**

การพูดที่สมควรนั้น คือพูดตามที่มันเป็นจริง คำพูดที่เกินสมควรนั้นหมายถึงคำพูดที่เกินความจริง หรือพูดให้เห็นเป็นมากไปจากจำนวนเดิม บางทีเรื่องนิดเดียว แต่เราไปพูดขยายให้มันยาวใหญ่ออกไปจากเดิมมากๆ เรื่องนี้มักเป็นพวกสร้างเรื่อง

ปั้นข่าว ทำน้ำให้เป็นตัว แบบเด็กเลี้ยงแกะหลอกชาวบ้านว่าเสือมากินลูกแกะ แต่เสือไม่มี...ไม่ได้มากิน ชาวบ้านนึกว่าจริงก็ตกใจ ชวนกันมา ก็ได้ถูกหัวเราะกลับไป ครั้นเสือมากินจริงๆ ก็ไม่มีใครช่วย แล้วเลยต้องนั่งเป็นทุกข์ เรื่องมีจริงๆแต่ไม่ถึงขนาดที่เขานำมากล่าว ผู้กล่าวๆเพิ่มให้เกิดความตื่นเต้น ซึ่งเราได้รับข่าวกันอยู่เสมอ เป็นการพูดทำให้คนแปลกใจเกิดสนใจ เป็นอุบายหากินของคนพวกหนึ่ง พวกนี้จักหากินอยู่ได้ตราบเท่าที่คนยังไม่รู้ พอรู้เข้าก็คงไม่เชื่อต่อไป

การพูดจารุนแรง เป็นเรื่องของการไม่รู้จักใช้ถ้อยคำที่ควรใช้ เรื่องเล็กก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ เรื่องเบาก็กลายเป็นเรื่องหนัก บางทีใครคนหนึ่งมีการกระทำผิดแต่เพียงเล็กน้อย ผู้บังคับบัญชาเรียกมาต่อว่าต่อขานเป็นการใหญ่โดยใช้ถ้อยคำที่รุนแรงทำให้ผู้ฟังเกิดน้อยเนื้อต่ำใจ เลยกลายเป็นเรื่องเสียผู้คนไปก็มี ลูกสาวทำอะไรผิดประเพณีนิดหน่อย เช่น ไปเที่ยวกับผู้ชายเป็นต้น แม่เป็นคนหัวเก่าก็โกรธจัด เลยด่าว่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรงจนสุภาพชนฟังไม่ได้ ลูกสาวเกิดเจ็บใจขึ้นมา ไหนๆก็ถูกเขาเหมาเราว่าเป็นเช่นนั้นแล้ว เป็นมันเสียเลยดีกว่า เลยเสียคนไปก็มี

นี่เป็นตัวอย่าง **การพูดจึงต้องระวังถ้อยคำให้พอเหมาะพอควร อย่าให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ในทางร้ายเป็นอันขาด**

พูดผิดเวลา เรื่องของเวลาเป็นเรื่องสำคัญ หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า จังหวะของการที่พูดเป็นสำคัญมาก ถ้อยคำบางอย่างพูดในเวลาหนึ่งได้ผล นำไปพูดอีกเวลาหนึ่งกลับไม่ได้ผล **การพูดของเรานั้นจึงต้องรู้จักเวลาว่า ควรพูดหรือไม่ควรพูด** ถ้าไม่ควรพูดก็อย่าพูด เก็บไว้ก่อน รอจนถึงเวลาจึงพูด

สมมติว่า ท่านเห็นเพื่อนของท่านเป็นคนชอบดื่มเหล้า ท่านอยากจะช่วยเพื่อนของท่านให้เลิกดื่ม พอท่านเห็นเพื่อนของท่านไปสู่ร้านเหล้า กำลังมึนอยู่กับแก้วและขวดกับพวกเพื่อนๆ ท่านรักเพื่อน...ท่านก็เข้าไปบอกว่า การกินเหล้าไม่ดีอย่างโน้นอย่างนี้ เพื่อนของท่านกำลังเมาและกำลังเห็นน้ำเมาเป็นน้ำทิพย์ เขาเห็นว่าท่านพูดกวนโทสะของเขา เขาโกรธและชกปากท่าน นี่เรื่องไม่รู้จักเวลา ถ้าท่านรอหาโอกาสไปก่อนพอเพื่อนของท่านเขาได้รับทุกข์หนักอันเกิดจากการดื่มเหล้านั่นแหละเป็นโอกาสของท่านแล้ว ที่จักชี้แจงแสดงโทษของการดื่มน้ำเมาให้เพื่อนของท่านเข้าใจและได้ผลทีเดียว เวลาหรือจังหวะจึงสำคัญ

คนโบราณบอกไว้ว่า . . .

น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ ช้างกำลังแล่นอย่าไปฉุด
ต้องรออีกหน่อยจึงจะได้จังหวะที่พอดี นี่สำคัญมาก
ในมงคลสูตรกล่าวว่า ...
การกล่าววาจาเป็นสุภาษิตเป็นมงคล

พึงกล่าวแต่วาจาที่เป็นสุภาษิต

วาจาที่เป็นสุภาษิตได้แก่วาจาที่ประกอบด้วยองค์ห้า คือ

๑. กล่าวตามเวลา

๒. กล่าวคำที่เป็นจริง

๓. กล่าวคำที่อ่อนหวาน

๔. กล่าวคำที่ประกอบด้วยประโยชน์

๕. กล่าวด้วยเมตตาจิต

การพูดที่ประกอบด้วยองค์ห้าประการนี้ เป็นการพูดที่ดี คำพูดที่เป็นมงคล นำความสุขความเจริญมาให้แก่ผู้พูดเสมอ จักเห็นได้ว่า การพูดดีมีสุภาษิตนั้นเริ่มต้นที่เวลา การพูดจึงต้องเหมาะแก่เวลาเสมอ ผิดเวลาไปแล้วพูดไม่เกิดผล บางทีอาจนำผลเสียมาให้ด้วยซ้ำ

ฉะนั้น ใครจักพูดอะไรออกไป ก็จะต้องรอดูเวลาให้มันพอเหมาะพอควรกันก่อน เมื่อได้เวลาอันเหมาะเจาะแล้ว ก็ควรสรรหาแต่คำที่จริงแท้มาพูดกล่าว อย่านำเรื่องเท็จมากล่าวเป็นอันขาด เพราะคำเท็จเป็นคำตาย คำจริงเป็นคำไม่ตาย

คนเราควรพูดคำที่จริงแท้ไว้เสมอไม่ว่าในกาลไหนๆ ภาษิตของนักรบจึงมีไว้ว่า . . .

เสียชีพอย่าเสียสัตย์ ต้องรักษาคำสัตย์คำจริงไว้เสมอด้วยชีวิต

แต่คำจริงแม้เป็นประโยชน์ก็ต้องรู้จักปรุงให้อ่อนหวานสักหน่อย เพราะคนทุกคนชอบคำอ่อนหวาน อย่าว่าแต่คนเลย แม้สัตว์ดิรัจฉานก็ไม่ชอบคำหยาบ คำอ่อนหวานเป็นยากำลัง คำหยาบเป็นยาพิษของใจ

คนฉลาด...ผู้ต้องการประโยชน์ จึงควรที่จะพูดแต่คำที่อ่อนหวานเสมอ การที่จักสมานไมตรีของใครๆไว้ได้นั้น ขึ้นอยู่ที่การพูดอ่อนหวานด้วย

สมมติว่าเราจักใช้คน...ลองพูดคำหยาบ แม้เขาทำให้ก็เพราะกลัวเท่านั้น แต่ถ้าพูดคำอ่อนหวานเขาทำให้โดยความรัก สุนทรภู่กล่าวไว้ว่า “อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก แต่ลมปากหวานหูมิรู้หาย” **แต่ทว่าบางคนปากหวานใจเปรี้ยว หรือปากหวานเป็นตาล เป็นผู้ที่หวานเพื่อจะเอาผลประโยชน์ถ่ายเดียว คนโบราณจึงเตือนไว้ว่า ระวังคนปากหวานให้มากหน่อย** ที่เขากล่าวเช่นนั้นก็เพราะว่าปากหวานไม่ดี ต้องมีคำที่เป็นประโยชน์ด้วย เหมือนผลไม้บางอย่างหวานแต่เมา บางอย่างหวานกินได้ไม่เมา คำพูดของคนก็เป็นเช่นเดียวกัน ต้องหวานแล้วก็เป็นประโยชน์ด้วยจักดี ที่ว่าเป็นประโยชน์นั้นหมายถึงผู้ฟัง ฟังแล้วได้อะไรใหม่ขึ้นในชีวิตของเขา เช่น ทำเขาให้เป็นคนก้าวหน้า ให้เป็นคนขยัน ให้เป็นคนฉลาดกว่าเดิม นี้เรียกว่าได้ประโยชน์ ถ้าเพียงแต่พูดพล่อยๆทิ้งๆโดยไม่เป็นสาระ อย่างนี้เขาเรียกว่าเพ้อเจ้อไม่เข้าเรื่อง

วาจาที่เป็นประโยชน์เพียงคำเดียว ดีกว่าวาจาที่ไม่เป็นประโยชน์แสนคำ ก็เพราะเป็นผู้มีใจประกอบด้วยความเมตตา กรุณา เป็นผู้เห็นอกเขาอกเรา เป็นผู้หวังความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น **เมื่อใจประกอบด้วยธรรมอยู่ การพูดการกระทำก็ย่อมมุ่งแต่ประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ ท่านจึงตั้งองค์กำกับไว้ข้างท้ายว่า "พูดด้วยเมตตา"**

การพูดด้วยเมตตาทำให้ผู้ฟังสบายใจ และยินดีรับเราไปทำตามด้วยดี แต่ถ้าเราพูดเตือนด้วยความโกรธ ความโกรธของเรานั้นเป็นชนวนล่อให้เขาโกรธเสียแล้ว ดวงใจมืดมิดมองไม่เห็น เหตุผลการฟังก็ไม่มี

เมื่อไม่ฟัง...ผลประโยชน์ก็ไม่เกิดแก่เขา เป็นการพูดเปล่าๆ ไม่มีกำลังทางด้านจิตใจ

การพูดกันเป็นเรื่องทำได้แก่บุคคลที่อยู่กันเฉพาะหน้า ถ้าอยู่ไกลกันก็ต้องใช้การเขียน ในสมัยนี้การเขียนกับการพูดต้องเดินร่วมกันอยู่เสมอ ผู้ที่จะไปพูดทางวิทยุต้องเขียนไปก่อน ไปถึงสถานีก็เอาข้อเขียนมาอ่านให้คนฟัง หนังสือพิมพ์รายวันรายอะไรต่างๆ ตลอดถึงหนังสืออื่นๆ เป็นสื่อใช้แทนการพูด **ฉะนั้นการเขียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งผู้รับใช้การพูดนั่นเอง**

เราต้องระวังในเรื่องที่พูดให้เป็นเรื่องดีมีประโยชน์ อีกอย่างก็ต้องระวังในเรื่องการเขียนให้ดีเช่นกัน เดี๋ยวนี้อิทธิพลของการเขียนไปไกลกว่าการพูดมาก แต่สังเกตดูมีอยู่ไม่น้อยที่

การเขียนเป็นไปในทางทำลายความสามัคคีของหมู่คณะ เป็นการกระทบกระเทือนผู้นั้นผู้นี้ รวมทั้งเขียนเกินความจริง เขียนเกินสมควร เขียนผิดเวลาก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก และที่ร้ายที่สุดก็คือข้อเขียนที่เป็นไปในเชิงยั่วให้เกิดอารมณ์ เกิดโทสะ และพยาบาท อันเป็นการทำผลทางศีลธรรมให้ทรุดโทรมก็มีอยู่ไม่น้อย

จึงอยากขอเตือนพวกเราที่เป็นนักเขียนทั้งปวงว่า จงเขียนแต่เรื่องจริง เรื่องเป็นประโยชน์ เรื่องสร้างคน สร้างชาติในทางดี และควรเขียนด้วยเมตตาจิตจึงจะเป็นการเขียนที่เป็นคุณผู้เขียนเองก็ได้บุญ คนอ่านก็ได้บุญด้วย สมัยนี้ประเทศไทยเรากำลังอยู่ในระยะของการสร้างชาติสร้างประเทศ ถ้าเราชวนกันพูดให้เป็นสัมมาวาจา เขียนให้เป็นสัมมาลิขิตกันแล้ว บ้านเมืองก็จักเดินไปในทางดี และก้าวหน้าได้สมหมาย

ข้อคิดเตือนใจในการกล่าววาจา

๑. จากสุภาษิตสูตร

บุคคลควรพูดที่ไม่ทำตนให้เดือดร้อน และไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น โดยคำพูดวาจาสุภาษิต

๒. จากนันทวิสาลชาดก

บุคคลควรกล่าวแต่คำที่เจริญใจเท่านั้น ไม่พึงกล่าววาจาที่ไม่เป็นที่เจริญใจในกาลไหนๆ

๓. จากเอกนิบาตนวมรรค

บุคคลพึงเปล่งวาจางามเท่านั้น ไม่พึงเปล่งวาจาลามกเลย การเปล่งวาจางามยังประโยชน์ให้สำเร็จ บุคคลเปล่งวาจาลามกย่อมเดือดร้อน

๔. จากอังคีสเถรภาษิต

บุคคลควรพูดแต่วาจาที่น่ารักอย่างเดียว ซึ่งมหาชนพากันชื่นชม ไม่พูดเจือปนด้วยคำหยาบคายของชนอื่น พูดแต่วาจาที่น่ารักเถิด

๕. จากตักการิยชาดก

เพราะเหตุนั้น บุคคลผู้มีปัญญาปรารถนาจะพ้นจากมรณะพึงละคำเหลาะแหละ พูดแต่คำที่จริงแท้

๖. จากสุภาษิตสูตร

คำจริงแลเป็นคำไม่ตาย นี่เป็นธรรมเก่า สัตตบุรุษทั้งหลายตั้งมั่นแล้วในคำสัตย์อันเป็นประโยชน์ด้วย เป็นธรรมด้วย

ในอดีตกาล มีลูกชายของคนมั่งคั่งสี่คน เขาทั้งสี่เป็นเพื่อนสนิทกันมาก ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ วันหนึ่งทั้งสี่สหายชวนกันออกไปนอกบ้าน ไปนั่งพักสนทนากันที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ริมทางเดินจากป่าเข้าเมือง

พรานป่าผู้หนึ่ง ขับเกวียนบรรทุกเนื้อที่ชำแหละแล้วเต็มเกวียนจะเข้าไปขายในเมือง พอมาถึงใต้ต้นไม้ก็หยุดพักเพื่อ

ดื่มน้ำก่อนเข้าเมือง ชายทั้งสี่เห็นพรานป่ามีเนื้อมาก ก็ใคร่จะขอบ้างคนละนิดหน่อย คิดดังนั้นแล้วทั้งสี่จึงเดินเข้าไปหาพราน

คนที่หนึ่งกล่าวขอว่า **"เฮ้ย! พรานป่า จงให้เนื้อแก่ข้าบ้างซิวะ"** พรานนึกในใจว่า... **การขออะไรจากใครๆ ควรพูดให้น่ารัก** วาจาของคนนี้ช่างหยาบจริง เขาขอแล้วก็ควรให้บ้าง แต่วาจาหยาบเหมือนพังผืดเนื้อ เลยตัดพังผืดเนื้อให้ไปชิ้นหนึ่ง

คนที่สองกล่าวขอว่า **"พี่ชาย โปรดให้ชิ้นเนื้อแก่น้องบ้างเถอะ"** พรานได้ฟังก็ตอบว่า ท่านพูดเข้าที คำว่าพี่ชายพี่หญิงเป็นเช่นกับอวัยวะของคน มีแขน มีขา เป็นต้น เราพอใจในคำนี้แล้วพรานก็ตัดเนื้อขา มอบแก่เขาก้อนหนึ่ง

คนที่สามพูดว่า **"พ่อพราน โปรดให้ชิ้นเนื้อแก่ผมบ้างเถิด"** พรานตอบว่า...เมื่อเรียกว่าพ่อ ย่อมทำให้เกิดการกระเทือนในใจของผู้ได้ยิน วาจาของท่านจึงเป็นเช่นกับหัวใจ ว่าแล้วก็ตัดเนื้อหัวใจให้ไปทั้งก้อนเลย

คนที่สี่พูดว่า **"สหายที่รัก ขอสหายจงให้ชิ้นเนื้อแก่ฉันบ้างเถิด" เมื่อพรานได้ฟังคำพูดของคนที่สี่ก็มีความพอใจมาก เพราะคนเราอยู่ได้สบายเพราะมีสหาย ขาดสหายก็เปล่าเปลี่ยวเหมือนป่าร้างไม่มีคน วาจาของสหายดีมาก... ขอมอบเนื้อให้หมดเกวียน และยินดีพาไปส่งให้ถึงที่ด้วย**

ดูเถิดท่านที่รักทั้งหลาย ชายสี่คนพูดได้ทั้งนั้น แต่ผลที่เกิดจากการพูดหาเหมือนกันไม่ คนหนึ่งได้พังผืด คนหนึ่งได้

เนื้อขา คนหนึ่งได้หัวใจ อีกคนหนึ่งได้หมดทั้งเกวียน และยังได้มิตรที่ดีอีกคนหนึ่ง เป็นการแสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของการพูดให้ผลแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

จึงขอให้เราท่านทั้งหลาย จงสำรวมในการพูดไว้ให้มาก

จงนึกพระดำรัสของพระพุทธองค์ที่ตรัสว่า...

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกเมื่อมาพบกัน
มีกิจที่จะพึงทำเพียงสองประการเท่านั้น
คือนิ่งอย่างพระอริยเจ้า ถ้าพูดจงพูดธรรมะ

พระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ ๖ ได้เขียนไว้ในบทละครเรื่องหาโล่ห์ ว่า ...

ถ้าคนเราไม่พูดอะไรเลย
นอกจากที่เป็นธุระของตัวแท้ๆละก็โลกจะสุขขึ้นอีก
นี่คือการเตือนให้รู้จักพูด เรายอมให้เขานินทาว่าเป็นคนพูดน้อยเสียดีกว่าให้เขานินทาว่าเราเป็นคนพูดมากไม่เข้าเรื่อง

ฉะนั้น ถ้าจะพูดก็ควรพูดแต่คำที่จริง คำที่อ่อนหวาน คำที่ทำคนให้รักใคร่กัน และคำที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟังโดยส่วนเดียว ความยุ่งยากที่เกิดจากการพูดมาก พูดเกินพอดี พูดผิดเวลา พูดเรื่องไม่ควรพูด พูดด้วยมุ่งร้ายก็ไม่มี ท่านจะกลายเป็นคนที่มีปาก แต่ปากไม่ทำลายท่านให้เสียหาย

องค์ที่ ๔

สัมมากัมมันตะ การกระทำที่ชอบ

. . . สัมมากัมมันตะ . . .

คือการกระทำชอบ ได้แก่การเว้นจากกายทุจริต ๓

เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร

ในชีวิตประจำวัน

ถ้าขณะใดมีเจตนาวิรัตงดเว้นดังกล่าวข้างต้น

ชื่อว่าเป็น สัมมากัมมันตะ

ดังข้อความในอภิธรรมปิฎก วิภังค์ เล่ม ๒ ภาค ๓ หน้าที่ ๒๙๐

. . . กล่าวไว้ว่า . . .

สัมมากัมมันตะเป็นไฉน?

ความงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ความงดเว้นจากการลักทรัพย์

ความงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

นี้เรียกว่า "สัมมากัมมันตะ"

การกระทำที่ชอบ ได้แก่

ก. งดเว้นจากการฆ่า

ข. งดเว้นจากการลัก

ค. งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

ในมรรคข้อที่สอง ความคิดในทางที่ชอบ สอนให้คิดในการออกจากกาม ในการไม่พยาบาท ในการไม่เบียดเบียนกัน สามอย่างที่กล่าวเป็นเรื่องของใจ เป็นความคิดอันก่อให้เกิดการกระทำขึ้นไป

ใจเป็นต้นเหตุของการกระทำทั้งกายและวาจา

การกระทำในชีวิตของคนเรานั้นแบ่งออกเป็นสามคือ ทำด้วยใจ ทำด้วยวาจา ทำด้วยกาย ทั้งสามนี้ก่อให้เกิดผลทางใจ

ทั้งนั้น เพราะ**ใจเป็นต้นของการกระทำ** ถ้าเพียงแต่ลำพังใจคิดก็เป็นเรื่องร้ายเฉพาะตนเท่านั้น แต่เมื่อใดความคิดแปรรูปเป็นการกระทำทางกายและทางวาจา เมื่อนั้นแหละผลก็เกิดกระทบกระเทือนถึงคนอื่นด้วย ฉะนั้นทั้งในทางหลักและในทางปฏิบัติจึงต้องตราข้อห้ามไว้ทั้งส่วนกาย วาจา และใจ

ในเรื่องการก่อให้เป็นทุกข์แก่ชีวิตของกันและกัน เช่น การฆ่า การลัก การประพฤติผิดในทางกาม เป็นเรื่องสำคัญที่ทำทางกาย แต่กายก็อยู่ในอำนาจของใจ ฉะนั้น ในทางใจจึงทรงห้ามมิให้คิดในอันเบียดเบียนกันไว้ก่อน เมื่อพูดทางใจไว้แล้วก็พูดทางกายไว้ด้วย เพื่อให้ได้เห็นตัวความชั่วอย่างชัดเจน และจะหาทางป้องกันทุกทาง ในส่วนของการทำชอบ จึงระบุถึงการห้าม การฆ่า การลัก การประพฤติผิดกันในทางกาย

งดเว้นการฆ่า

ก. งดเว้นการฆ่า

นตฺถิ อตฺตสมำ เปมำ

ความรักเสมอด้วยรักตนไม่มี

ครั้งหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงประทับอยู่ในห้องกับพระราชินีมัลลิกา ตรัสถามว่าพระนางรักอะไรมากที่สุด ได้รับคำตอบว่าพระนางมีความรักตัวพระนางมากที่สุด ไม่ทรงเชื่อ

จึงพากันไปหาพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ก็ทรงรับรองว่าเป็นเช่นนั้นจริง เพราะ**สามัญชนทั่วไปย่อมคิดถึงตัวเองก่อนเสมอ จึงมีความรักตัวของตัวมากที่สุด**

ส่วน**ความรักสิ่งภายนอกอื่นใดนั้น ก็เนื่องมาจากสิ่งนั้นทำให้คนสบายใจ** ผู้ชายรักผู้หญิงงามก็เพราะหญิงนั้นทำให้สบายใจ ถ้าไม่ทำให้สบายใจก็หมดความรัก หรือเรารักสัตว์เลี้ยง เช่น แมว หมา เป็นต้น ก็เพราะว่าสัตว์เหล่านั้นทำให้เราอิ่มใจ สบายใจ คนที่เล่นกล้วยไม้หรืออะไรต่างๆ แล้วพูดว่า ผมรักของผมมาก คำพูดอย่างนี้มาจากความรักในตัวตนนั่นเอง เมื่อความรักตนมีอยู่ก็หาทางที่จะทำอะไรๆให้ตนได้รับความสบาย พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ความรักเสมอด้วยตนไม่มี

คิดได้ต่อไปว่า ชีวิตความเป็นอยู่เป็นสิ่งที่น่าสงวนไว้ และทุกคนก็รักและสงวนชีวิตของตนนัก ไม่อยากจะให้ใครมาทำร้ายเบียดเบียนร่างกายของตน

ในธรรมบทพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ...

สัตว์ทั้งหลายย่อมกลัวต่ออาชญา ย่อมกลัวต่อความตาย การทำตนให้เป็นเครื่องเปรียบ ย่อมทำให้ใครๆเดือดร้อน การเบียดเบียน . . . จึงเป็นกิจที่ไม่ควรทำ

พระพุทธศาสนาเกิดในประเทศอินเดีย ชาวอินเดียในสมัยปัจจุบันเป็นชาติที่ถือหลักไม่เบียดเบียนเป็นหลักสำคัญ ในทางพุทธศาสนาก็มีหลักเช่นนั้น แต่คำสอนในทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับ

เรื่องฆ่านี้กินความกว้างมาก ไม่ใช่ห้ามมิให้ฆ่าคนอย่างเดียว แต่ห้ามไปจนกระทั่งสัตว์ตัวเล็กตัวน้อย ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์ที่มีชีวิต ย่อมรักชีวิต กลัวต่อการฆ่า บางท่านก็อาจจะนึกว่าเป็นหลักที่กว้างเกินไป มนุษย์จักอยู่โดยไม่ฆ่ากันบ้างเห็นจะลำบาก เพราะมนุษย์ต้องกินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร การห้ามมิให้ฆ่าจึงเป็นการปฏิบัติที่ยากอยู่สักหน่อย คนที่มีความคิดตื้นๆและเห็นแก่ตนมักกล่าวเช่นนี้

แต่ถ้านึกให้ลึกว่า พระพุทธองค์ของพวกเราท่าน มีนามว่า มหาการุณิโก...ผู้มีความกรุณาใหญ่ ความกรุณาของพระองค์กว้างหาขอบเขตมิได้ ทรงเห็นใจของสัตว์ทุกชนิด ว่ารักสุข เกลียดทุกข์ กลัวต่อความตายและความเจ็บ ความจริงเป็นเช่นนี้

อันบุคคลผู้มีใจสูงส่งย่อมปราศจากความลำเอียง ไม่มีการเข้าข้างตัวหรือพวกของตัวแม้แต่น้อย ธรรมดาของคนทั่วไปย่อมกินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร ถ้าหากเป็นผู้เข้าข้างตัวเพราะเห็นแก่ท้องก็ต้องบอกว่า ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารไม่บาป การพูดเช่นนี้ เป็นการยากสำหรับบุคคลผู้มีใจสูงจนเห็นว่าชีวิตทั้งมวลมีความรู้สึกแบบเดียวกัน จะพูดก็ต้องให้เป็นกลางอย่างแท้จริง

พระพุทธองค์เคยตรัสว่า ตถาคตเป็นผู้มีพระทัยเสมอกันในพระราหุล ช้างธนบาล องคุลิมาล พระเทวทัต พระราหุลเป็นโอรสของพระองค์ ช้างเป็นสัตว์ที่เทวทัตต์ให้กินเหล้าเมา

แล้วส่งให้มาทำร้ายพุทธองค์ องคุลิมาลก็เป็นโจรใจร้ายฆ่าคนมามาก พระพุทธเจ้ามีความรู้สึกในพระทัยเท่าเทียมกันหมด หาได้ทรงคิดแยกเป็นเขาเป็นเราไม่ ฉะนั้นในการบัญญัติศีลธรรมก็ต้องบัญญัติให้เป็นกลางอย่างแท้จริง

อีกประการหนึ่ง การวางกฎเกณฑ์ใดให้คนประพฤตินั้น ธรรมชาติของใจคนทั่วไป มักหาทางลดหย่อนกฎเกณฑ์ของเขาให้เข้ากับตนเสมอ จึงต้องวางไว้ให้สูงที่สุด เมื่อเขาปฏิบัติได้ก็เป็นการดี ถ้าปฏิบัติมิได้ก็จักเพลาลงมาเอง ดีกว่าที่จักทำไว้อย่างหลวมๆ

แม้ในศาสนาอื่นๆก็บัญญัติไว้สูงเช่นเดียวกัน แต่ว่าศิษย์ชั้นหลัง มักลดลงมาพอให้คนบาปหนาปฏิบัติกันได้ ส่วนในพุทธศาสนาเราจักไปแปลงหรือลดคำสอน...เป็นสิ่งไม่ควร ถ้าเราปฏิบัติไม่ได้ก็เป็นเรื่องของเราเอง อย่าไปโทษคำสอนว่าเป็นอย่างโน้นอย่างนี้...ปล่อยของท่านไว้ตามเดิม มาแก้ไขปรับปรุงตัวเราเองให้เข้ากับธรรมะของท่านดีกว่า

ลองมาพิจารณากันต่อไปว่า การฆ่าเป็นบาปหรือไม่

บางคนว่าไม่บาป บางคนก็ว่าบาป คนที่ว่าไม่บาปเขาถือหลักอะไรกัน เขาคงถือหลักความเห็นแก่ปากแก่ท้อง เพียงแต่ความเห็นก็เป็นบาปอยู่แล้ว ยิ่งลงมือกระทำตามความเห็นก็ยิ่งบาปหนักเข้าไปอีก

สภาพของใจที่สะอาด สงบ สว่าง เต็มไปด้วยบุญหรือความดีนั้นเขาจักทำการฆ่าได้หรือ? ท่านลองพิจารณาดูใจของตนเองเถิด ในขณะที่ท่านเป็นคนใจดีใจสบาย มีอารมณ์ผ่องใส ใครมาทำอะไรให้ผิดหน่อยเป็นไม่โกรธไม่ขุ่น แต่ถ้าใจของท่านเศร้าหมองก็กระทบไม่ได้ เป็นฟืนเป็นไฟขึ้นมาทีเดียว จึงเห็นได้ว่าใจดีใจบุญทำการฆ่าไม่ลง ใจชั่วบาปทำการฆ่าได้ การฆ่าจึงเป็นเรื่องของใจบาป เราฆ่าเพราะโกรธ ฆ่าเพราะเกลียด ฆ่าเพราะไม่อยากให้เขาได้ดี

การทำกิจคือการฆ่าเกิดจากใจที่เศร้าหมองทั้งนั้น ถ้าใจผ่องแผ้วอยู่แล้วทำไม่ได้ การฆ่าเป็นบาปโดยมิต้องสงสัย เพราะทำด้วยใจที่เศร้าหมอง บาป แปลตามตัวว่า ความเศร้าหมอง ขณะนั้นเป็นบาป คนใจเศร้าหมองจึงทำการฆ่าได้ การฆ่าจึงเป็นเรื่องของการกระทำบาป

ผู้ที่ต้องการยกใจตนให้สูงขึ้น ก็ควรจะงดเว้นจากการฆ่า และควรทำใจให้มีความรักมีความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่จำกัดเพศและอะไรหมด การไม่ฆ่ากันเป็นทางให้เกิดความสงบสุขในสังคมโดยแท้

การฆ่า ที่ห้ามในข้อนี้นั้นหมายถึง **การทำชีวิตให้ตกไป ไม่เฉพาะมนุษย์อย่างเดียว แต่หมายถึงสัตว์** และมิใช่แต่เพียงมนุษย์ที่เกิดออกมาแล้ว แม้ทำเด็กในท้องให้ตกไปนั้นก็ถือว่าเป็นการฆ่าการทำลายทั้งนั้น

ชาวพุทธควรงดเว้นการกระทำทุกวิถีทาง ที่เป็นเหตุให้สัตว์ต้องถึงตาย เว้นไว้แต่การกระทำโดยมิได้จงใจ

เช่น ทำงานอยู่บนที่สูง...เผลอไป ทำให้อาวุธร่วงลงมาถูกคนตาย อย่างนี้ไม่เป็นการบาป

เรื่องของบาปอยู่ที่เจตนา ถ้าไม่มีเจตนาก็ไม่เป็นบาป มิใช่แต่เพียงไม่ฆ่าคนก็เป็นการผิดเช่นเดียวกัน เป็นกิจที่ชาวพุทธต้องงดเว้นอย่างเด็ดขาด ให้ถือหลักการอยู่ด้วยกันโดยสันติเป็นสำคัญ ให้ถือว่ามนุษย์ทุกคนเป็นเพื่อนเป็นญาติกัน ทุกคนต้องการความสุขทั้งนั้น การทำลายความสุขสงบของกันนั้นมันเป็นบาปหนา และหนักจนไม่สามารถจักทนไว้ได้

เกี่ยวกับสัตว์ดิรัจฉานอันเป็นสิ่งที่มีชีวิต ที่มีความรัก ที่มีความกลัว มีความเป็นอยู่บางอย่างคล้ายมนุษย์ สัตว์บางอย่างมีประโยชน์แก่แรงงาน เราได้อาศัยมันชักลากวัตถุสิ่งของไปในที่ต่างๆ เป็นสัตว์ที่ให้ความเกื้อกูลแก่ชีวิตของเรา **ผู้มีใจรักและกตัญญูย่อมมีความเมตตาไม่กระทำการฆ่าสัตว์**เหล่านั้น

วัว ควาย ช้าง ม้า เป็นสัตว์ที่ให้ประโยชน์มาก เมืองไทยเรา ๙๙ เปอร์เซ็นต์ เป็นชาวสวน การทำนาทำสวนต้องอาศัยแรงงานของสัตว์เหล่านั้นคือ วัว ควาย ถ้าไม่มีวัวควายการทำนาคงไม่สะดวก เราจักเอาเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานนั้นยังทำไม่ได้ ไม่คุ้มกับการลงทุน สัตว์สองจึงเป็นสัตว์มีบุญคุณแก่คน เราใช้มันลากเกวียนไถนาเราจึงได้ข้าวมากินมาขาย

พูดกันอย่างไม่ต้องเกรงใจ ก็กล่าวได้ว่า วัวควายเป็นชีวิต เป็นเลือดเนื้อ เป็นเสื้อผ้า เป็นบ้านเรือน และเป็นอะไรทุกอย่างของเราทุกคน เราทำนา....เราได้ข้าว เรามีชีวิตด้วยข้าวที่เรากินอันได้มาจากวัวควายผู้ให้แรงงาน เราเอาข้าวไปขายได้เงินมาซื้อผ้านุ่งผ้าห่ม ซื้อไม้สร้างบ้านเรือน ซื้อยาแก้ไข้ ทำบุญสร้างโรงเรียนและโรงพยาบาล รวมความว่า ทุกอย่างมันก็เนื่องจากวัวควายทั้งนั้น จึงควรแล้วที่เราจักรู้สึกประโยชน์ของมัน และไม่ควรฆ่าแกงกินเป็นอาหาร เอาไว้เพียงใช้งานก็พอแล้ว เมื่อมันแก่ทำงานไม่ได้....ก็ปล่อยให้มันพักผ่อนตามสบาย อย่ากินเนื้อมันเลย กินแต่แรงงานของมันก็พอแล้ว ถ้าคิดได้อย่างนี้ การฆ่าก็จักไม่มี การลักก็ไม่มี

ในบางส่วนของประเทศไทย มีการลักวัวควายกันชุกชุม เขาลักไปแกงกินในงานต่างๆ ทั้งงานบุญด้วย แต่การกระทำนั้นเป็นบาปหาเป็นบุญไม่ การที่มีการลักกันเช่นนั้นก็เพราะคนยังชอบกินเนื้อนั่นเอง สัตว์อื่นๆ เช่น แมว หมา มีใครลักกันบ้างไม่เห็นมี ก็เพราะไม่มีมนุษย์ที่ไหนกินหมาแมว ถ้าหากว่ามนุษย์เกิดใจหยาบช้าอุตริกินหมากินแมวเรื่องคงไปกันใหญ่

การกิน . . .
เป็นเหตุให้เกิดการลักการฆ่า
ถ้าหากเราเลิกกินเนื้อวัวเนื้อควายเสีย
การฆ่า . . . การลัก มันก็คงไม่มีเกิดขึ้นมา

ประเทศอินเดีย มีคนประมาณ ๒๘๐ ล้านคน นับถือศาสนาฮินดู เขาไม่กินเนื้อสัตว์ทุกชนิด โดยเฉพาะวัวควายเขาให้ความเมตตากรุณามาก ไม่มีการทำให้มันเดือดร้อนเลย ในเมืองใหญ่ๆ เราจักเห็นวัวเดินไปตามถนนเป็นฝูง พวกคนผู้เดินทางโดยรถ โดยเท้า ต้องหลีกให้แก่วัว เขาถือว่าวัวเป็นสัตว์ให้แรงให้นม มีประโยชน์มาก มนุษย์จึงควรทำใจของตนสูงกว่าวัว โดยไม่ทำการฆ่าวัวเลย เขาก็ยังมีชีวิตอยู่ได้อย่างเรียบร้อย ไม่เห็นมีความลำบากเดือดร้อนที่ตรงไหน อาหารที่เขารับประทานก็เป็นพวกผักทั้งนั้น อาหารผักก็มีคุณแก่ร่างกายมากเท่ากับเนื้อ แต่ย่อยง่ายกว่าเนื้อและไม่ต้องทำบาปทางกายทางใจด้วย ชาวพุทธเราควรจักกระทำตนเช่นนั้นบ้าง เพื่อช่วยกันทำศีลข้อหนึ่งของพระพุทธองค์ให้สมบูรณ์ขึ้น **ชาวพุทธควรเป็นคนไม่เห็นแก่ปากแก่ท้อง ให้สมกับพุทธพจน์ที่ว่า อย่าทำบาปเพราะการกิน**

ในเรื่องเกี่ยวกับการฆ่า เมื่อกล่าวโดยธรรมย่อมจำแนกโทษหนักเป็นชั้นกันโดยวัตถุและเจตนา

โดยวัตถุ ฆ่ามนุษย์ผู้ไม่มีความผิด หรือไม่ได้คิดร้ายต่อผู้ฆ่ามีโทษมาก เพราะเป็นการฆ่าโดยไม่มีเหตุจำเป็น แม้พวกมนุษย์ผู้หาความผิดมิได้ การฆ่าคนผู้มีอุปการะแก่ผู้อื่น เช่น บิดามารดาผู้มีพระคุณแก่บุตรธิดา ครูผู้ทำการสอนศิษย์ พ่อบ้านผู้มีอุปการะแก่ลูกบ้าน มีโทษมาก เพราะว่าไม่เป็นแต่ล้างผลาญชีวิตของผู้นั้นผู้เดียว ยังเป็นการตัดประโยชน์และความสุขของคนหมู่มากด้วย

อนึ่ง การฆ่าคนผู้มีคุณมีความดีแก่โลก เช่น นักศาสนา นักคิด สิ่งที่ทำให้โลกอยู่เย็นเป็นสุข มีโทษมาก เพราะเป็นการทำลายมิใช่แต่บุคคล หากเป็นการทำลายคุณความดีอันเป็นแสงสว่างของโลกด้วย

โดยเจตนา ถ้าไม่มีเจตนาก็มีโทษน้อย เช่นในการต่อสู้เพื่อป้องกันตัว ทุบตีเขาโดยไม่มีเจตนาจักให้ตาย แต่ถูกที่สำคัญเขาถึงตายไป อย่างนี้มีโทษน้อย แต่ถ้าทำโดยจงใจ เช่นรับจ้างฆ่าเขาก็ดี โกรธตามประหัตประหารเขาโดยโทสะก็ดี เป็นการทำบาปหนักมีโทษมากเป็นธรรมดา

ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องของการฆ่าผู้อื่น ในทางพุทธศาสนา มีคำสอนที่แยบคายเข้าไปอีก คือ **การฆ่าตนเอง** ให้ตายก็เป็นบาปเช่นเดียวกัน เป็นกิจที่ชาวพุทธไม่ควรกระทำเป็นอันขาด

อัน**คนที่ฆ่าตัวตายโดยวิธีต่างๆนั้น เพราะว่าเขามีความเห็นผิด** เขานึกว่าความตายเป็นการหมดทุกข์ไปแล้ว แต่ว่าความจริงตายแล้วก็ไม่หมดทุกข์ การตายที่เป็นไปโดยกำลังบังคับเป็นการตายที่ไม่ดี ทุกศาสนาไม่นิยมการตายแบบนี้

คนที่ฆ่าตัวตาย . . . เป็นคนมีกำลังใจอ่อนแอ
ไม่สามารถต่อต้านกับเหตุการณ์ต่างๆในชีวิตได้
จึงหนีด้วยการยอมตาย . . .
เป็นการแพ้ที่น่าละอายมาก

คนเราเกิดมาแล้วต้องมีความอดทน เข้มแข็งในใจให้มาก ยินดีต่อสู้กับเหตุการณ์ร้ายๆทุกชนิด การต่อสู้เป็นกีฬาของชีวิต การไม่มีการต่อสู้เลยนั้นเป็นเรื่องที่ไม่มีความหมาย เกิดเป็นคนต้องสู้ ไม่ยอมท้อถอยเป็นอันขาด เหตุการณ์ที่เกิดแก่ชีวิตเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ ถ้าหากเราเต็มใจจักแก้ไข การยอมแพ้นั้นคือการไม่หาทางแก้ไขนั่นเอง

การฆ่าตนเองเป็นบาปอย่างยิ่ง ไม่ควรกระทำ

คนฆ่าตัวตายเป็นคนมีความคิดอย่างแคบๆ สั้นๆ เป็นคนใจอ่อน ขาดการบังคับตนเองจึงได้มีการกระทำในรูปนั้น จึงเป็นการสมควรที่ผู้ปกครองของเด็กจักอบรมสั่งสอนเด็กๆ ลูกหลาน ขอให้เขาเข้าใจเหตุผลในข้อนี้ และพยายามดำเนินชีวิตให้เป็นตัวอย่างแก่ลูกๆของตน

บิดามารดาของลูกที่ทำการฆ่าตัวตายควรจักรู้สึกละอายเป็นอย่างมากในการที่ลูกกระทำเช่นนั้น และควรจักคิดว่ามันเป็นความผิดของพ่อแม่ที่ให้การอบรมแก่ลูกไม่พอ ลูกของตนจึงกลายเป็นคนเหลวไหลถึงขนาดทำลายตนเอง เป็นการประกาศความไม่เอาใจใส่ของพ่อแม่ในเรื่องความเป็นอยู่ของลูกๆ เป็นการประกาศว่า พ่อแม่คงจะมัวทำอะไรที่เหลวไหลอยู่ ลูกจึงเหลวไหลไปเช่นนั้น

ครอบครัวชาวพุทธเรา จึงควรระวังในเรื่องเช่นนี้กันให้มากสักหน่อย ให้จำไว้ว่า ...

การฆ่าตนเองเป็นบาปหนักยิ่ง
ชาวพุทธไม่ควรทำบาปเช่นนั้น

แม้การทรมานสัตว์ก็เป็นกิจไม่ควรทำ

นอกจากการฆ่า แม้การทรมานสัตว์ให้ลำบาก เช่น เอาสัตว์มาขังกรงไว้ดูเล่น หิ้วไก่เอาหัวลงดินไปตามถนน เป็นการกักกันอิสรภาพของสัตว์เป็นกิจที่ไม่งาม เป็นการแสดงความโหดร้ายของผู้กระทำ และการเล่นสนุกบางอย่าง เช่น ชนไก่ กัดปลา ชนโค ชนแพะชนแกะ เอาประทัดผูกหางสุนัขจุดไฟเล่น เอาเทียนจุดบนกระดองเต่าให้มันร้อนวิ่งไปแล้วโห่กันด้วยความสนุก การขว้างนกชนต้นไม้ หรือทำสิ่งใดที่เป็นการขาดความกรุณาปรานี นับเป็นการทรมาน...กรรมทั้งนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ควรกระทำ ผู้ปกครองควรอบรมเด็กอย่าให้ซุกซนในรูปอย่างนั้น สอนให้เขามีเมตตากรุณาต่อกันเถิด

อันบ้านเมืองที่เจริญด้วยศีลธรรม ย่อมเป็นบ้านเมืองที่มีแต่ความเมตตากรุณาต่อกัน การฆ่าการทำร้ายร่างกายต่อกันเป็นเรื่องไม่มีหรือมีก็แต่เล็กน้อย เพราะทุกคนรู้จักว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรควรอะไรไม่ควร ไม่ทำอะไรด้วยอำนาจของกิเลส

อันเป็นเหตุให้เกิดความแตกร้าวต่อกัน หันเข้าหาความสามัคคี เพื่ออยู่กันโดยความรักและเห็นอกเห็นใจกันเสมอ

เมืองไทยเรากล่าวกันว่าเป็นเมืองพระ แต่คดีทางอาชญามีจำนวนมากมายก่ายกอง นี่แสดงว่า ศีลธรรมมิได้ซึมเข้าสู่ใจของคน คนทั้งหลายจึงกระทำบาปกันมาก เป็นกาลอันสมควรแก่เวลาแล้วที่เราทั้งหลายผู้รักชาติ รักประเทศ รักศาสนา จักตื่นตัวขึ้นประกอบความดีงามเพื่อช่วยดำรงสันติสุขไว้ในโลก

อาตมาขอจบบทนี้ลงด้วยคำเตือนจากหนังสือ เบญจศีล เบญจธรรม ของพระมหาสมณเจ้าฯ ว่าดังนี้

ขอคนทั้งหลาย จงเทียบตัวเราตัวเขาในทุกข้อว่า เรารักชีวิต...ไม่อยากตาย และอยากอยู่เป็นสุขสบายทุกเมื่อ ต่างว่ามีใครมาฆ่าเราก็ดี ทำร้ายร่างกายของเราให้พิการเสียโฉม หรือบอบช้ำก็ดี ทรกรรมทำให้เราลำบากด้วยประการต่างๆก็ดี หรือเหมือนทำแก่เดียรฉานก็ดี เราจะมีความรู้สึกเช่นไรบ้าง คนอื่นสัตว์อื่นก็มีความรู้สึกเช่นนั้นเหมือนกัน

เรามีกรรมสิทธิ์อย่างไร ในอันที่จะหาความสบายแก่ตัวด้วยก่อทุกข์ยากแก่ผู้อื่นสัตว์อื่น เมื่อคิดเทียบดูเพียงเท่านี้ก็จะรู้ชัดว่า กิจเหล่านี้ไม่ควรทำ เมื่อใครขืนทำได้บาป

รู้เช่นนี้แล้วจงสำรวมอย่าล่วงสิกขาบทข้างต้นนี้ อย่าฆ่าเขา อย่าทำร้ายเขา อย่าประพฤติเหี้ยมโหดแก่สัตว์ จงมีเมตตาจิต ปรารถนาความสุขไม่มีเวรแก่มนุษย์และเดียรฉานทั่วหน้ากันเถิด

ถ้าเราฆ่าเขา เราเองก็ถูกฆ่า ถ้าเราทำร้ายเขา เราเองก็ถูกทำร้าย เรารักสุขเกลียดทุกข์อย่างใด เขาอื่นก็เป็นเช่นนั้น จงอยู่กันด้วยความรักความเมตตาต่อกันดีกว่า การฆ่าและทำร้ายกันไม่เป็นความดีเลย

งดเว้นจากการลัก

ข. งดเว้นจากการลัก

ดังกล่าวมาข้างต้นแล้วว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายมีความรักชีวิตเป็นที่หนึ่ง ผู้ประกาศศาสนามีพระพุทธเจ้าเป็นต้น จึงห้ามการเบียดเบียนกันด้วยการฆ่า เพื่อให้โลกอยู่กันด้วยความสงบสุข

ประการที่สอง ทรัพย์สมบัติเป็นสิ่งที่เกื้อกูลแก่ชีวิต ชีวิตจักอยู่ได้ก็เพราะมีเครื่องหล่อเลี้ยง เราเรียกว่าอาหาร อาหารเกิดจากทรัพย์ในดินสินในน้ำ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของชีวิต อย่าว่าแต่คนเลย แม้แต่สัตว์เดียรฉานยังมีการหวงอาหารของมัน แมวเวลากินอาหารก็ชำเลืองมองดูๆ เพื่อป้องกันแมวตัวอื่นมิให้เข้ามาแย่งชิง

เมื่อทุกชีวิตมีความเป็นห่วงในสิ่งที่ตนมีตนได้แล้ว การล่วงเกินในกรรมสิทธิ์ของกันโดยวิธีใดๆ ย่อมเป็นการไม่สมควร การฝ่าฝืนต่อหลักศีลธรรมในข้อนี้เป็นเหตุให้เกิดการก่อเวรร้ายแก่กันและกัน ทำให้เกิดความปั่นป่วนอย่างหนักได้

บุคคลผู้หวังความสุขแก่ตน จึงควรได้งดเว้นจากการลักสิ่งของๆผู้อื่น โดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของ

นี่เป็นกิริยาของโจร ท่านแจกไว้หลายสถาน เช่น

ลัก นั้นหมายถึง การเอาสิ่งของๆผู้อื่นในเวลาที่เจ้าของไม่รู้ตัว เช่น เวลาที่เขากำลังนอนหลับ ก็แอบเข้าไปถือเอาสิ่งของโดยเจ้าของไม่รู้

ย่องเบา เป็นอาการของโจรผู้เข้าไปในเวลาเงียบๆ แล้วรื้อค้นเอาสิ่งของที่ตนต้องการไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว โดยมิได้ทำให้เจ้าของทราบแม้แต่น้อย เขาเรียกคนที่ทำอาการเช่นนี้ว่า อ้ายตีนแมว

ตัดช่อง เป็นกิริยาของคนที่ตัดฝาเรือน เจาะกำแพงขึ้นทางหลังคาเข้าไปในที่เก็บทรัพย์ แล้วถือเอาสิ่งของที่ตนต้องการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เป็นการทำที่มุ่งร้ายแบบหนึ่ง

ฉก ได้แก่ การกระทำในเวลาเจ้าของเผลอ เช่น คนหนึ่งถือกระเป๋าเงินไว้ต่อมาเขาวางลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง แล้วเผลอไปทำสิ่งอื่นเสีย ขโมยก็เข้ามาฉกไปเสีย แต่ถ้าทำให้เจ้าของเจ็บปวดแล้วเอาของไป เรียกว่า **ตีชิง** หรือเห็นเขาถือของมาก็วิ่งไปแย่งเอาดื้อๆ เรียกว่า **วิ่งราว** ซึ่งมีชุมในเมืองใหญ่ๆ ในเวลาเผลอ

กรรโชก หมายถึง การข่มขู่ด้วยอาวุธหรือด้วยสิ่งใดๆ ที่ทำให้เจ้าของตกใจกลัว จำใจยอมยกทรัพย์ของตนให้แก่เจ้าขโมย เป็นอาการของคนใจทรามแบบหนึ่ง

ปล้น ได้แก่ การกระทำของคนที่คุมสมัครพรรคพวกตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีศาสตราอาวุธไปด้วย ยกพวกขึ้นบ้านที่มุ่งเอาทรัพย์ เก็บเอาสิ่งของที่ต้องการไป บางทีก็ทำร้ายเจ้าทรัพย์ให้ได้รับบาดเจ็บหรือฆ่าตายก็มี เป็นต้วอย่างของการปล้น

ตู่ ได้แก่ กิริยาที่ร้องเอาของผู้อื่นซึ่งมิได้ตกอยู่ในมือของตน เช่น ฟ้องร้องเอาที่ดินของเขาว่าเป็นของตน เป็นต้น

ฉ้อ นั้นหมายถึง การถือเอาสิ่งของๆผู้อื่น ที่ตกอยู่ในครอบครองของตน เช่น รับของฝากไว้ เจ้าของเขามาขอคืน ปฏิเสธเสียว่ามิได้รับไว้ เพื่อจักเอาของนั้นเป็นของตน หรือไปพลอยอาศัยที่ดินบ้านของคนอื่นอยู่ ต่อมาก็ถือกรรมสิทธิ์เอาเสียเลย

หลอก คือการพูดปด เพื่อถือเอาของผู้อื่น เช่น ไปหาใครๆ แล้วขอยืมสิ่งของไปจะทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ภายหลังไม่ส่งคืน เอาเป็นของตนเสีย

ลวง ได้แก่ การถือเอาสิ่งของๆผู้อื่น ด้วยแสดงของอย่างใดอย่างหนึ่งให้เข้าใจผิด เช่น เอาทองชุบมาขายเขาโดยบอกว่าเป็นทองแท้ หรือในเวลาเอามาให้ดูแสดงของแท้ๆ ครั้นเวลาตกลงเอากันจริง กลับเอาของปลอมมาให้เป็นต้น

ปลอม ได้แก่ การทำเทียมของจริง เช่น ทำเงินปลอม ทำแสตมป์ปลอม ทำของใช้เลียนของจริงเที่ยวขาย ทำให้คนเข้าใจผิดว่าเป็นของจริง การกระทำเช่นนี้มีชุกชุมในสมัยนี้

ตระบัด เป็นอาการของคนที่ยืมของคนอื่นไปใช้ แล้วหาได้ส่งคืนแก่เจ้าของไม่ หรือคนที่กู้หนี้เขาไปแล้วไม่ส่งทั้งต้นทุนและดอกเบี้ย เป็นอาการของคนตระบัด

เบียดบัง เป็นการกระทำที่เอาเศษเอาเลยในสิ่งเล็กน้อย เช่น เขาให้ไปเก็บผลประโยชน์ เก็บมาแล้วก็เอาไว้เป็นประโยชน์ของตนเสียบ้าง เป็นการกระทำที่ส่อถึงการทุจริตในตัวเอง

สับเปลี่ยน ได้แก่ การเอาของเลวมาไว้แทนของดี เช่น เอาเงินปลอมปนกับเงินดี เพื่อชักเอาเงินดีมาเป็นประโยชน์ส่วนตนเสีย

ลักลอบ ได้แก่ การนำของที่ต้องเสียภาษีเข้ามาโดยมิได้เสียภาษี เช่น เอาของต้องห้ามเข้ามาหรือออกไปจากประเทศ หรือการค้าที่ไม่ดีเช่นค้าฝิ่นเถื่อน ต้มเหล้า หากินทางออกสลากกินรวบ อันทำให้คนเกิดความยุ่งยาก เป็นกิริยาของผู้คนมีนิสัยลักลอบทั้งนั้น

อาการกิริยาต่างๆที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นอาการของการกระทำที่เป็นโจร เป็นอาการกิริยาของคนเลว เป็นการเบียดเบียนตนและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เป็นการกระทำผิดทั้งส่วนศีลธรรม และกฎหมายของบ้านเมือง

ผู้นับถือศาสนาและมีความเคารพยำเกรงต่อบาปต่อกรรมจักไม่กระทำเป็นอันขาด เขาจักเป็นผู้มีความรู้สึกผิดชอบในใจ เป็นผู้เห็นอกเขาอกเรา นึกว่าทรัพย์สมบัติของตน ตนรักชอบ

อย่างใด คนอื่นก็คงมีความรักเช่นเดียวกัน ไม่ทำให้ต้องเป็นทุกข์ เพราะการขโมยโดยวิธีการที่กล่าวมา

ทรัพย์ที่ได้มาโดยสุจริต ทำให้จิตใจปลอดโปร่ง

ทรัพย์สิ่งของที่ได้มาโดยวิธีของโจรนั้น ไม่นำความสุขให้เกิดแก่ผู้ใด

เหมือนทรัพย์ที่ได้มาโดยทางสุจริต ผู้ที่ทำมาหากินโดยทางสุจริตนั้น ย่อมมีความอิ่มใจในงานผลที่ตนทำว่า เป็นงานที่สุจริต ย่อมมีความอิ่มใจในผลที่ตนได้มาว่าเป็นน้ำพักน้ำแรงที่ถูกทาง ไม่ต้องหวาดระแวงกลัวว่าใครจักมาแก้แค้นทดแทน มีจิตใจที่ปลอดโปร่งสงบเสมอ ทรัพย์ที่ตนมีก็เป็นกำลังให้ตนได้ทำกิจการงานที่ดีต่อไป เป็นมูลฐานสร้างความมั่งคั่งให้ตนเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดกาลนาน

ส่วนทรัพย์ที่ได้มาโดยวิธีอันไม่เป็นธรรม เป็นทรัพย์ร้อน เป็นทรัพย์ที่คอยเผาลนผู้ครอบครองอยู่เสมอ เวลาได้มาก็ได้โดยการกระทำให้ผู้อื่นเป็นทุกข์ เวลาใช้สอยก็มีแต่ความหวาดระแวงกลัวคนอื่นจะรู้เห็นจับได้ไล่ทัน ต้องซ่อนกินซ่อนใช้ ไม่มีความสุขในทางใจ ไม่ได้ช่วยตนให้ตั้งตนได้เป็นหลักฐาน

การกระทำโจรกรรมบ่อยๆ ทำให้กลายเป็นคนมีนิสัยชั่ว ผลที่สุดก็เอาตัวไม่รอด ต้องถึงความล่มจมในที่สุด กรรมย่อม

สนองผู้กระทำกรรมเสมอ เมื่อเราลักของเขา...ของเราก็จะถูกลัก ผลร้ายตกแก่ผู้กระทำเอง ความเจริญก็ไม่มี บุคคลผู้ฉลาดในเหตุผลจึงพยายามหลีกจากทางชั่วดังกล่าวมา

ในเรื่องการลักการขโมยนี้
มิได้ห้ามแต่เพียงมิให้ลักขโมยเท่านั้น
แต่ทรงห้ามตลอดไปถึง . . .
การเลี้ยงชีพที่เป็นการช่วยเหลือโจรกรรมด้วย

การเลี้ยงชีพที่เป็นการช่วยเหลือโจรกรรมมีประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

สมโจร ได้แก่ การกระทำที่อุดหนุนโจรกรรม เช่น เป็นผู้รับซื้อสิ่งของที่พวกโจรลักมาได้ด้วยราคาพอสมควร แล้วเอาไปแปลงรูปตกแต่งเสียนิดหน่อย เป็นการปกปิดมิให้ใครมาจับหลักฐานได้ แล้วนำออกขายในราคาพอสมควร เป็นการแสวงหากำไรอีกต่อหนึ่ง การกระทำแบบนี้เป็นการให้กำลังแก่พวกโจร ทำให้โจรอุ่นใจว่าได้ของมาแล้วยังมีคนซื้อ เขาก็ฮึกเหิมลำพองในการกระทำโจรกรรมมากขึ้น เป็นการก่อความเดือดร้อนแก่สังคมอย่างมาก

การรับซื้อของโจรก็เป็นการผิดศีลธรรม เป็นการผิดต่อกฎหมายของบ้านเมือง เป็นกิจที่ไม่ควรประกอบเป็นอันขาด

ปอกลอก เช่น นายสมปองเป็นชายหนุ่มรูปหล่อ นางกอบแก้วเป็นหญิงหม้ายทรงเครื่อง สมปองพยายามเข้าไปติดพัน

จนเกิดการสนิทสนม นางกอบแก้วรักนายสมปองด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพราะเห็นเธอยังหนุ่มและรูปงาม เป็นเทพบุตรในวิมานของเธอได้ แต่เจ้าสมปองหาได้คิดเช่นนั้นไม่ เขาต้องการให้นางกอบแก้วรักและจักทำให้หลง ตนจักได้ลวงเอาเงินทองมาใช้ตามชอบใจ

การกระทำของนายสมปองเป็นวิธีการของคนปอกลอก ทำให้คนอื่นหมดตัว เป็นการฆ่าคนอย่างเลือดเย็น ทำให้เขาหมดตัวและเป็นทุกข์ในภายหลัง เป็นการกระทำที่เป็นบาปมากอยู่เหมือนกัน

รับสินบน ได้แก่ การเอาทรัพย์ที่เขามามอบให้เพื่อช่วยทำธุระให้แก่เขาในทางที่ผิด เช่น อัยการรับเงินจากจำเลย โดยให้สัญญาว่าจักทำสำเนาฟ้องให้อ่อนไป หรืออาจไม่ฟ้องเลยก็ได้ ผู้พิพากษารับสินบนตัดสินความลำเอียง ทำให้ความจริงกลายเป็นเท็จ ทำความเท็จให้เป็นความจริงขึ้น ทำให้ผู้ควรจะแพ้กลายเป็นผู้ชนะ ผู้ควรจะชนะกลายเป็นคนแพ้ไป แบบนี้กำลังมีอย่างชุกชุมในประเทศไทย เป็นการให้กำลังแก่พวกอันธพาลเป็นอย่างมาก การโจรกรรมมิได้ลดน้อยลงไปก็เพราะการกินสินบนชุกชุมประการหนึ่ง ผู้มีความปรารถนาดีต่อชาติบ้านเมือง จึงควรงดเว้นการกระทำในรูปนี้

การกระทำดังกล่าวมาคือ สมโจร ปอกลอก รับสินบน เป็นวิธีการของการกระทำที่ไม่สมควร เป็นทางเกิดของความ

ยุ่งยากอยู่มาก ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำดังกล่าว ก็เป็นเช่นกับทรัพย์ที่ได้มาจากโจรกรรม เป็นสิ่งที่ทำตนให้เร่าร้อน ไม่สามารถจักทำตนให้มีความสงบอย่างแท้จริงได้เลย ควรที่เราทั้งหลายจักพิจารณาหาทางงดเว้น ป้องกัน กำจัดความประพฤติในรูปนี้ให้หายไป เพื่อให้ทุกคนได้อยู่กันอย่างสงบสุข สมกับเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่คุยได้ว่าเป็นเมืองพระ เพราะชาวไทยทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา แต่การนับถือยังไม่สู้จะเอาจริงกันนัก คดีต่างๆที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทยปีหนึ่งๆ มีจำนวนมิใช่เล็กน้อย โดยเฉพาะการโจรกรรมนับว่าแพร่หลายอย่างมาก บางจังหวัดมีชื่อในทางโจรกรรมเป็นเอก การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะคนไม่มีศีลข้อนี้ไว้ในใจ เขาประพฤติเป็นโจรแล้วยังมีการอุดหนุนจากบุคคลอื่นให้เขามีกำลังได้เป็นโจรมากขึ้นไปอีก เขาจึงไม่รู้จักกลัวและเกรงต่อกฎหมายของบ้านเมือง เขายังกระทำความเดือดร้อนแก่ประชาชนมากขึ้นเสมอ ความสงบสุขจึงเป็นสิ่งที่หาได้ยาก

จึงอยากขอตักเตือนวิงวอนแก่พี่น้องทุกท่าน ที่ได้อ่านเรื่องนี้ **จงให้กำลังแก่ฝ่ายธรรมกันบ้างเถิด มีทางใดที่เราจักช่วยทำคนให้ดีมีศีลธรรม ก็ขอให้กระทำโดยทางนั้น** ช่วยกันเพาะความละอายต่อบาปให้มีแก่เยาวชนไปตั้งแต่เล็กแต่น้อย อย่าปล่อยให้ความชั่วเข้าจับใจเขา เพราะความชั่วถ้าเข้าไปจับจิต

ของใครแล้ว เป็นการยากที่จักเอาออกไปยาก จึงเป็นการสมควรที่จักเอาความดีใส่ในความคิดของเขา ทำเขาให้รู้จักรักตนรักผู้อื่น เคารพในทรัพย์สินของตนเอง และเคารพในทรัพย์สินของผู้อื่น ถ้าเขาอยากจะมั่งมีทรัพย์สมบัติ ก็ขอให้เขาแสวงหาโดยกำลังสามารถของเขา อย่าให้เขาคิดหาเงินทองในทางที่ทำให้ใครๆ ต้องเสียเงินทองเลย ว่ากันตามจริงแล้วทรัพย์สินเงินทองเป็นของกลางสำหรับโลก ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและถือเอาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน แต่ไม่มีสิทธิที่จะไปถือเอาของใครๆ ที่เขาได้หามาได้เป็นของเขาแล้ว

การฝืนความจริงของโลกเป็นการบาป
เป็นการสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนโดยแท้
จึงขอสำรวมให้ระวังในข้อนี้ให้มากสักหน่อย
ของใดมิใช่ของตน จงถือว่าเป็นก้อนดินก้อนหินเสียเถิด

งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

ค. งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

๑. นตฺถิ กามา ปรำ ทุกฺขำ
ทุกข์อื่นยิ่งกว่ากามทุกข์ย่อมไม่มี

๒. กาเมหิ โลกมฺหิ น หตฺถิ ติตฺติ
ความอิ่มเอิบด้วยกามทั้งหลายไม่มีในโลก

เราทั้งหลายทราบกันดีแล้วว่า สัตว์ในโลกมีอยู่สองเพศ คือชายหญิง หรือตัวผู้ตัวเมีย เพศทั้งสองมีส่วนร่วมกันในการสร้างโลกให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น การเพิ่มจำนวนทำกันโดยวิธีอยู่ร่วมกันระหว่างตัวผู้กับตัวเมีย

ในหมู่สัตว์ดิรัจฉานการอยู่ร่วมกันไม่มีระเบียบ ถึงฤดูที่มันมีความกำหนัดก็เริ่มหาคู่อยู่ร่วมกันตามวิสัย ไม่จำกัดว่าใคร ทั้งนั้น แต่ขึ้นอยู่แก่ความกำหนัดเป็นเกณฑ์ ในฤดูเดือนสิบเราจักเห็นมีหมาเป็นจำนวนมาก เที่ยวเพ่นพ่านจากบ้านนี้ไปสู่บ้านโน้น มันเที่ยวเพื่อหาคู่ และมีเสียงหอนเยือกเย็นตอนกลางคืน เป็นการระบายความหนักใจของมัน และเป็นการร้องให้หมาตัวอื่นๆ ได้ยิน ถ้ามันพบตัวเมียสักตัวหนึ่ง มันก็เที่ยวตามห้อมล้อมเพื่อจะครองรัก ตัวที่ยังไม่สมหวังก็เห่าบ้าง รังแกตัวที่ยังครองอยู่บ้าง ดูแล้วช่างสับสนอลหม่านเสียจริง บางตัวถูกเพื่อนกัดหูเป็นแผล ถึงกระนั้นก็ไม่เข็ดหลาบ วิ่งหาตัวเมียจนผ่ายผอม น่าสงสาร

หมู่สัตว์ดิรัจฉานมีการทะเลาะกันมาก
เพราะไม่มีระเบียบในการครองรัก
สัตว์ดิรัจฉานไม่มีธรรมเนียมอันดีงามแต่ประการใด

ในหมู่ของมนุษย์ในสมัยแรกเริ่มเดิมที
มนุษย์ยังมิได้ก้าวหน้าไปในทางของศีลธรรมวัฒนธรรม
การส้องเสพในทางกามก็ยังไม่มีระเบียบ

ผู้หญิงเป็นสมบัติของสาธารณะ ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ใครชักชวนหล่อนไปนอนร่วมที่ไหนเมื่อใดก็ได้ ลูกที่เกิดมาก็ไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อเพราะพ่อหลายคนเต็มที ลูกมีความรักและเคารพต่อมารดาเท่านั้น เชื่อฟังเสียงของมารดาถ่ายเดียว คำว่าพ่อยังไม่ปรากฏในหมู่ของเขา ผู้หญิงจึงมีอำนาจมีเกียรติสูงกว่าผู้ชาย แต่ก็ยังไม่พ้นความเป็นเครื่องเล่นของพวกผู้ชาย

การเป็นอยู่ในรูปนี้ทำความยุ่งยากให้แก่หมู่คณะมาก จึงต้องหาวิธีปรับปรุงกันใหม่ โดยจัดให้มีการอยู่กันเป็นระเบียบของใครของมัน อย่าให้เป็นการสำส่อนกันต่อไป

ในกาลต่อมาโดยมีศีลธรรมวัฒนธรรมจำเริญขึ้นกับหญิงจึงได้อยู่กันอย่างแบบผัวเมียที่สังคมรับรองในการที่จะอยู่กินกันด้วยพิธีการมาสู่ขอต่อพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ให้ยินยอมตกลงให้แต่งงานกัน อันการแต่งงานก็คือการประกาศให้หมู่คณะทราบว่านายและนางนั้นได้ตกลงปลงใจอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยาแล้ว เมื่อได้อยู่กันแบบนี้แล้วก็ชื่อว่ามีความเป็นเจ้าของแก่กันและกัน คือหญิงตกเป็นของผู้ชาย ผู้ชายก็ตกเป็นของผู้หญิง

ผัวเมียที่ดี คือ ผัวเมียที่มีความรักใคร่เห็นอกเห็นใจกัน มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ทั้งสองฝ่ายรู้จักหน้าที่อันตนจะพึงปฏิบัติต่อกันตามคำสอนในทางศาสนา **ชายผู้เป็นสามีจักต้องมีความประพฤติต่อภรรยาของตน ดังนี้**

๑. ด้วยการยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา
๒. ด้วยไม่ดูหมิ่น
๓. ด้วยไม่ประพฤติล่วงใจ
๔. ด้วยมอบความเป็นใหญ่ให้
๕. ด้วยให้เครื่องแต่งตัว

ฝ่ายหญิงผู้เป็นภรรยา เมื่อได้รับการบำรุงอย่างดีเช่นนี้ แล้วก็ควรสนองตอบด้วยความประพฤติในทางที่สมควรกัน คือ

๑. จัดการงานดี
๒. สงเคราะห์คนข้างเคียงดี
๓. ไม่ประพฤติล่วงใจผัว
๔. รักษาทรัพย์ที่ผัวหามาได้ไว้
๕. ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง

จักเห็นได้ว่า . . .

ในข้อปฏิบัติของผัวเมียนั้น ข้อที่สามของผัวเมียจะมีความหมายตรงกัน คือมิให้มีการประพฤติล่วงใจของกันและกัน เท่ากับสอนผัวเมียให้มีความพอใจด้วยคู่ครองของตน ไม่เห็นผัวเมียของคนอื่นดีไปกว่าผัวตนเมียตนเป็นอันขาด

การครองเรือนที่สมบูรณ์และเรียบร้อยดีนั้นอยู่ที่ความสัตย์ซื่อต่อกัน ผัวเมียคู่ใดขาดความสัตย์ซื่อต่อกันแล้ว ความโกลาหลย่อมเข้ามาครอบงำครอบครัวนั้น

การประพฤติผิดในทางกาม...เป็นบาปหนัก

การประพฤติผิดในทางกาม คือ การล่วงเกินลูกเมียของผู้อื่น...เป็นบาปหนัก อย่าว่าถึงการล่วงเกินเลย เพียงแต่ผู้ชายผู้มีเมียแล้ว คิดในขณะที่มองเห็นผู้หญิงอื่นว่าสวยกว่าเมียตน ก็ผิดแล้วโดยน้ำใจ ฝ่ายผู้หญิงก็เช่นเดียวกัน ถ้ามองเห็นชายอื่นนอกจากผัวของตนเห็นว่างามว่าหล่อ แล้วเกิดความรักใคร่ในเขาก็เป็นการขาดจากความภักดีต่อสามีไปแล้ว

ทำไมจึงกล่าวเช่นนี้?

ก็เพราะว่า . . .

ความคิดก่อให้เกิดการกระทำ
คนถ้าหากเกิดความรักขึ้นแล้ว
ความคิดที่จะได้สมรักก็ตามมา
และวิธีการเพื่อไปสู่จุดหมายนั้นเกิดขึ้น
. . . ผลที่สุด . . . ก็ผิดศีลธรรมจนได้
จึงเป็นเรื่องที่จักต้องระมัดระวังให้มากสักหน่อย

หญิงที่ชายไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง

ผู้ชายจักต้องระวังไม่ประพฤติล่วงเกินในหญิง อันจักก่อให้เกิดความผิดในทางกาม คือในหญิงที่เป็นเมียของชายอื่นหนึ่ง

หญิงผู้อยู่ในความพิทักษ์รักษาของท่านหนึ่ง หญิงที่จารีตห้ามหนึ่ง หญิงทั้งสามจำพวกนี้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้ชายใดล่วงล้ำก้ำเกิน

ภรรยาของชายอื่น หมายถึง หญิงที่ได้แต่งงานกับชายถูกต้องตามกฎหมาย หรือแม้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่เขาได้อยู่กินกับชายใด โดยการเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย เช่นเป็นเมียลับเมียน้อยของชายใด ก็จัดว่าเป็นภรรยาของเขาผู้เป็นสามีแล้วโดยการยินยอม ใจของหญิงย่อมผูกพันอยู่กับชายนั้น การไปทำหญิงที่มีใจเช่นนั้น หันมาคบหากับตนทางชู้สาวนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ควร อาจเป็นเหตุให้เกิดระแวงและสร้างการเป็นศัตรูแก่กันได้

เหตุร้ายต่างๆเกิดมาจากการหึงหวงกันในเรื่องนี้มีเสมอ ผู้หวังความสงบจึงไม่ควรกระทำ แม้แต่การเกี้ยวพาราสีหรือทำการใดๆ อันเป็นการล่วงกรรมสิทธิ์ของสามี ซึ่งแปลตามตัวว่าเจ้าของ ผู้ชายที่อยู่เปล่าๆ ไม่มีใครเป็นเจ้าของหัวใจ จักไปคบหาสมาคมกับหล่อนเพื่อเป็นภรรยาและเลี้ยงดูอย่างออกหน้าออกตา ไม่เป็นการเสียหาย

หญิงผู้อยู่ในความพิทักษ์รักษาของท่าน หมายถึง หญิงที่มารดาบิดาญาติผู้ใหญ่คุ้มครองรักษา ผู้พิทักษ์รักษาย่อมเป็นใหญ่เหนือหญิงนั้น ชายใดขาดความเคารพในผู้รักษา...ลอบเข้าไปสู่ลักพาไปเพื่อกามกิจ เป็นการประพฤติที่ผิดในทางกาม เป็นกาเมสุมิจฉาจารโดยแท้ เมื่อต้องการได้ไปเป็นภรรยาต้องทำการ

สู่ขอตามนิติประเพณีที่นิยมกันและแต่งงานตามระเบียบ การข่มขู่ชักลากหญิงไปเพื่อบำเรอสวาทหรือเพื่อนำไปเป็นภริยา เป็นการกระทำของบุคคลผู้มีใจเป็นสัตว์ป่า เป็นการกระทำที่ชาวโลกถือกันว่าเลวทราม ผู้ชายไม่ควรประพฤติเช่นนั้นเป็นอันขาด แม้หญิงผู้ได้รับของหมั้นจากชายใดแล้ว ก็ได้ชื่อว่าอยู่ในความพิทักษ์ของชายผู้หมั้นไว้ เป็นหญิงที่ไม่ควรที่ใครๆจักล่วงเกินเป็นอันขาด

หญิงที่มีจารีตห้าม จารีตหมายถึงขนบธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน ในที่นี้หมายถึงหญิงที่เป็นเทือกเถาของตัว เช่น แม่ ย่า ยาย ทวด และผู้ที่เป็นเหล่ากอของตัว ลูก หลาน เหลน จำพวกเหล่านี้เป็นผู้อยู่ในความพิทักษ์ของสกุล

หญิงผู้อยู่ใต้บัญญัติของศาสนา เป็นภิกษุณีในกาลก่อน หรือเป็นนางชีในกาลบัดนี้ เป็นผู้อยู่ในความพิทักษ์ของธรรมเนียม เป็นหญิงที่ชายไม่ควรเข้าไปเกาะแกะล่วงเกินเธอเป็นอันขาด เธออยู่ในขอบเขตของความดีแล้ว อย่าไปทำเธอให้ต้องตกต่ำเลย ถ้าใครขืนล่วงเกินก็เป็นการประพฤติผิดกาเมสุมิจฉาจาร

บังคับตนไว้ให้อยู่ในความรับผิดชอบเสมอ

ที่กล่าวมา . . .

เป็นเรื่องของหญิงที่ชายไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง ทำให้เสียหาย เป็นการประพฤติผิดในทางกาม

ในเรื่องผู้ชายก็มีเช่นเดียวกัน หญิงใดมีสามีแล้วไปมีความพอใจกับชายอื่นนอกจากสามีของตน เป็นการผิดไม่ควรทำ เป็นช่องทางของความยุ่งยากในครอบครัว เป็นการกระทำสกุลวงศ์ให้สำส่อน เป็นความเสียโดยถ่ายเดียว จึงเป็นเรื่องที่ต้องบังคับตนไว้ให้อยู่ในความรับผิดชอบเสมอ

ผู้ชายที่มีภรรยาแล้ว แต่เป็นคนไม่รู้จักอิ่มในกาม ไปเที่ยวหาเมียน้อยไว้ตามที่ต่างๆก็ตาม ไปเที่ยวซุกซนตามช่องหญิงคนชั่วก็ตาม เป็นการกระทำที่นอกใจภรรยา เป็นการกระทำที่แส่หาความทุกข์ความเดือดร้อนใส่ตนโดยแท้ ที่ร้ายนักก็คือการนำโรคร้ายมาสู่ครอบครัวของตน ทำสกุลวงศ์ของตนให้ตกต่ำ และตัดทางก้าวหน้าอนาคตของเด็กๆ เป็นการกระทำที่เสียหายมากอยู่

ทำตนให้รู้จักพอดี มีความเป็นมนุษย์ไว้เสมอ

จึงควรหัดตนให้เป็นคนรู้จักความพอดี ทำตนให้เป็นมนุษย์ไว้เสมอ อย่าลดตัวให้ต่ำเป็นสัตว์เดียรฉานเป็นอันขาด ก็จักอยู่ในสถานที่ดีงามได้ ที่กล่าวมาทั้งหมดในเรื่องที่เกี่ยวกับไม่ประพฤติผิดในกามนั้น เป็นการกล่าวบอกสำหรับชาวพุทธผู้ยังสมัครจะอยู่ครองบ้านเรือน ยังมีความประสงค์จักมีลูกเมียอยู่ ก็ให้ปฏิบัติตามมรรคแปดในข้อสัมมากัมมันตะขนาดนั้น

ส่วนบุคคลผู้มีความประสงค์ที่จักเดินทางออกจากวัฏฏสงสารทุกข์โดยเด็ดขาด

การปฏิบัติเกี่ยวกับกามในข้อนี้ เขาต้องละทิ้งอย่างเด็ดขาด ไม่มีจิตคิดในกาม ไม่มีการส้องเสพกาม ไม่มีการกระทำการพูดในทางที่จะให้จิตใจของตนน้อมเอียงไปในกาม การคบหาสมาคมกับบุคคลหรือสิ่งใดๆ ที่ทำให้ใจของตนฟุ้งเข้าหากาม ต้องเป็นเรื่องตัดออกอย่างเด็ดขาด เรียกว่า เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์อันเป็นตัวแท้ของพุทธศาสนา ในเรื่องการประพฤติพรหมจรรย์นี้ย่อมลำบากสำหรับชาวบ้าน...อาจทำได้ แต่ว่าจะให้บริบูรณ์ดังสำนวนที่ว่า เหมือนสังข์ที่เขาขัดแล้วนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้

ผู้ใคร่ต่อการดำเนินชีวิตอย่างบริสุทธิ์แท้ จะต้องปลีกตนออกจากบ้านไปเป็นนักบวชแสวงหาความสุขสงบภายในส่วนเดียว ซึ่งก็มีคนได้ปฏิบัติกันอยู่บ้าง แต่บางทีแม้การเป็นนักบวช ถ้าเป็นหรือกระทำแต่ตามธรรมเนียมผลก็หาเกิดเท่าใดไม่

ผู้ใดใคร่ทราบถึงวิธีการปฏิบัติชั้นสูง พึงต้องหาหนังสือประเภทที่ว่าโดยเรื่องนั้นโดยเฉพาะ ในที่นี้มุ่งกล่าวแก่ท่านผู้ครองเรือนพอเข้าใจหนทางไว้ เพื่อการเป็นอยู่ที่ดีงามก่อน และเมื่อตั้งตนในความเป็นชาวบ้านดีแล้ว จักได้ก้าวต่อไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง อันเป็นเรื่องความพอใจของแต่ละบุคคล

องค์ที่ ๕

สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ

. . . สัมมาอาชีวะ . . .

คือการดำเนินอาชีพถูกทาง

เว้นจากมิจฉาอาชีวะ คือเลี้ยงชีพในทางที่ผิด

บุคคลทุกคนต้องเลี้ยงชีพให้เป็นอยู่ได้

อาชีพแต่ละอย่างมีทั้งดีและชั่ว

...ชาวพุทธทั้งหลาย...

พึงเลือกกระทำสิ่งที่ไม่เดือดร้อนแก่ตนและผู้อื่น

ความหวัง ๓ ประการของมนุษย์

ถ้าหากจะตั้งปัญหาถามขึ้นว่า ...
มนุษย์ทั่วไปมีความต้องการสิ่งใดบ้าง?

คำตอบก็พึงมีว่า ...
มนุษย์เราโดยทั่วๆไปนั้น
มีความต้องการที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบ
ต้องการดำรงชาติพันธุ์ของตนไว้
ต้องการที่จะอยู่กันเป็นหมู่เป็นสมาคม
ทั้งสามประการนี้
เป็นความหวังข้อใหญ่ของชาวโลก

การงานเป็นเหตุทำให้ความหวังสำเร็จได้

ความหวังอย่างนี้จะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยการปฏิบัติการงานอันจักนำประโยชน์มาให้ ทุกคนจึงต้องทำงานอันเป็นอาชีพของตนไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ใครจักอยู่เฉยๆโดยไม่ทำอะไรเลยนั้นย่อมไม่ได้

พระพุทธศาสนา...แม้มีความมุ่งหมายชั้นสูงอยู่ที่การทำตนให้พ้นจากทุกข์ แต่พระพุทธองค์มิได้ทรงติการแสวงหาทรัพย์ ทรงสอนผู้อยู่ครองเรือนทั่วไปให้พยายามทำตนให้เป็นหลักฐานด้วยการทำตนให้เป็นคนรักงาน มีความอดทนต่อการปฏิบัติกิจเป็นหน้าที่ เป็นคนทำอะไรทำจริงๆเพื่อผลแก่ท่าน ยังทรงสอนให้รู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ โดยบอกให้รู้จักเก็บ รู้จักทำให้เกิดดอกออกผล ให้คบหาสมาคมแต่คนดีเป็นมิตรเป็นสหาย และประการสุดท้ายให้มีความเป็นอยู่ในโลก เพราะตนอยู่ในโลก ต้องมีทรัพย์และทรัพย์จักเกิดได้โดยการทำการทำงาน นี่แหละคืออาชีพของคนทั่วไป

ทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชาย ต้องทำงานที่เหมาะแก่กำลังและความรู้ของตน จะเป็นอยู่โดยไม่ทำงานโดยการทำตนให้เป็นกาฝากของสังคมนั้นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม พุทธศาสนาไม่นิยมการเกียจคร้าน แต่นิยมความขยันหมั่นเพียร พุทธศาสนาไม่นิยมความเฉื่อยชา แต่นิยมความว่องไวตื่นตัวในการทำหน้าที่เสมอ

ชาวพุทธที่แท้ต้องเป็นคนมีงาน ด้วยความตั้งใจทำงานเพื่อสร้างตนสร้างงานไปในตัว คนที่เกียจคร้านไม่ทำงานมิใช่ชาวพุทธ

ประเทศไทยเรานับถือพุทธศาสนา ถ้าเรานำเอาหลักธรรมอันแท้จริงของพระพุทธองค์มาใช้ เราจักเจริญก้าวหน้าไปไกลกว่านี้ แต่เรานับถือกันแต่เพียงชื่อและคำสอนที่อยู่ในคัมภีร์ หาได้นำออกมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลไม่ การนับถือในรูปเช่นนี้จะเกิดผลได้อย่างไรกัน

บัดนี้โลกแคบลงมาก คนในโลกก็เกิดทวีจำนวนมากขึ้น การเป็นอยู่ก็ลำบากกว่าสมัยก่อนๆ เราจักเป็นอยู่อย่างชนิดตามเรื่องนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้

แต่เราจักต้องเป็นคนตื่นตัว ลุกขึ้นทำงานอย่างไม่ท้อถอย เราต้องทำงานแข่งขันกับคนอื่นเขาบ้าง อย่าปล่อยให้คนอื่นทำถ่ายเดียว ของดีๆงามๆเป็นประโยชน์แก่คนที่ทำงาน ถ้าหากไม่ทำงานก็ได้แต่กากเดนของเขาเท่านั้น

ถ้าหากเราไม่ช่วยกันต่อสู้เราก็จักเสียเปรียบเขาตลอดชาติ บัดนี้ถึงเวลาอันสมควรแล้ว ที่พวกเราชาวไทยจักต้องตื่นตาตื่นใจมองความเป็นอยู่ของคนอื่นบ้าง เขากับเรามีสภาพเช่นเดียวกัน อาการสามสิบสองมีเท่ากัน เมื่อเขาทำได้...เราต้องทำได้ อย่าเป็นคนคิดอย่างท้อแท้ว่า **เราสู้เขาไม่ได้ คนสู้เขาไม่ได้ไม่ควรมีชีวิตอยู่ในโลก** พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า...

ตายเสียในการต่อสู้ดีกว่า แพ้แล้วเป็นอยู่จักดีอย่างไร

เราควรนึกถึงคำอันศักดิ์สิทธิ์ของพ่อเรากันบ้างเถิด แล้วจงใจอยู่อย่างผู้ชนะ อย่าอยู่อย่างผู้แพ้เลย คนจักชนะได้ก็โดยการใช้แรงของร่างกายและใจให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต

วันคืนล่วงไปๆ ชีวิตของเราก็พลอยแก่ไปด้วย ไหนๆก็เกิดมาในโลกเป็นคนกับเขาแล้ว จักตายทั้งทีควรทำอะไรๆ ฝากไว้กับโลกบ้าง อันเป็นส่วนที่คนชั้นหลังเขาพอได้พากันระลึกถึงการเกิดก็มีผลมาก ไม่มีการเกิดเปล่า แต่เป็นการเกิดดี ตายดี สมกับเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้า ต้องมีงานทำเป็นหลักแหล่งการเที่ยวเร่ร่อนอาศัยคนอื่นเป็นอยู่นั้น มิใช่กิจที่ศิษย์ของพระบรมครูจักพึงกระทำเลย

อาชีพหรือการงานที่คนทั่วไปประกอบนั้น แบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือมิจฉาชีพ และสัมมาชีพ

มิจฉาชีพ หมายถึง การงานที่ทำแล้วเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน เป็นอาชีพที่ผู้รู้พากันตักเตือน ยิ่งทำก็ยิ่งเป็นความเสื่อม

สัมมาชีพ เป็นอาชีพที่ชอบตามทำนองคลองธรรม ทำแล้วเป็นประโยชน์แก่ตน เป็นประโยชน์แก่ท่าน ผู้รู้ทั้งหลายรับรองว่าเป็นอาชีพที่ถูกต้อง เวลาก่อนทำก็สบายใจ ขณะทำอยู่ก็สบายใจ เมื่อทำแล้วก็สบายใจ เป็นกิจที่ทำได้เสมอ ไม่มีใครอาจว่ากล่าวหรือติเตียนได้เลย

พระพุทธศาสนามุ่งความสุขแก่คนทุกหมู่เหล่า พระบรมศาสดาไม่มีความประสงค์ที่จะให้มีการเบียดเบียนกันเลยไม่ว่าในกรณีใดๆ จึงสอนให้กระทำแต่งานที่เป็นสัมมาอาชีพเพียงถ่ายเดียว ให้ละเลิกอาชีพที่เป็นไปในทางเบียดเบียนกันทั้งหมด

อาชีพที่เป็นไปในทางดีมีหลายประการ เช่น การทำการเพาะปลูก การค้าขาย การประกอบอุตสาหกรรมบางประเภทที่ไม่เป็นการก่อความทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่ใครๆ ให้ถือหลักง่ายๆว่า การกระทำการงานประเภทที่ไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อชีวิตต่อทรัพย์สินของใครๆ และไม่เป็นทางส่งเสริมการฆ่า การเบียดเบียนกันแล้ว ก็ควรถือได้ว่า เป็นอาชีพที่พระบรมศาสดาไม่ทรงติเตียน

จุดมุ่งหมายของการสอนให้ทำแต่สัมมาอาชีพนี้ ก็มุ่งให้หมู่สัตว์ทั้งมวลอยู่กันฉันพี่น้อง ไม่เฉพาะในหมู่มนุษย์ แม้แต่ในหมู่สัตว์เดียรฉานก็ควรได้รับการคุ้มครองจากกฎนี้ด้วย

อาชีพที่พระบรมศาสดาทรงสอนให้งดเว้น

ชาวพุทธควรเว้นจากการทำมาหากินที่ไม่ควร ดังนี้คือ

๑. ค้าขายเครื่องประหาร
๒. ค้าขายมนุษย์
๓. ค้าขายสัตว์เป็นสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร

๔. ค้าขายน้ำเมา

๕. ค้าขายยาพิษ

เราลองมาพิจารณาถึงโทษของการค้าขายสิ่งเหล่านี้ดูว่านำภัยมาให้แก่ชาวโลกอย่างไรบ้าง ดังต่อไปนี้

ภัยอันเกิดจากการค้าขายเครื่องประหาร

สงครามเป็นเรื่องที่มนุษย์กลัวกันนัก เพราะในสมัยของสงครามเป็นสมัยของความมืดบอด เป็นสมัยของการที่มนุษย์ได้กลายเป็นสัตว์ป่ามีเขี้ยวมีงา เข้าทำการประหัตประหารกันโดยปราศจากความยับยั้ง ทหารออกรบกับทหาร แต่พลเรือนผู้ไม่มีความผิดแต่ประการใด...พลอยถูกประหารไปด้วย

สงครามทำให้การเป็นอยู่ของชาวโลกลำบาก ไม่ต้องถึงกับเกิดสงครามดอก เพียงแต่เกิดเรื่องระหองระแหงระหว่างประเทศเพียงเล็กน้อย พวกพ่อค้าหน้าโลหิตทั้งหลายก็เริ่มขึ้นราคาสินค้าแล้ว ทั้งๆที่สินค้านั่นสั่งมาก่อนตั้งปี และกองอยู่ในโรงเก็บของนานมาแล้ว เขาคอยหาโอกาสสูบเลือดเนื้อมนุษย์เสมอ

ทำไมเขาจึงทำได้? ก็เพราะว่าสงครามเป็นเหตุมิใช่หรือจริงอยู่ การสงครามเป็นเรื่องธรรมดาของโลก ในเมื่อมนุษย์ยังทิ้งความคิดแบบป่าเถื่อนอันติดมาในสันดานในสมัยที่บรรพบุรุษ

ของตนยังไม่เจริญ ถึงกระนั้นมนุษย์ผู้มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ไม่ยกย่องการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดสงคราม

สงครามในครั้งโบราณไม่รุนแรงเท่ากับสมัยนี้ เพราะว่าในสมัยโน้นไม่มีอาวุธทันสมัย เขาโกรธกันก็เพียงแต่ยกพวกไปตีกัน จนหมอบกันไปข้างหนึ่งก็เลิกไป โดยมากมักเป็นการต่อสู้เพื่อฆ่าหัวหน้า พอหัวหน้าแพ้...เรื่องก็จบกัน

แต่ในสมัยนี้เรื่องไม่จบ เพราะทั้งสองฝ่ายมีโรงงานสร้างเขาสร้างงานซึ่งล้วนแต่มีพิษสงอย่างร้ายแรงกันทั้งนั้น เมื่อมีโรงงานสร้างเครื่องประหาร แล้วเครื่องประหารมิใช่ของกินที่หมดไปเพราะการกิน การถ่าย แต่เครื่องประหารไม่หมด...เก็บไว้ก็ไม่มีประโยชน์ ต้องหาทางขายเพื่อเอาเงินมาเลี้ยงคนงานต่อไป ถ้าเขาไม่คิดจะรบกันแล้วก็ไม่รู้ว่าจะซื้อไปทำอะไร ประเทศที่มีโรงงานมาก ก็ต้องหาเรื่องกับประเทศอื่นๆ ให้เกิดการตกใจต่างก็จักได้เตรียมตัวเพื่อรบกัน เครื่องประหารก็ขายดี เมื่อทุกประเทศมีมากและพร้อมแล้ว ก็เกิดความคิดฮึกเหิมแบบที่ว่าข้าไม่กลัวใคร เท่าไหร่เท่ากัน ผลที่สุดก็ลืมความเป็นมนุษย์เอาใจสัตว์เดียรฉานเข้าใส่ร่างแล้วก็รบกันเป็นการใหญ่

ประเทศที่ไม่เกี่ยวข้องกับสงคราม ในยามที่ปกติเช่นกับประเทศไทยเรานี้ ในสมัยก่อนปืนมีน้อยไม่แพร่หลาย มีใช้แต่เจ้าหน้าที่เท่านั้น การฆ่ากันก็ไม่มีมากนัก แม้เขาจะโกรธกันขึ้นมาก็เพียงแต่ชกต่อยกัน พอหายโกรธและอยู่ร่วมกันต่อมา

ได้โดยปกติ...คนตายน้อย แต่พอมาสมัยนี้ถ้าใครโกรธกันขึ้นมา หาได้ทุบตีกันไม่ แต่หาปืนมายิงกันเลย จึงปรากฏว่ามีคนตายเพราะกระสุนปืนนั้นเป็นจำนวนมาก แม้ตามบ้านใหญ่ๆ ที่ชอบมีปืน บางทีลูกเมียเกิดผิดใจขึ้นมาก็เอาปืนยิงตนเองเสียแล้ว นี่ภัยจากเครื่องประหารมีมาก

ตามบ้านนอกบางบ้านมีปืนไว้ป้องกันตัวในยามค่ำคืน เป็นความปรารถนาของทางราชการเช่นนั้น แต่ปรากฏว่าคนสุจริตไม่มีโอกาสใช้ปืน ส่วนคนทุจริตนั้นเขามีโอกาสใช้ปืนมากกว่า ปรากฏว่าบ้านที่ถูกปล้น แม้เป็นบ้านมีปืนก็ไม่ได้ใช้ ขโมยเอาไปเสียแล้ว บางทีปืนนั่นแหละฆ่าเจ้าของปืนตายนี่เป็นเรื่องที่เห็นกันอยู่ทั่วไป เจ้าหน้าที่ผู้มีปืนบางทีก็นำปืนไปช่วยผู้ร้ายก็มี

รวมแล้วว่า การค้าเครื่องประหารมีโทษมากกว่ามีคุณ ยิ่งเดี๋ยวนี้เครื่องประหารชนิดแรงๆมีมาก เช่น ระเบิดปรมาณู เพียงลูกเดียวเท่านั้นคนตายหมดเมือง แม้มดก็ไม่เหลือ ปรากฏว่าเดี๋ยวนี้มีกันหลายชาติ และมีจำนวนหลายพันลูกแล้ว ของที่มีไว้วันหนึ่งจักถูกใช้ ถ้าหากชาวโลกเราไม่กลับใจหันเข้าหาทางของพระ และถ้าวันใดลูกระเบิดจำนวนมากถูกนำมาใช้ คนจะตายไปครึ่งโลก มิคสัญญีใกล้เข้ามาเต็มทีแล้ว

เราทั้งหลาย! อย่าประมาทจงเร่งทำบุญให้ทานรักษาศีลเข้าเถิด เพื่อเอาความดีช่วยโลกให้รอดพ้นจากการประหารกัน ขอเราจงได้ช่วยกันหาวิธีทำลายความคิดที่เราจะรบกัน รวมทั้ง

ความคิดที่จะสะสมทหารตลอดถึงอาวุธโธปกรณ์นั้นด้วย เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นบาปอยู่มากเหมือนกัน

ภัยอันเกิดจากการค้าขายมนุษย์

ทางพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์ทั้งหมดมีฐานะเท่าเทียมกัน โดยการเกิด ส่วนการเป็นคนดีหรือชั่วนั้นเป็นเรื่องของการกระทำที่เกิดขึ้นทีหลัง ทุกคนเกิดมาแบบเดียวกัน รักความสุขและเกลียดทุกข์แบบเดียวกัน ไม่ควรถือเอาชาติ เอาสกุล เอาทรัพย์ ตำแหน่งการงานมาเป็นเครื่องข่มขู่แก่กันและกัน ควรทำตนให้เป็นคนมีสภาพเท่าเทียมกันแก่ทุกคน

ผู้ที่มีปัญญามีอำนาจไม่ควรถือเอาสิ่งเหล่านี้มาเป็นสิทธิพิเศษ แล้วข่มเหงรังแกเพื่อนมนุษย์เลย การกดคนลงเป็นทาสแล้วนำไปใช้หรือไปขายต่างวัวควาย อย่างที่ชนชาติผิวขาวได้กระทำต่อชนชาติผิวดำในอัฟริกา และเอาไปขายยังอเมริกา เป็นการกระทำที่ไม่สมควรเป็นอันขาด

ชาวโลกได้ยกย่องประธานาธิบดีลินคอล์นของสหรัฐฯ ว่าเป็นผู้ประกาศการเลิกทาส และออกกฎหมายห้ามมิให้มีการนำพวกผิวดำมาขายกันต่อไป เพราะพวกผิวดำเป็นคนเหมือนกัน ที่จริงการกระทำของลินคอล์นเป็นเพียงทำคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าให้สมบูรณ์โดยการนำออกมาปฏิบัติกันเท่านั้น ประเทศอินเดีย

สมัยโบราณได้เคยยกเลิกมาแล้ว สิทธิของมนุษย์ได้สูงส่งมาแล้วในครั้งกระโน้น

เมืองไทยเราสมัยก่อนก็มีทาสในเรือนนาย เป็นหนี้นายเพียงเล็กน้อยก็ต้องเป็นทาสกันจนถึงลูกหลาน การมีทาสไม่เป็นความเจริญแก่ชาติบ้านเมือง และไม่สมกับประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา ในหลวงรัชกาลที่ห้าอันได้พระนามว่า สมเด็จพระปิยมหาราชของชาติไทย ได้ทรงออกกฎหมายมิให้มีทาสต่อไป ชาติไทยก็เป็นไทสมชื่อสมนาม ในสมัยนี้คำว่าทาสไม่มีแล้ว แต่การค้าทาสในบางแห่ง ในภาคตะวันตกยังมีอยู่บ้าง โดยมากนำพวกคนป่าหรือแขกดำไปขาย เป็นการกระทำที่น่าละอายสำหรับคนที่เจริญแล้ว

ในเมืองไทยเรายังมีการค้าอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งยังมีอยู่ชุกชุมคือการค้าหญิงและเด็กๆ หญิงสาวทางภาคเหนือของประเทศไทยอันเป็นถิ่นไทยงาม ถูกแม่ค้าหญิงมาเที่ยวหลอกลวงโดยวิธีการต่างๆ เด็กผู้ไร้การศึกษาก็ไปหลงเชื่อคำลวงก็ถูกเขาพาไปขายตัวตามโรงแรม หรือส่งเข้าซ่องโสเภณี ในขั้นแรกก็ไม่อยากเป็น แต่หนักเข้าก็ต้องเลยตามเลย เป็นการกระทำที่น่าบัดสีที่สุดในหมู่ของชาวพุทธ พ่อแม่ควรหาทางป้องกันลูกๆ ของตน อย่าไว้ใจคนต่างถิ่นให้มากนักจะลำบากภายหลัง

ชาวพุทธเรามีทางช่วยป้องกันได้ โดยวิธีไม่ส่งเสริมอาชีพประเภทนั้น ผู้ชายควรจักรู้จักสำรวมและบังคับตนเอง อย่า

ปล่อยตนไปตามอำนาจของความอยากในกามเกินไป ถ้าจะมีก็ให้เป็นเนื้อเป็นตัวเสียเลย **การเที่ยวเสเพลเป็นการทำบาปมาก เพราะเป็นการส่งเสริมให้มีการค้าหญิงและเด็กในทางนี้กันมากขึ้น** ทางราชการควรจะจัดการ ถ้าหากให้เลิกอาชีพมิจฉาชนิดนั้นไม่ได้เด็ดขาด ก็ควรมีการควบคุมอย่างใกล้ชิด อย่าให้คนใหม่ต้องตกไปเป็นเหยื่อของพวกบ้ากามต่อไป ส่วนพวกที่พลาดไปแล้ว ถ้าปรารถนาจะเลิกก็หางานการให้เขาทำ พอได้เลี้ยงตนต่อไป กวดขันเข้าบ่อยๆอาชีพที่ผิดมนุษยธรรมก็คงหายไปได้

การให้การศึกษาที่ทั่วถึงก็เป็นทางป้องกันได้ สถานที่บางแห่ง เช่น สถานเต้นรำ โรงหนัง โรงละคร ก็ควรได้รับการคุ้มครองให้รอบคอบสักหน่อย การชักจูงเด็กไปในทางเสียก็จะน้อยเข้า การค้าเด็ก การค้าหญิง การหากินทางเปิดสำนักโสเภณี รวมทั้งการเปิดสถานที่ทำให้เสียคนประเภทต่างๆเป็นอาชีพที่แม้จะถูกตามกฎหมาย แต่ก็ผิดศีลธรรม จึงเป็นกิจที่ชาวพุทธควรเว้นอย่างเด็ดขาด

ภัยอันเกิดจากการค้าขายสัตว์

การค้าสัตว์และการฆ่าสัตว์เป็นมิจฉาชีพ ก็เพราะเป็นการอาชีพที่เป็นการเบียดเบียนสัตว์ให้เดือดร้อน จริงอยู่เนื้อสัตว์

เป็นอาหารของมนุษย์ ตามที่มนุษย์ผู้อยากกินเนื้อกล่าวไว้ การกล่าวเช่นนั้นเป็นการกล่าวตามแบบที่เข้าข้างตัว เป็นการกล่าวเพราะเห็นแก่ปากแก่ท้อง **มนุษย์ไม่จำเป็นจะต้องกินเนื้อสัตว์เสมอไป ผักผลไม้ก็เป็นอาหารอันดีของมนุษย์ได้** มีคนบางชาติเขาไม่กินเนื้อสัตว์เลย เช่นชาวฮินดูเป็นต้น เขาก็มีร่างกายที่แข็งแรงดีและอายุก็ยั่งยืนเหมือนกัน คนที่กินเนื้อเสียอีกบางทีอายุสั้นพลันตาย....หลักฐานมีถมไป เมื่อไม่กินก็ไม่มีการฆ่าและไม่มีการทำลายต่อกัน

ชาวพุทธไม่ควรทำการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารเลย แต่ควรกินผักเป็นอาหารประเสริฐกว่า ถ้าหากยังต้องกินก็ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรให้เขาฆ่า ไม่ควรส่งเสริมการฆ่าด้วยการทั้งปวง อย่ายอมเป็นทาสของลิ้นแล้วทำบาปกันเลย เรามิใช่เกิดมาเพื่อกิน แต่เกิดมาเพื่อทำประโยชน์ **การกินก็เป็นแต่เพียงพอดำรงชีพอยู่เท่านั้น หาได้กินเพื่อเหตุอันอื่นนอกไปจากนี้ไม่**

ภัยอันเกิดจากการค้าขายน้ำเมาและยาพิษ

การค้าขายน้ำเมาและยาพิษ เป็นกิจที่ชาวพุทธไม่ควรประกอบ เพราะน้ำเมาเป็นสิ่งให้โทษแก่ผู้ดื่มเป็นอย่างมาก ในทางพระพุทธศาสนาสอนชาวพุทธมิให้ดื่มของเมา เมื่อไม่ดื่มก็หมายถึงมิให้ทำการผลิตการขายด้วย เพราะการผลิตออกมา

ก็ต้องมีการขาย เพื่อเอาทุนที่ผลิตคืนมา ถ้ามีร้านขายน้ำเมามากเท่าใด ก็เปิดโอกาสให้คนได้ดื่มและลดความเป็นคนของตนเองลงมากเท่านั้น ในสมัยนี้เราจักเห็นว่าการโจรผู้ร้ายมีชุกชุม การเบียดเบียนก็มีชุกชุม มูลฐานของความชั่วทั้งมวลมาจากการดื่มของเมาเป็นส่วนใหญ่ **ในเรื่องของเมา เช่น เหล้า เบียร์ หรืออะไรอื่นที่เป็นเครื่องดื่มอันทำให้เสียสติแล้ว เป็นบาปแก่ผู้ผลิตก่อนต่อกันมาโดยลำดับ การค้าของเมาจึงเป็นอาชีพที่ส่งเสริมคนให้กระทำความชั่วโดยประการต่างๆ**

โทษของน้ำเมามีประการใดบ้าง จักกล่าวโดยละเอียดในเรื่องนั้นโดยเฉพาะ

พระพุทธเจ้าทรงเห็นโทษของน้ำเมาว่า มันเป็นพิษร้ายแก่ประชาชนอย่างไรบ้าง จึงห้ามชาวพุทธมิให้ขาย นอกจากเหล้าแม้ของเมาประเภทอื่น เช่น ฝิ่น กัญชา และยาสูบ ก็จัดเข้าในจำพวกนี้ทั้งนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ควรนำมาขายกัน เพราะการขายสิ่งเหล่านี้ก็เป็นการกระทำกิจเบื่อมนุษย์ให้ถึงแก่ความตายนั่นเอง ชาวพุทธจึงควรหลีกเลี่ยงจากอาชีพดังกล่าว

อาชีพที่ไม่เป็นการทำใครๆให้เสียหาย และไม่ส่งเสริมใครในทางชั่ว มีอยู่ถมไปซึ่งเราอาจจะเลือกทำได้ เพราะประชาชนไม่ดำเนินตามหลักของพระพุทธเจ้า นี่แหละจึงเดือดร้อนกัน เป็นเมืองอบายมุขมากเสียแล้ว มีเหล้า มีฝิ่น และมีของเมาประเภทต่างๆมากมายก่ายกอง

ภัยอันเกิดจากการเปิดบ่อนการพนัน

อาชีพอีกอย่างหนึ่งชาวพุทธเราไม่ควรจะประกอบ ก็คือการเปิดบ่อนการพนันในบ้าน หรือที่ใดๆก็ตาม อันเป็นทางที่ให้คนมามั่วสุมกันเล่นการพนัน

. . . ก า ร พ น ั น . . .

เป็นอบายมุขที่พระห้ามมิให้ประพฤติ

ท่านผู้ใด . . .

เปิดบ่อนการพนัน สนับสนุนการพนัน

ท่านผู้นั้นทำบาปอย่างมากให้เกิดแก่สังคม

จึงเป็นเรื่องที่ควรเลิกควรละเสีย

จะได้เป็นทางดีแก่ตนและทางดีแก่ชาติต่อไป

องค์ที่ ๖

สัมมาวายาโม ความพยายามชอบ

. . . สัมมาวายาโม . . .

ความพยายามชอบ คือ มีความพยายามถูกต้อง

พยายามมีจิตใจบากบั่น

ไม่ถอยหลังไปจากทางที่จะรอดพ้น

เมื่อรู้ว่าสิ่งใดเป็นทางรอดพ้น

หรือมีเป้าหมายซึ่งเป็นจุดที่จะรอดพ้น ก็บากบั่นพยายาม

มีจิตใจที่เข้มแข็ง กล้าหาญ อดกลั้น อดทน

บากบั่นเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่จะรอดพ้นอย่างไม่ย่อท้อ

เรียกว่า . . . พยายามชอบ . . .

ความพยายามชอบ ได้แก่

ก. เพียรระวังมิให้ความชั่วเกิดขึ้น

ข. เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว

ค. เพียรทำความดีให้เกิดขึ้น

ง. เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่

จุดหมายปลายทางของพุทธศาสนา

จุดหมายปลายทางของพุทธศาสนาอยู่ที่ความหลุดพ้นจากกิเลส อันท่านเรียกว่า วิมุตติ...ความหลุดพ้น จักมีได้ก็โดยการปฏิบัติชอบตามทางที่พระบรมครูได้ทรงแสดงไว้ ทางนั้นคือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นทางสายกลางนี่เอง

การปฏิบัติเป็นกิจที่ทุกคนจักต้องกระทำ ใครทำแทนใครไม่ได้ ผู้ต้องการความรอดพ้นจักต้องพยายามด้วยตนเอง ฉะนั้น สิ่งที่ทุกคนจักต้องสนใจก็คือ หนึ่ง...ต้องรู้ว่าตนเองกำลังอยู่ในที่คุมขังอันเต็มไปด้วยความมืดบอด คือ ความทุกข์และสิ่งอื่นๆ แวดล้อมเป็นกำแพงปิดกับตนอยู่ ในการอยู่ภายในกรงขังนั้น อาจมองไม่เห็นแสงสว่างของชีวิต แต่ความจริงมีอยู่ แสงสว่างในด้านนอกมีอยู่ ถ้าเพียงแต่ตั้งต้นเปิดประตูและออกเดินไปเท่านั้นก็จะเริ่มพบแสงสว่างทีละน้อย และถ้าเดินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ท่านผู้เดินทางก็จะถึงจุดหมายปลายทางได้

ฉะนั้นจึงเป็นการจำเป็นที่ผู้ต้องการพ้นจากความทุกข์ พึงตั้งตนและเดินต่อไป เดินตามทางที่พระพุทธองค์เคยเดินและได้พ้นทุกข์มาแล้ว การเดินก็ต้องเดินด้วยความพยายามอันแรงกล้า เพื่อถึงจุดหมายปลายทาง

ชีวิตเหมือนการยืนบนปากเหวลึก

การเป็นอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์นานาประการนี้ เราจักต้องมีความระมัดระวังในการเป็นอยู่ให้มาก เพราะความพลั้งเผลอเพียงนิดเดียวก็เกิดความลำบากแล้ว

ชีวิตของชาวโลกนั้นก็เหมือนการยืนอยู่ที่ปากเหวอันลึก ถ้าประมาทก็อาจตกลงไปในเหวนั้นทันที

ความชั่วร้ายที่อยู่ในสังคมของชาวโลก เหมือนกับเหวลึกที่เต็มไปด้วยอันตราย ความเป็นอยู่เหมือนการยืนอยู่ปากเหว บางทีถึงไม่ตกลงไปในเหว ความไม่ดีก็อาจมาแปดเปื้อนเราได้ **เราจึงต้องใช้ความระมัดระวังในการเป็นอยู่ให้ดีเป็นพิเศษกันเพิ่มขึ้นอีกสักหน่อย**

เหตุแห่งความชั่วร้ายในหมู่มนุษย์

ความชั่วร้ายที่เกิดขึ้นในหมู่คนนี้มาจากไหน?
ตอบว่า มาจากการคิดสร้างสรรค์ของคนนั่นเอง

คนทุกคนมีกายมีใจ กายคือรูปร่างที่มองเห็นได้ ใจคือสิ่งที่มีอยู่ในกาย อันได้แก่สิ่งที่เป็นส่วนของความนึกคิด ใจนี้เป็นใหญ่ในทางความคิดนึกสร้างสรรค์ ชีวิตของคนเราจักดีชั่วก็อยู่ที่การคิดนึกของใจ

ว่าที่จริง คนเรามิได้ดีหรือชั่วมาตั้งแต่เกิด เวลาเกิดมาใหม่ๆก็ยังเรียบร้อยดีอยู่ เขามีสิ่งที่ต้องการตามธรรมชาติบ้างนิดหน่อย เช่น ต้องการกิน นอน และการเอาอกเอาใจจากคนที่อยู่ใกล้ นี่เป็นความต้องการตามธรรมชาติของร่างกาย

ครั้นพอโตขึ้นความต้องการของชีวิตเริ่มผันแปร มีความปรารถนาสิ่งที่เป็นเครื่องยังชีพมากขึ้นตามส่วน **ทำไมจึงได้ต้องการมากขึ้น สิ่งนี้เกิดจากการเอาอย่างกันและการแข่งขัน**

เด็กรุ่นๆได้เห็นคนอื่นเขามีสิ่งใด...ตนอยากมีสิ่งนั้นบ้าง เห็นคนอื่นเขาทำกิริยาอาการอย่างใดตนนึกว่าเป็นความเก่ง ก็อยากเป็นบ้าง ความต้องการขยายตัวขึ้น ความแข่งดี ความถือตัว ความหยิ่งความจองหองก็เกิดขึ้นในตัวเขาเป็นลำดับๆ ความชั่วบางอย่างค่อยเจริญเติบโตขึ้นในใจทีละน้อยๆ จนกระทั่งกลายเป็นสันดานติดอยู่ในนิสัยและละได้ยาก ที่เป็นไปเช่นนี้ก็เพราะขาดการอบรมในด้านดี

แต่ทว่าสิ่งที่เกิดได้ก็ดับได้เป็นธรรมดา บรรดาความชั่วทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้วนั้น ถ้าปราศจากสิ่งยั่วยุให้เกิดอารมณ์มันก็หาปรากฏออกมาให้เห็นไม่ ต่อเมื่อใดมีสิ่งยั่วก็แสดงออกมาทันที เช่น ความอยากได้ ตามปกติมีอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ แต่ถ้าไม่มีสิ่งให้อยากก็ไม่ปรากฏออกมา แต่พอประสบกับสิ่งที่ล่อใจเท่านั้น ความอยากก็จะผุดออกมาทันที และถ้าขาดการบังคับใจเรื่องก็ไปกันใหญ่

ความโกรธ ความเกลียด ก็มีสภาพเช่นเดียวกัน มันเกิดขึ้นเพราะเหตุภายนอกมายั่วยวนทั้งนั้น

เพียรระวังมิให้เกิดความชั่วขึ้นในตน

การระวังมิให้ความชั่วเกิดขึ้นในตน หมายถึง การควบคุมสิ่งสองประการ คือ

๑. คอยควบคุมความรู้สึกของตนเองต่ออารมณ์ที่มากระทบ คอยพิจารณาให้รู้เท่าต่อสิ่งนั้นว่ามันคืออะไร จักทำให้เกิดอะไรขึ้นแก่ตนได้บ้าง

๒. ระวังสิ่งภายนอก คือถ้ารู้เห็นว่าสิ่งใดเป็นเหตุให้เกิดความชั่ว อย่าเข้าใกล้สิ่งนั้น เหมือนกับการที่รู้ว่าไฟเป็นของร้อน ก็อย่าเข้าไปจับไฟ คนที่รู้ว่าไฟเป็นของร้อนแล้วยังขืนไปจับเข้าก็เรียกว่าเป็นคนหลง คนที่หลงก็สร้างความทุกข์ให้แก่ตนได้มาก จึงเป็นเรื่องที่ควรจะระวังเป็นอย่างดีไว้เสมอ

แม้ประมาทเพียงน้อยนิด ความชั่วก็แทรกแซงได้

ในเรื่องของกิเลสที่เกิดในใจ ต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจว่าอย่างไหนเกิดเพราะอะไร เกิดแล้วสร้างความร้อนใจ กระวนกระวายใจแก่ตนขนาดไหนบ้าง เป็นสิ่งที่ควรกำหนดรู้ไว้ เพราะถ้าไม่กำหนดไว้ก็ไม่มีทางสกัดกั้นได้เลย การศึกษาให้เข้าใจเหตุผลจึงเป็นความดี เช่นว่าความโกรธเป็นความชั่ว เพราะทำผู้โกรธให้ใจร้อนเหมือนไฟแผดเผา ทำให้เกิดแตกจากกันกับคนที่คุ้นเคยกัน

อารมณ์โกรธ...ทำให้ใจเร่าร้อนอยู่เสมอ ประดุจกับไฟที่ไหม้แกลบ และพอได้เหตุที่ทำให้ลุกก็ลุกเป็นเปลวขึ้นได้ทันทีฉันใด อาการของกิเลสก็เป็นฉันนั้น การระมัดระวังจึงต้องทำ

เป็นพิเศษ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องทำประหนึ่งบุคคลที่มีโทษต้องประหารชีวิต แต่ยังได้รับความกรุณาจากศาล โดยการลงโทษอย่างเบากว่า...ให้ถือน้ำมันเดินไปรอบๆกำแพงเมือง ถ้าหากน้ำมันหกไปแม้เพียงนิดเดียวก็ต้องฆ่ากันทันที บุรุษนั้นก็จักต้องเดินด้วยความมีสติระมัดระวังทุกย่างก้าว รักษาน้ำมันให้อยู่ในระดับเดิมเสมอ เพราะคิดถึงชีวิตของตน ฉันใด บุคคลอยู่ในโลกพึงระมัดระวังตนฉันนั้นเหมือนกัน

ความประมาทแม้เพียงน้อยนิดก็ทำให้เกิดความชั่วได้

ความประมาทแม้เพียงนิดเดียวก็เป็นภัยแก่ตนได้แล้ว อย่างนี้เป็นวิธีการระวังอยู่มิให้ความชั่วเกิดขึ้นแก่ตน

แต่เป็นปกติของปุถุชนผู้มีสติยังไม่สมบูรณ์พร้อม มักที่จะมีอาการพลั้งเผลอได้เสมอ ซึ่งเรียกตามหลักธรรมะว่า เป็นผู้ประมาท

ความประมาท . . .
คือ ไม่มีความรู้ตัวในขณะจะทำ จะพูด จะคิดสิ่งใด
เมื่อมีความประมาท . . .
ความชั่วก็แทรกแซงเข้ามาหาตนได้โดยง่าย
ชีวิตของสามัญชนก็มักมีสภาพเช่นนี้เสมอ

เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว

ท่านจึงสอนต่อไปว่า . . .

ให้มีความเพียรในอันที่จะละความชั่วนั้นเสีย

เท่ากับเตือนให้รู้สึกตัวว่า . . .

ความชั่วเป็นสิ่งที่ไม่ควรเก็บไว้นานๆ
เป็นสิ่งที่ถ้ารู้จักว่าเป็นความชั่วแล้ว
ต้องรีบขจัดให้มันออกไปเสีย
จึงจักเป็นการกระทำที่ถูกต้อง

เหมือนกับการเดินทางในถนนที่มีโคลนตม ในชั้นต้นก็ระวังมิให้โคลนตมกระเด็นมาต้องกาย แต่ถ้าเผลอไป...โคลนตมกระเด็นมาถูกกายเข้าบ้าง ก็ต้องรีบไปล้างเสียโดยเร็ว เพราะถ้าหากทิ้งไว้อาจก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บแก่ตนได้ในกาลต่อไป ฉันใด เรื่องความชั่วที่มันเกิดขึ้นเพราะความเผลอก็เป็นฉันนั้น ถ้าหากไม่ล้างเสียด้วยน้ำคือธรรมะ มันก็มีกำลังตั้งมั่นในใจ ใจก็ตกไปสู่บาปอกุศล กลายเป็นคนเสียไปก็ได้

ความคิดอันเป็นแนวทางให้กระทำในทางผิด

คนเราทั่วไปมักเสียคนก็เพราะเหตุอย่างนี้ คือเขาพอใจในความชั่วโดยเหตุที่เบาปัญญาและสำคัญผิด คิดว่าของชั่วเป็น

ของดี ของไม่มีประโยชน์ สิ่งที่ไม่เป็นสาระแก่นสารก็เห็นเป็นสาระแก่นสาร ความเห็นผิดแบบนี้สร้างการกระทำในทางผิดขึ้นได้มาก ตัวอย่างมีถมไป เช่น คนบวชอยู่วัดนานๆ มหาเปรียญหลายประโยค พอสึกออกไปเป็นชาวบ้าน กลายเป็นคนไม่ได้เรื่องได้ราว มีความประพฤติเหลวแหลก ดื่มเหล้า เที่ยวกลางคืน มีความรู้ความประพฤติในทางชั่วๆหลายประการ และไม่อยากให้ใครเรียกตนว่ามหา เพราะตนเข้าใจผิดคิดว่า ชาวโลกทั่วไปเขาดูหมิ่นคนอยู่วัด ไม่อยากแสดงจะว่าตนเป็นคนวัด คิดว่าการกินเหล้าเมามายจนไม่รู้จักหัวหางเป็นการกระทำตนให้ทันสมัย ตนอยู่วัดเสียนาน ไม่อยากให้ใครกล่าวติฉินว่า เป็นคนครึเป็นคนไม่ทันสมัย ความเข้าใจผิดอย่างนี้ทำให้เกียรติของตนตกไปเป็นอย่างมาก ถ้าหากยังไม่รู้สึกตัวก็คงกลับตัวได้ยาก ต่อเมื่อได้รู้สึกว่าตนนี่เป็นคนไม่เป็นเรื่องเสียแล้ว เมื่อนั้นแหละจักกลับตัวเป็นคนดีได้ นี่แบบหนึ่งของชีวิต

ผู้หวังความเจริญก้าวหน้า พึงคิดให้เห็นเป็นชอบ

ผู้หวังความเจริญก้าวหน้า อย่าคิดให้เห็นผิดเป็นชอบเลย แต่คิดให้เห็นเป็นชอบเสียเถิด ท่านจักได้รู้ว่าท่านเป็นคนผิดหรือถูกได้ ถ้าหากรู้ว่าตัวผิดแล้ว อย่าชักช้าเป็นอันขาด จงรีบล้างความผิดนั้นเสียล้างให้หมด อย่าให้มีเชื้อเหลืออยู่

แม้แต่น้อย เพราะเชื้อของความชั่วนี้ร้ายแรงมากกว่าสิ่งใดๆ ถ้ามีตกค้างอยู่แม้แต่หน่อยเดียวก็ไม่ได้ มักจักก่อให้เกิดโทสะขึ้นอีกภายหลัง

เมื่อใดผู้ปฏิบัติได้ระวังมิให้ความชั่วเกิดขึ้นในใจตน และถ้าหากเผลอไปบ้าง ความชั่วบางประการเกิดขึ้นในตนแล้วก็พึงได้พยายามละความชั่วนั้นๆเสีย ไม่ปล่อยให้ติดอยู่แม้แต่น้อย ก็เป็นอันได้กระทำการละอย่างสมบูรณ์แล้ว เป็นกิจส่วนชำระให้สะอาดโดยดีในเบื้องต้น

อุปมาการละความชั่วที่เกิดขึ้น

แต่การกระทำเพียงเท่านี้ยังไม่พอ ยังต้องมีการกระทำต่อไปอีก เปรียบเหมือนการรักษาแผล ในเบื้องต้นก็ต้องล้างแผลให้สะอาดปราศจากหนองและเชื้อร้าย เมื่อทำเบื้องต้นดีแล้ว ต่อไปก็ทำการป้องกันมิให้มีเชื้อโรคอื่นเข้าแทรกแซงด้วยการปิดกั้นไว้อย่างดี ไม่เท่าใด....โรคร้ายก็คงหายได้อย่างเด็ดขาด ฉันใด

หรือเปรียบเหมือนการซักผ้า ในเบื้องต้นก็ต้องทำการฟอกด้วยสบู่ แช่น้ำให้ด่างในสบู่ทำหน้าที่กัดสิ่งโสโครกออกจากผ้าหมด ต่อไปก็ล้างเอาด่างที่ติดผ้าออกเสียอีกทีหนึ่ง แล้วจึงเอาไปผึ่งแดดให้แห้ง เมื่อแห้งแล้วต้องทำการรีดอีกทีหนึ่ง

เพื่อให้ผ้าได้รูปทรงเรียบร้อย ฉันใด ในเรื่องของหัวใจก็มีอาการฉันนั้น เราต้องทำกิจทั้งส่วนละและส่วนภาวนา ความเพียรอย่างที่กล่าวมาเป็นความเพียรส่วนละออก

เพียรทำความดีให้เกิดขึ้น

เมื่อละออกแล้วต้องทำความเพียรส่วนเจริญต่อไป

เหมือนพระราชาปราบจลาจลลงหมดแล้ว ก็ต้องจัดการซ่อมแซมสิ่งที่ปรักหักพังให้กลับเข้าสู่สภาพปกติ บ้านเรือนก็อยู่ในสภาพสงบเรียบร้อย

ความเพียรที่จะต้องทำต่อไป จึงเป็นความเพียรในการทำความดีให้เกิด และเพียรรักษาความดีไว้มิให้เสื่อมสูญ

การกระทำความดีในทางใจ

การทำความดีในส่วนที่เป็นความก้าวหน้าทางใจนี้ เป็นเรื่องสำคัญมาก เป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างตั้งใจ ไม่ทอดธุระหรือดูดายเป็นอันขาด การกระทำความดีในทางใจ ก็หมายถึงการสร้างนิสัยอันเป็นส่วนรวม นิสัยเมตตากรุณา นิสัยเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นิสัยรอบคอบประกอบกิจเป็นต้น เป็นนิสัยดีอันเป็นประโยชน์แก่การครองบ้านเรือนโดยแท้

พุทธวิธีทำตนให้พ้นทุกข์อย่างเด็ดขาด

ส่วนบุคคลผู้ประสงค์ที่จักทำตนให้พ้นทุกข์อย่างเด็ดขาด พึงฝึกฝนตนให้เป็นคนปล่อยวาง ไม่ยึดติดในสิ่งใดๆ อันเป็นนามและรูปทุกชนิด เพราะว่าการยึดติดไว้นั้นเป็นแบบของความหลง เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ชีวิตของตนอย่างไม่จบสิ้น เป็นไปเพื่อการเกิดแล้วเกิดอีก

การเกิดอีกเป็นความทุกข์ เข้าในบทว่า . . .

อันคนผู้ประสงค์จักทำตนให้พ้นทุกข์
พึงพิจารณาให้เห็นภัยในการเกิด
ให้จิตของตนห่างจากความคิด . . .
ในการสร้างภพสร้างชาติต่อไป
แต่พยายามที่จะคิดหาวิธีการทำลายภพชาติ
ให้มันหมดไปจากห้วงนึก
หัดมองโลกให้เห็นตามความจริงอยู่เสมอ

ความจริงของโลก

อันความจริงของโลกนั้นคือมันเป็นสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นความจริงที่มีปรากฏอยู่ในที่ทั่วๆไป ถ้าใครมองก็เห็นได้ ถ้าไม่มองก็ไม่เห็น

พระพุทธองค์ สอนให้พยายามมองในแง่ของความจริง เพื่อให้พบความจริง เพราะเมื่อใดความจริงปรากฏ ความสงสัยทั้งปวงย่อมหมดไป ความอาลัย พัวพัน อันเป็นกิเลสล่อให้เพลิดเพลินอยู่ในโลก ก็พลอยหายไปด้วย เพราะการเข้าใจความจริงนั้น เช่นเดียวกับความสว่างเกิดขึ้นก็หายไป

คนที่มองเห็นความจริงอยู่นั้น กิเลสจักเกิดแก่เขาไม่ได้ เหมือนบ้านที่เจ้าของตื่นอยู่ โจรก็ไม่อาจที่จะเข้ามาปล้นได้ แต่เจ้าของบ้านหลับ โจรก็เข้าปล้นได้ง่าย มารร้ายที่เกิดขึ้นรบกวนใจก็เกิดจากการมองแง่ผิด ไม่เห็นความจริงของโลก โลกจึงตบตาให้เห็นผิดอยู่เสมอ กิเลสรบกวนท่านโดยอาการอย่างนี้ กิริยาที่เพ่งมองให้เห็นความจริงของสิ่งทั้งปวงเหล่านี้นั้น เป็นการพยายามทำสิ่งอันจักนำตนไปสู่ความพ้นทุกข์

เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่

การกระทำในรูปนี้ ติดต่อกันไปไม่ขาดสายและไม่หยุดยั้ง เพราะสิ่งที่มายั่วยวนใจให้ติดพันลุ่มหลง ก็กล่าวได้ว่า เป็นการรักษาความดีที่ได้พบแล้วไว้ให้อยู่กับตน

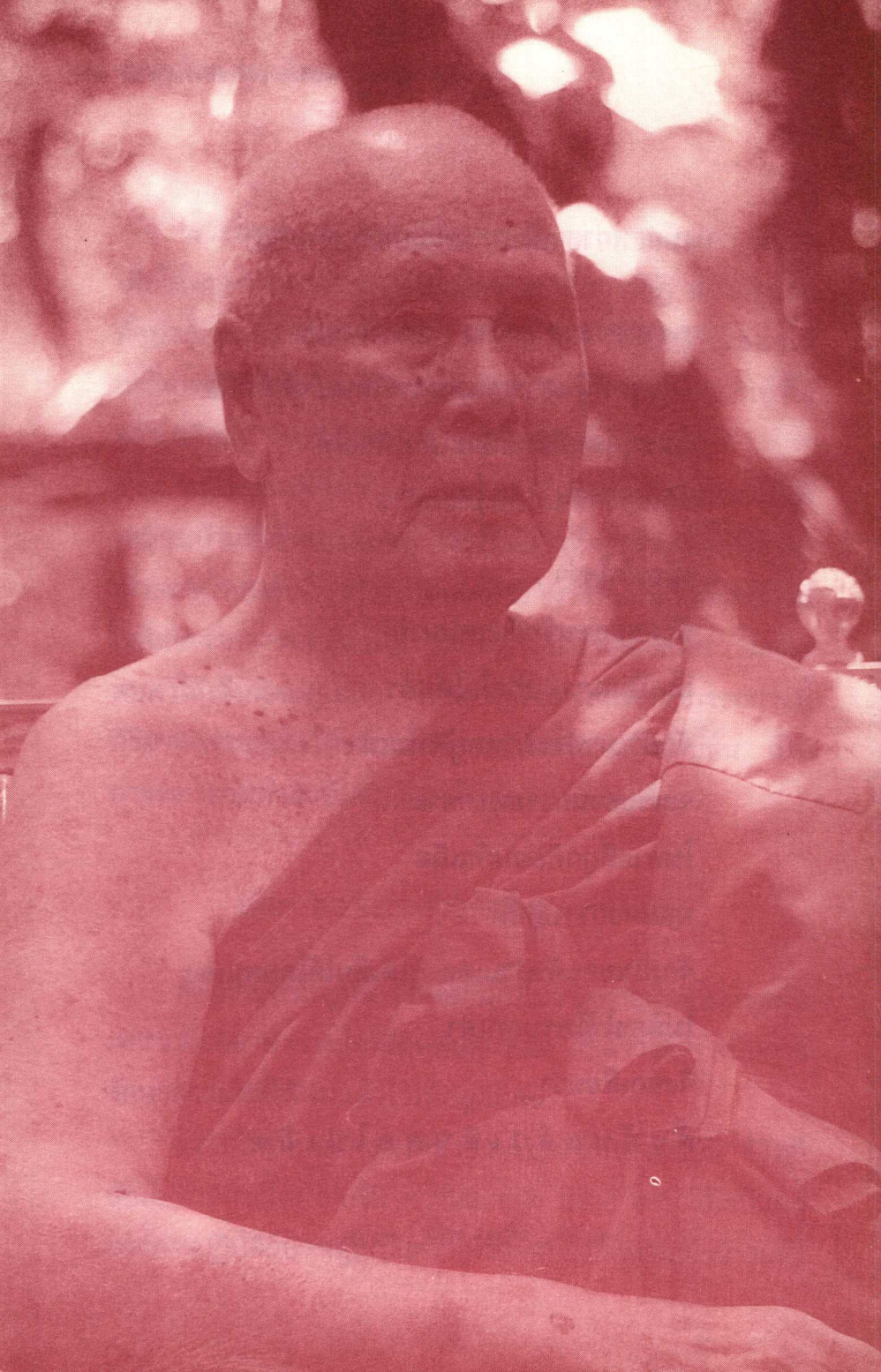
ตราบใดที่ไม่ละความพยายามในการรักษาแบบนี้ ชีวิตก็เดินไปตามทางโดยราบรื่น ความสะอาด สว่าง สงบ อันเป็นผลของการปฏิบัติก็ปรากฏ เป็นการได้รับรสของนิพพานเข้าบ้างแล้ว

เพียรพยายามในทางที่ถูกที่ชอบกันเถิด

ความสะอาด สว่าง สงบ นี่แหละ
เป็นจุดที่ผู้พยายามเดินควรเดินเข้าไปให้ถึง
และทุกคนมีสิทธิที่จะเดินให้ถึงได้
ถ้าเขารักที่จะได้สิ่งดังกล่าว

เมื่อเข้าใจว่า . . .
ชีวิตของตนจักถึงจุดหมาย
อันเป็นสภาพเช่นนั้นได้แล้ว
จักมัวเมาประมาทอยู่ทำไมเล่า
จงเร่งขวนขวายพยายาม
ในทางที่ถูกที่ชอบกันเถิด
ผลแห่งการปฏิบัติ . . .
จักเป็นของตัวท่านเอง รู้ได้เห็นได้โดยตนเอง
ไม่ต้องให้ใครบอกเล่า
จึงขอเตือนว่า . . .
ตั้งต้นแล้วเดินต่อไปเถิด

องค์ที่ ๗

สัมมาสติ การระลึกชอบ

สัมมาสติ . . . การระลึกชอบ

. . . หมายถึง . . .

การมีสติระลึกอยู่เป็นนิจว่า

เราจะทำอะไร และกำลังทำอะไรอยู่ ไม่เป็นคนเผลอ

การไม่เผลอ การรู้ตัวอยู่เป็นนิจ ให้หลีกได้จากการกระทำความชั่ว

ตามความจำกัดความแบบพระสูตร ที่เรียกว่าสติปัฏฐาน ๔

. . . ก ล่ า ว คื อ . . .

๑ ระลึกได้เมื่อรู้สึกสบาย หรือไม่สบาย

๒ ระลึกได้เมื่อรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉยๆ

๓ ระลึกได้ว่าจิตกำลังเศร้าหมอง หรือผ่องแผ้ว

๔ ระลึกได้ว่าอารมณ์อะไรกำลังผ่านเข้ามาในจิตใจของตน

สติ : ความรู้สึกตัวก่อนจะทำ จะพูด จะคิด

สติ สพฺพตฺถ ปตฺถิยา

ต้องมีสติอยู่เสมอ

องค์แห่งทางสายกลางข้อนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการฝึกการบังคับตนเองอย่างแท้จริง

การฝึกในข้อนี้ มีความมั่นหมายอย่างสำคัญในอันที่จะทำตนให้เป็นคนเดินถูกทางอยู่เสมอ ท่านจึงสอนให้ปฏิบัติในการระลึกในทางที่ถูกที่ชอบ

คำว่า **สติ** เป็นภาษาบาลี ไทยเราเอามาใช้กันจนเกือบเป็นของไทยแล้ว แต่ความเข้าใจอาจจะยังไม่แจ่มแจ้งก็เป็นได้

เราเคยพูดเสมอๆว่า คนนั้นขาดสติ คนนั้นมีสติสมบูรณ์ คนที่ขาดสติอย่างแรงกล้าคือคนบ้า ความรู้สึกแบบเดิมหายไป ยังคงเหลือแต่ความรู้สึกแบบใหม่ที่เขาเข้าใจว่าเป็นของเขา โลกและความรู้สึกของเขาจึงแตกต่างกับคนธรรมดา แม้ในคนธรรมดาบางคนก็มีสติดี บางคนก็ไม่ค่อยได้เรื่องคล้ายกับคนสติเสียก็มี

คำว่า **สติ** ถ้าแปลความหมายก็หมายถึง **ความรู้สึกตัวก่อนที่จะทำ ก่อนที่จะพูด ก่อนที่จะคิด เป็นเครื่องห้ามกันมิให้กระทำการที่ผิดพลาดเสียหาย** เป็นธรรมที่มาคู่กับธรรมว่า **สัมปชัญญะ** อันหมายถึงความรู้พร้อมในขณะที่ทำกิจนั้นอยู่

ธรรมะที่มีอุปการะมากแก่การกระทำ

ตัวสตินั้นคล้ายกับการเตรียมตัวก่อนว่าจะทำอะไร เมื่อเตรียมแล้วก็ลงมือกระทำ และกระทำอยู่ด้วยความรู้ตัว การกระทำก็เรียบร้อย ไม่ผิดพลาด

ขอให้สังเกตการหัดแถวทหารหรือตำรวจ ผู้ฝึกหัดจะบอกให้ทำอะไรก็ต้องบอกเตรียมดังๆเสียก่อน คำว่าเตรียมที่ผู้ฝึกหัดบอกนั้นเท่ากับเป็นการบอกให้เกิดความสนใจ เกิดความตั้งใจ คอยฟังว่าเขาจะบอกให้ทำอะไรต่อไป ความรู้สึกสนใจหรือว่าตัวสติก็เกิดขึ้น คอยรับสั่งให้กระทำอย่างพรักพร้อม พอได้รับคำสั่ง

ก็ทำได้ทันที ความผิดพลาดก็ไม่เกิดขึ้นได้ **ท่านจึงเรียกธรรมะข้อนี้ว่าเป็นธรรมะที่มีอุปการะมากแก่การกระทำ เพราะเป็นพี่เลี้ยงคอยห้ามกันความผิดพลาดไว้ได้เสมอ**

คนเราเวลาทำกิจการงาน ไม่ว่าทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ ที่ได้เกิดความผิดเสียหายขึ้น ก็เพราะขาดคุณธรรมข้อนี้ จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องสนใจฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีความรู้สึกอยู่เสมอ

หลักธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ

สิ่งที่ชาวโลกผู้แสวงสุขมีความต้องการกันนัก ก็คือความพ้นจากทุกข์ร้อน ชีวิตของมนุษย์ก้าวมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่สมัยป่าเถื่อน อันมีสภาพคล้ายสัตว์เดียรฉาน แล้วค่อยเปลี่ยนมาโดยลำดับจนถึงขั้นที่เป็นอยู่ในสมัยนี้ การเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่มีมากทั้งกายและใจ ในด้านกาย...มีกาย รวมทั้งการกินอาหารด้วย เป็นการเปลี่ยนเพื่อการดีขึ้นโดยลำดับ เมื่อกายเปลี่ยนไปในด้านดีขึ้น สภาพของใจก็ควรเปลี่ยนให้พอสมกัน

การเปลี่ยนทางกายเป็นการกระทำที่ง่าย แต่การเปลี่ยนทางใจรู้สึกว่าค่อนข้างยากมากหน่อย ขอให้คอยกำหนดดูก็พอเห็นได้ คนแต่งตัวดี กินดีอยู่ดีทุกอย่าง แต่ใจยังต่ำทราม ยังมีความคิดเยี่ยงชาวป่าชาวดงที่ห่างจากอารยธรรม

ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น?

ก็เป็นเพราะว่า ใจของเขานั้นยังติดพันอยู่กับสิ่งชั่วนั่นเอง ไม่สามารถสลัดออกไปได้ จึงต้องมีสิ่งหนึ่งสำหรับตามรักษาใจ สิ่งนั้นก็ได้แก่ตัวศาสนาอันเป็นหลักชอบที่ท่านผู้รู้ได้ค้นพบ และควรนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของตนได้ ธรรมะทุกหมวดทุกตอนมุ่งสอนให้คนเป็นคนดี ให้รู้จักพึ่งตนของตนได้เป็นส่วนใหญ่ ในองค์มรรคทั้งแปดประการ ที่องค์พระบรมศาสดาของชาวเราทั้งหลายได้วางไว้ก็มีแนวเช่นเดียวกัน มีจุดอยู่ที่การฝึกฝนตนให้เป็นคนอยู่ได้ในหมู่ของคนดี ให้เป็นคนอยู่ได้อย่างปลอดภัยในหมู่ของคนชั่ว จึงต้องมีธรรมะเป็นพี่เลี้ยงของใจ

ผู้มีสติ...ย่อมเจริญทุกเมื่อ

สติ ซึ่งแปลว่า ความระลึกได้ หรือความรู้สึกตัวก่อนที่จะทำอะไรนี้นับว่าเป็นธรรมสำคัญมาก เป็นธรรมะที่ต้องใช้ตลอดเวลา เลิกใช้เมื่อใดก็เกิดความเสียหายได้เมื่อนั้น จึงควรที่ท่านผู้หวงความเจริญพึงทำตนให้เป็นคนมีสติอยู่เสมอ เพราะ **ผู้มีสติ...ย่อมเจริญทุกเมื่อ**

ชีวิตของคนเรามีสิ่งหนึ่งเป็นข้าศึกคอยรบกวนใจอยู่เสมอ ถ้าหากเราพ่ายแพ้ต่อมัน เราก็ต้องเป็นทุกข์ แต่ถ้าเราชนะมันได้ เราก็เป็นสุขสบาย การเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันเป็นเช่นกับการ

นั่งบนหลังเสือที่ดุร้าย ถ้าหากผู้นั่งเผลอไป ประมาทไป แม้เพียงนิดหน่อยก็ต้องถูกมันกัดกินเป็นอาหาร

คนประมาทขาดสติเป็นเฉกเช่นคนที่ตายแล้ว

ถ้าใครรู้ว่าการเป็นอยู่ของชีวิตมีสภาพเช่นนี้แล้ว
เขาจักประมาทได้อย่างไรเล่า?
ความประมาทก็คือการขาดจากสตินั่นเอง
คนขาดสติเป็นเช่นกับคนที่ตายแล้ว ถึงแม้เป็นอยู่ก็ไม่มีราคาค่างวดอะไร ชีวิตของเขาเป็นหมันเพราะความประมาท

พระพุทธองค์จึงทรงเตือนว่า ขออย่าได้ประมาทเลย จงเตรียมพร้อมให้พร้อมเสมอเถิด ข้าศึกของเราคอยจ้องตะครุบเราอยู่เสมอ พอเราเผลอนิดเดียวก็เอาไปกินเสียแล้ว

ข้าศึกประเภทนี้หมายถึงอารมณ์ภายนอกที่คอยล่อใจคนให้หลงรูปอันสวยงาม เสียงอันไพเราะ กลิ่นอันหอมหวน รสอันยั่วยวนลิ้น สัมผัสที่นุ่มนวลน่าจับต้อง...มีอยู่เสมอ และมันค่อยๆ ผ่านเข้ามาทางทวารทั้งห้าของเรา ถ้าไม่มีผู้คอยกลั่นกรองให้ดี ปล่อยให้เข้าไปทุกเรื่องก็คงมีแต่ความยุ่งยาก ประเดี๋ยวเกิดรัก เกิดชัง เกิดหลง เกิดตระหนี่ เกิดพยาบาท เกิดริษยา เกิดแข่งดี เกิดการเลือดร้อน เกิดอะไรต่างๆหลายชนิด อันเป็นเรื่องของความยุ่งยากทั้งนั้น

การเกิดของความชั่วดังกล่าว เป็นผลจากการไม่มีสติคอยเหนี่ยวรั้งใจ เหมือนม้าลากรถที่ตื่น และสายบังเหียนหลุดจากมือสารถี ผลที่สุดก็ต้องเป็นอันตราย ฉันใดก็ฉันนั้น อาการของใจที่ตกไปจากภาวะเดิม ก็คือความเป็นตัวของตัวเอง เป็นความบริสุทธิ์ของตนเองแล้ว นั่นแหละ! เป็นการพ่ายแพ้อย่างยับเยินล่ะ **จงกลับตัวเสียใหม่หรือหัดสร้างป้อมค่ายให้แข็งแรง อย่าปล่อยให้ทหารเอกหรือสติหลับเสียเป็นอันขาด**

พึงฝึกตนให้เป็นคนตื่นตัวและรอบคอบอยู่เสมอ

การฝึกหัดในเรื่องนี้ก็คือ ต้องหัดทำตนให้เป็นคนตื่นตัวอยู่เสมอ อย่าเป็นคนเฉื่อยชา ชักช้า ไม่ว่าในกรณีใดๆที่ตนต้องประสบพบเห็น เพราะการเฉื่อยชาเป็นอาการของคนที่ไม่คิดจะสู้กับสิ่งที่ต้องประสบ กลายเป็นยอมเอาเสียดื้อๆ

ต้องทำตนให้เป็นคนรอบคอบในทุกสิ่งทุกด้าน ต้องหัดดูให้เห็น ฟังให้ได้ยิน ดมให้ได้กลิ่น กินให้รู้รส จับต้องให้รู้ว่าอ่อนแข็งมีน้ำหนักขนาดไหน ถ้าสิ่งใดผ่านมาต้องพยายามให้รู้ว่ามันคืออะไร มาจากไหน อยู่ได้อย่างไร เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ชีวิตของเรา อย่าปล่อยให้สิ่งที่ผ่านมาผ่านไปโดยไม่รู้ว่าอะไรเป็นอันขาด ต้องทำตนเป็นนักศึกษาเหตุการณ์รอบตัวอยู่เสมอ เพราะคนที่ชอบการศึกษาย่อมรู้มาก ฉลาดมาก เข้าใจอะไร

ตามจริงเสมอ **ก่อนทำอะไรต้องคิดหน้าคิดหลังให้ดีเสียก่อน ถ้าเห็นว่าจักไม่เป็นการเสียหายก็จงทำเถิด ถ้าเห็นว่าได้ไม่คุ้มกับเสียอย่าขืนทำเป็นอันขาด**

หมา...เวลาที่มันจะนอน ก็ต้องหมุนรอบตัวเองสามครั้งก่อนเสมอ นั่นเป็นสัญชาตญาณในการป้องกันภัยของมัน และมันนอนด้วยความระวัง ตื่นได้อย่างรวดเร็วมาก

แมว...เวลาถ่ายแล้ว มันไม่เคยลืมที่จักกลบขี้ของมันเสมอ

การกระทำเหล่านี้เป็นตัวอย่างสอนคนให้เป็นคนละเอียดรอบคอบ ไม่ผลุนผลันในทุกกรณี ให้คนเรามีความรู้สึกนึกคิดดีกว่าสัตว์เดียรฉาน จึงควรจักเป็นคนรอบคอบกว่า ระมัดระวังดีกว่าเป็นธรรมดา เพื่อป้องกันความเสียหายอันจักเกิดเพราะการกระทำที่สะเพร่า

มีสติกำหนดนึกเหตุการณ์ล่วงหน้า

คาดการณ์ล่วงหน้าไว้บ้างในเมื่อทำอะไรๆ

คนโดยสารเรือ โดยสารรถ เวลาเกิดอุบัติเหตุมักถึงแก่ความตายมาก เพราะคนโดยสารทุกคนมิได้คาดการณ์ล่วงหน้าไว้บ้างเลย พอเกิดเหตุการณ์ขึ้นก็ตกใจ ลืมตัว ขาดความรู้สึกอันเป็นตัว ถึงแก่ความเสียหายเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าหากว่าเราคิดไว้เสียบ้าง...ถ้าเรือล่มเราจักเอาอะไรเป็นที่เกาะ? เราจักออก

ทางไหน? เรานั่งด้านไหนของเรือ...คว่ำลงแล้วควรไปทางไหน? เรือเดินห่างฝั่งเท่าใด?...กำหนดเอานึกไว้ก่อน พอเหตุการณ์เกิดขึ้นก็ไม่โวยวาย แต่จักมีสติคอยกำหนดอาการเอียงของเรือ แล้วเตรียมตัวหนีโดยเร็ว ชีวิตคงปลอดภัยได้แน่

การกระทำที่ปราศจากสติ ไม่เกิดผลดี

คราวหนึ่งเกิดไฟไหม้กุฏิของพระในวัดหนึ่ง พระรูปหนึ่งอายุประมาณ ๕๐ ปี ได้รีบออกไปช่วยทำการดับเพลิง แต่ท่านไปจับเอาถังที่ก้นทะลุ เอาไปตักน้ำในบ่อขึ้นมาไปดับไฟ เพียงชักขึ้นมาถึงปากบ่อนั้นน้ำก็หมดแล้ว ถึงกระนั้นท่านก็พาถังเปล่าวิ่งไปและสาดลงไปที่กองไฟ ทำอยู่อย่างนี้จนไฟมอดหมดโดยน้ำของพระองค์อื่น

พอไฟดับแล้วเพื่อนก็ถามว่า คุณเอาถังอะไรมาตักน้ำ?
ท่านจึงทราบว่าถังไม่มีก้น
นี่คือการกระทำที่ปราศจากสติ
ผลที่รับก็คือเหนื่อยเปล่าเท่านั้นเอง
หาได้เกิดเป็นประโยชน์ในทางการงานไม่
นี่เป็นตัวอย่าง...

ฉะนั้น **การจะทำอะไรต้องพินิจพิจารณาดูให้ดีเสียก่อนว่ามันเป็นมาในรูปใด ควรจักแก้ไขประการใดบ้าง**

คนที่ใจร้อนมักขาดสติ ความร้อนใจจึงไม่เป็นประโยชน์แก่การงานนัก สู้คนทำงานด้วยใจสงบใจเย็นไม่ได้เลย ความเสียหายไม่เกิดแก่เขา การฝึกหัดในเรื่องนี้ก็คือ อย่าทำใจร้อน... ในเมื่อพบกับเหตุการณ์ แต่จงยั้งคิดให้ดี และวางแผนการให้เหมาะสม เพื่อปัดเป่าอุปสรรคที่เกิดขึ้น

นักมวยที่ชกด้วยความร้อนใจ มักแพ้นักมวยใจเย็น คนที่โต้เถียงกัน ถ้าเป็นคนใจร้อนก็แพ้คนใจเย็น ความคิดอันดีงามไม่เกิดแก่คนใจร้อน แต่มักเกิดแก่คนใจเย็นเสมอ จงหัดทำตนเป็นคนใจเย็นไว้ดีกว่า อย่าวู่วามนักเลย

การที่เขาสอนให้นับหนึ่งถึงสิบ ก็มีความมุ่งหมายอยู่ที่การฝึกหัดให้มีความรู้สึกตัวและไม่ปล่อยการกระทำ คำพูดที่เสียๆออกมานั้นเอง เพื่ออย่าให้ต้องบอกเพื่อนในภายหลังว่า ขอโทษเถอะผมลืมตัวไปเลย เพราะคนที่ขอโทษคนอื่นบ่อยๆ ก็เท่ากับเป็นการเพิ่มโทษให้แก่ตนนั้นเอง

บางคนมีปกติเป็นคนขี้ลืมจนเป็นนิสัย ทำอะไรก็มักลืมไปเสมอ การขี้ลืมก็เนื่องจากขาดสตินั่นเอง

นึกถึงเรื่องที่ตนมุ่งจะทำไว้เสมอ

ฉะนั้น จงฝึกหัดในทางนี้ได้ โดยทำตนให้มีความรู้สึกตัวก่อนทำและให้รู้ตัวอยู่ในขณะทำ จงนึกถึงเรื่องที่ตนมุ่งจะทำไว้

เสมอ อย่าละเลยต่องานเป็นอันขาด เมื่อทำแล้วต้องตรวจดูอีกทีหนึ่งว่ามันขาดอะไรบ้าง ที่จะต้องทำการเพิ่มเติมแก้ไข ถ้าเห็นว่าเรียบร้อยแล้วก็ไปได้

จงอย่าทำอะไรอย่างลวกๆ เพราะว่าการกระทำแบบนั้นเป็นการฝึกนิสัยทรามแก่ตนเอง ไม่ว่างานนั้นจะเล็กขนาดไหน สำคัญหรือไม่สำคัญอย่างใด ก็ต้องให้ความสนใจในงาน และทำอย่างมีความรู้สึกเท่าทันอยู่เสมอ อย่าให้ต้องไปนั่งเสียใจในความพลาดของตนเป็นอันขาด คำว่า ระมัดระวัง เป็นคำเตือนที่ควรมีประจำตนตลอดเวลา

คอยเตือนตนให้รู้สึกตนไว้เสมอ

ในเวลาที่มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันในกิจการงานบางอย่าง คนบางคนมักผูกขาดการพูดเสียคนเดียว บางคนมักแย่งพูด หรือสอดพูดในขณะที่คนอื่นกำลังพูดอยู่ เขามักพูดด้วยความร้อนใจ เพราะกลัวว่าคนอื่นจักเอาเวลาไปพูดเสียอีก อาการเช่นนี้เกิดจากการที่ตนลืมสติอีกเหมือนกัน

ใครมีนิสัยแบบนี้อยู่ควรฝึกฝนการบังคับตนเอาไว้เสียบ้าง แม้การพูดนานจนเกินเวลาที่เขากำหนดให้ จนทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย ก็เนื่องจากการลืมไปเหมือนกัน **ถ้าลืมแล้ว... เสียมากกว่าดี อย่าลืมเป็นอันขาด! คอยเตือนตนให้รู้สึกตนไว้**

คุณค่าของการมีสติ

ถ้าเพียงแต่ฝึกฝนตนให้เป็นคนมีสติประจำตัวๆไว้เท่านั้น ธรรมะข้ออื่นๆจักพลอยเกิดตามขึ้นมาเป็นแถวทีเดียว เช่นว่า คนที่มีสติดีย่อมมีการสำรวมดีในการกระทำ สัญญมะ...สำรวม ก็เกิดแก่เขา คนมีสติย่อมห้ามใจได้ ทมะ...ความข่มใจบังคับใจ ก็เกิดขึ้น ถ้ามีการบังคับใจไว้บ้างได้ ความอดทนก็เกิดขึ้น ความเป็นผู้มีใจเย็นก็เกิดขึ้น ความมีระเบียบก็เกิดขึ้นในตัวของเขา เหตุผลอันดีงามก็เกิดขึ้น ปัญญาก็เกิดขึ้น ความสะอาด ความสว่าง ความสงบในทางใจ ก็เกิดตามมา เนื่องจากการมีสติตัวนี้เท่านั้น

จึงขอให้ผู้อ่านจงเห็นคุณค่าของสติตัวนี้ แล้วทำให้มีให้เกิดขึ้นในตนของตนเถิด ท่านก็จักเป็นคนเจริญ เป็นคนชนะศัตรูได้ทุกชนิด เพราะท่านได้ปฏิบัติดังกล่าวมา

การฝึกสติตามแนวสติปัฏฐานสี่

การฝึกหัดสติตามแนวทางของมรรคองค์นี้ ถ้าเป็นการมุ่งเพื่อให้เกิดความหลุดพ้นกันอย่างแท้จริงแล้ว ก็ควรปฏิบัติตามหลักของพระสูตรที่สำคัญ คือ**สติปัฏฐานสูตร อันเป็นเรื่องของการทำสติโดยเฉพาะ** ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสั่งไว้ว่า...

ภิกษุทั้งหลาย!
หนทางนี้เป็นหนทาง เป็นเครื่องไปทางเดียว
เพื่อความบริสุทธิ์หมดจดของสัตว์ทั้งหลาย
เพื่อก้าวล่วงเสียซึ่งความโศกและความพิไรรำพัน
เพื่อความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งทุกข์และโทมนัส
เพื่อบรรลุธรรมอันสัตว์ควรรู้
เพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง
หนทางนี้คือ . . . สติปัฏฐานสี่ . . .

ท่านแบ่งการฝึกหัดออกเป็นสี่อย่าง คือ ฝึกหัดเกี่ยวกับเรื่องของร่าง**กาย** ฝึกหัดเกี่ยวกับความรู้สึก เรียกว่า**เวทนา** ฝึกหัดเกี่ยวกับเรื่องความคิดที่เกิดขึ้น เรียกว่า**จิต** เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในใจมีประการต่างๆ ซึ่งเรียกว่า**ธรรม**

เรียกตามภาษาที่นิยมว่า . . .

กายานุปัสสนาฯ สติกำหนดพิจารณาเรื่องของกาย ให้เห็นสักว่ากาย มิใช่เรื่องของสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา

เวทนานุปัสสนาฯ สติกำหนดพิจารณาเวทนา คือ สุข ทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ ว่าสักแต่ว่าเป็นเวทนา มิใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา

จิตตานุปัสสนาฯ สติพิจารณาใจให้เห็นว่า เป็นความเศร้าหมอง หรือผ่องแผ้ว ก็สักแต่ว่าเป็นเรื่องของใจ มิใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา

ธัมมานุปัสสนาฯ สติกำหนดพิจารณาธรรมที่เป็นกุศลส่วนดี หรืออกุศลส่วนชั่ว ที่บังเกิดกับใจเป็นอารมณ์ เรียกว่า ธรรมนี้ก็สักแต่ว่าธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา

นี่เป็นแนวทางของการปฏิบัติ เพื่อผูกจิตของตนไว้ในอารมณ์โดยเฉพาะ ไม่ปล่อยจิตให้ท่องเที่ยวไปแบบคนฟุ้งซ่าน อันจะก่อความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ตน

ทางลัดสายเดียวที่จักนำผู้ปฏิบัติให้ถึงความเกษม

พระบาลีสติปัฏฐานสูตร เป็นเรื่องที่ควรอ่าน ควรเรียน ควรนำมาปฏิบัติโดยแท้ เพราะเป็นทางลัดสายเดียว ที่จักนำผู้ปฏิบัติให้ถึงความเกษม เบาจากกิเลสได้

สมัยนี้ มีการฟื้นฟูการปฏิบัติธรรมมากขึ้น การปฏิบัติหลายสำนักได้ทำคนผู้ปฏิบัติให้ตื่นตัวจากความมึนเมา ได้หันเข้าหาความจริง อันเป็นทางที่ทำตนให้พ้นจากความเดือดร้อน

เราลองถามตนเองทุกคนดูเถิดว่า . . .

ชีวิตแห่งการเวียนว่ายในกองทุกข์นี้เป็นความสุขหรือเปล่า?

เป็นการสมควรหรือไม่ที่ตนจักพึงนำตนเข้าหาความจริง เข้าหาทางของพระพุทธองค์ที่ท่านได้เดินข้ามพ้นความทุกข์ยากไปแล้ว ท่านไปแล้วก็ยังมีความกรุณาต่อชาวโลกทั้งหลาย จึงได้เหยียบรอยไว้ให้เราได้มองเห็น และถ้าเรารักจักเดินตามก็เดิน

ตามไปได้ แต่ถ้าเห็นรอยแล้ว เพียงแต่หยุดดูเฉยๆ ไม่หาทางก้าวไปตามรอยนั้น ก็ไม่มีทางจักพบความสุขสงบได้เลย

. . . ทางมีอยู่ . . .
จงตั้งต้นแล้วเดินไปตามทางนั้นเถิด

ขอพวกเราพี่น้องชาวพุทธทั้งหลาย!
ผู้ปฏิญาณตนว่า . . .
เป็นศิษย์ของพระบรมศาสดา
จงทำตนให้เป็นศิษย์ที่แท้จริง
ด้วยการปฏิบัติธรรมกันเถิด
การปฏิบัติธรรมเท่านั้น
เป็นการเชิดชูพุทธศาสนา
และจักเป็นการช่วยตนให้พ้นไปจากความทุกข์
ทั้งกายและทางใจ
ทางมีอยู่ . . .
ขอให้เราจงตั้งต้นและเดินไปตามทางนั้นเถิด
ผลเป็นอย่างไร
ท่านจักพบด้วยตัวของท่านเอง

องค์ที่ ๘

สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ

สัมมาสมาธิ. . . ความตั้งใจมั่นชอบ

. . . กล่าวคือ . . .

ความตั้งใจมั่นโดยถูกทาง

โดยการที่กุศลจิตมีอารมณ์เป็นอันเดียว

ความตั้งมั่นแห่งกุศลจิตในอารมณ์อันใดอันหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน

เข้าถึงปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน

จิตตั้งมั่นในฌานทั้ง ๔ นี้เท่านั้น ไม่เลยไปถึงอรูปฌาน

ถือเป็นยอดแห่งมรรคทั้งหลาย

สมาธิ ภิกฺขเว สมาหิโต ยถาภูตๆ ปชานาติ
ภิกษุทั้งหลาย!
เธอทั้งหลายจงยังสมาธิให้เกิด
ชนผู้มีจิตเป็นสมาธิแล้ว ย่อมรู้ตามเป็นจริง

คำสอนในพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการทำตนให้หลุดพ้นจากทุกข์ตามลำดับ ท่านจำแนกไว้เป็นสามชั้น คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

การปฏิบัติฝึกหัดความเรียบร้อยของกายและวาจา เป็นการกระทำเบื้องต้น เพื่อให้เป็นสุภาพชนในโลกไม่ต้องเดือดร้อนเพราะความผิดอันเป็นโทษทางกายทางวาจา เป็นส่วนของศีล

เรื่องของศีลนี้ มิได้หมายเอาแต่เพียงศีลห้าหรือศีลแปดเท่านั้น แต่หมายตลอดถึงกิริยามารยาทอันเรียบร้อยที่ชาวโลกเขานิยมกันว่าเป็นกิริยาดีด้วย ชาวพุทธต้องเป็นคนเรียบร้อยในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ การรักษาศีลเป็นกิจที่ชาวพุทธจักต้องกระทำอยู่เสมอ **ความตั้งใจที่จักรักษาไว้แต่ความประพฤติอันดีงามนั้นแหละเป็นเรื่องของศีลโดยแท้**

เมื่อทำในเรื่องศีลได้ดีแล้ว ก็ก้าวหน้าต่อไปถึงขั้นการฝึกหัดใจ เรียกว่าสมาธิ แปลว่า**ความตั้งใจมั่นในสิ่งเดียว**

ก่อนที่จะรู้เรื่องสมาธิ ต้องรู้เรื่องตัวเราเองเสียก่อน

ชีวิตคือการรวมอยู่ของกายกับใจ

ชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วยกายกับใจ หรือรูปกับนาม กายใจรวมกันอยู่เราก็ยังมีชีวิต ถ้าใจแยกออกจากกายเมื่อใดเราก็ไม่มีชีวิต ฉะนั้น...ชีวิตคือการรวมอยู่ของกายกับใจนั่นเอง

กายกับใจทั้งสองประการนี้ ต่างก็ต้องอิงอาศัยกันเป็นไป เวลาใดที่ใจไม่สบาย...ร่างกายก็พลอยหม่นหมองไปด้วย

แต่ถ้าพูดในด้านความสำคัญกันแล้ว ใจสำคัญกว่ากาย เพราะใจเป็นผู้รับรู้สรรพสิ่งทั้งปวง อันเป็นอารมณ์ที่มากระทบความสุขทุกข์ดีชั่วเกิดจากใจเป็นส่วนใหญ่

ในคัมภีร์ธรรมบทจึงมีกล่าวไว้ว่า . . .

ความสำคัญของใจ

สิ่งทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐเป็นที่สุด ทุกสิ่งสำเร็จมาจากใจ ถ้าหากบุคคลใดที่ใจชั่วหรือใจดี การทำ พูด คิดของเขา ย่อมเกิดจากใจนั้นๆ ผลที่เกิดตามมาก็เป็นไปตามอำนาจของความคิดอันหยั่งรากฐานลงมั่นในใจ เรื่องของใจจึงเป็นเรื่องสำคัญ

ในโอวาทสามประการของพระพุทธองค์ ทรงสอนให้ละความชั่ว ทรงสอนให้ทำความดี และยังทรงสอนต่อไปให้หัดทำใจให้สะอาดด้วย การที่ทรงสอนตอนท้ายก็เท่ากับเตือนให้ตระหนักว่าใจนี่แหละสำคัญนัก เป็นเรื่องที่ต้องฝึกหัดกันอย่างแท้จริง

ภิกษุรูปหนึ่งเมื่อบวชแล้วได้ฟังคำสอนของอาจารย์ รู้สึกว่าข้อปฏิบัติมากมาย เป็นของยากที่จักปฏิบัติได้ เห็นเป็นเรื่องลำบากเสียแล้ว จึงคิดจะเลิกจากการปฏิบัติ จะลาสึกออกไปอยู่บ้าน ก่อนสึกก็ไปเฝ้าพระพุทธองค์ เมื่อทรงทราบถึงความลำบากใจของเธอ ก็บอกว่า เธอไม่ต้องหนักใจ เธอไม่ต้องทำอะไรมากนักดอก เพียงแต่เธอเฝ้ารักษาใจของเธอไว้ก็พอแล้ว ภิกษุนั้นได้ทราบก็กลับใจ หันเข้าหาทางปฏิบัติต่อไปอีก

การปฏิบัติใจสิ่งเดียว ก็เป็นอันได้ปฏิบัติหมดทุกอย่าง เพราะใจเป็นส่วนใหญ่เหนือกายอยู่แล้ว เมื่อควบคุมใจไว้ได้ กายก็พลอยถูกควบคุมไว้ด้วยในตัว

อาการของใจ

ก็เรื่องของ**ใจเป็นเรื่องของนามธรรม** ไม่มีรูปร่างปรากฏให้เห็นตัวตนได้ เป็นแต่เพียงความนึกคิดเท่านั้น

ในภาษาไทยเราเรียกว่า**ใจ** แต่ในภาษาบาลีท่านเรียกว่า **จิต**บ้าง **มโน**บ้าง **วิญญาณ**บ้าง ที่จริงคำทั้งสามนี้มีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน แต่ทำหน้าที่ต่างกันเท่านั้น เช่น มโน ที่เราแปลว่าใจ น่าจะหมายถึงตัวยืนโรง มีหน้าที่ประจำกับที่ แต่พอเกิดการนึกคิดก็เรียกว่าวิญญาณ อันหมายถึงความรู้แจ้ง แม้คำอื่นๆที่มีอยู่ในขันธ์ห้า เช่น สัญญา...ความจำหมาย สังขาร...อาการที่ใจถูกปรุงแต่งให้เป็นไปต่างๆ เวทนา...ความรู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์ ล้วนแต่เป็นอาการของใจทั้งนั้น

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า **ใจเป็นใหญ่แต่ถูกทำหน้าที่หลายอย่าง และเมื่อไปทำหน้าที่ใดก็ถูกเรียกชื่อตามหน้าที่ๆตนไปทำนั่นเอง** นักศึกษาจึงหลงบ่อยๆ ไม่ควรจะหลงในคำพูดที่แปลกเปลี่ยนไป แต่ควรเข้าใจว่าเนื้อแท้ตรงไหนจักได้ไม่ต้องลำบากใจต่อไป เรื่องของใจเป็นเรื่องที่ควรศึกษาให้เข้าใจ เพราะเมื่อเข้าใจได้ดีแล้ว ก็เป็นการง่ายที่จักหักห้ามใจของตนมิให้ไหลไปในอารมณ์ต่างๆ

อาการของใจท่านกล่าวว่า มีสภาพดิ้นรน กลับกลอก รักษายาก ห้ามยาก แต่คนฉลาดในกระบวนการของจิตก็พยายามไว้ได้

อีกประการหนึ่งท่านกล่าวว่า **ธรรมชาติของจิตเป็นสิ่งที่ข่มยาก เบา มักตกไปสู่อารมณ์ต่างๆได้ง่าย**

จึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ในการที่จักข่มจิตนั้นไว้ให้อยู่ในสภาพที่ปกติได้ เพราะจิตที่รักษาได้แล้ว ฝึกหัดอยู่ในอำนาจได้แล้ว นำประโยชน์มาให้มากๆกว่าสิ่งใดๆ ภายนอกจักอำนวยให้แก่ตนได้ เรื่องของพุทธธรรมจึงถือเอาการปฏิบัติในทางใจเป็นเรื่องสำคัญ ที่ทุกคนควรจักศึกษาและทำตามโดยเคร่งครัด

การแปรสภาพของใจ

สิ่งที่มาทำใจให้ยุ่งและเศร้าหมองนั้น ก็ได้แก่ อารมณ์ภายนอกมีประการต่างๆ ผ่านเข้ามาทางประตู ตา หู จมูก ลิ้น กาย เข้าไปจนถึงใจ ใจก็เก็บภาพที่ผ่านๆมานั้นไว้เต็ม ถ้าเก็บไว้เป็นจำนวนมากมายก่ายกองสลับซับซ้อนจนไม่รู้ว่ามีประมาณสักเท่าใด แม้เรื่องนั้นจักเก่าแก่มานมนานแล้ว ก็ยังเก็บไว้ในส่วนลึกของใจ บางเวลายังนึกถึงและมีความทุกข์บ้าง สุขบ้าง จากการนึกนั้น คนเราจึงมีความทุกข์จากสิ่งที่ล่วงแล้วและจากสิ่งที่ยังไม่มาถึง การเก็บไว้อย่างนี้....ท่านเรียกว่า เป็นการเก็บที่ทำตนให้หนัก และสิ่งที่เก็บเอาไว้มากๆนั่นแหละ สร้างความเศร้าหมองให้แก่ใจ

ถ้าเปรียบให้เห็นง่าย เหมือนอย่างเราตักน้ำใสสะอาดใส่โอ่งไว้จนเต็ม แต่เรามิได้ปิดฝาโอ่งให้มิดชิด ฝุ่นละอองอันเล็กบ้างใหญ่บ้าง ตลอดถึงขยะมูลฝอยชิ้นโตๆ ตกลงไปสะสมในโอ่งนั้น น้ำที่สะอาดก็กลายเป็นน้ำสกปรกทันทีฉันใด ใจคนเราก็มีปกติแปรสภาพไป ฉันนั้น

แต่การแปรสภาพของใจ . . .
สร้างความยุ่งยากแก่เจ้าของมาก
ใจแปรไปเป็นเช่นใดบ้าง?

แปรเป็นคิดถึงในเรื่องของรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่น่าปรารถนาพึงใจ คิดถึงและอยากได้ อยากให้มันอยู่กับตนนานๆ ไม่อยากให้มันจากหายไปจากตน ท่านเรียกว่า **กามฉันทะ** เป็นความอยากแบบหนึ่งที่มีอยู่ในใจของสัตว์ทั่วไป โดยไม่จำกัดเพศใด วัยใด

บางเวลาก็เกิดนึกขุ่น นึกไม่ชอบใจคนนั้นคนนี้ ไม่ชอบใจเหตุการณ์อย่างนั้นอย่างนี้ และเกิดความฮึดฮัดขึ้งเคียด อยากจะทำลายเขาทุกโอกาส ถ้ายังทำลายมิได้ก็เก็บเป็นอารมณ์ค้างไว้ในใจก่อน พอได้โอกาสเหมาะๆก็เล่นงานเขาทันที อาการเช่นนี้ท่านเรียกว่า **พยาบาท** เป็นอาการโกรธแบบนานๆ และคิดหาทางทำลายผู้ที่ตนโกรธเสมอ

แต่บางครั้งก็เกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย ในงานอันเป็นหน้าที่ตน ไม่อยากทำกิจการงานของตน อยากจะพักนอนอย่าง

คนเกียจคร้าน เห็นการทำงานเป็นเรื่องยุ่ง และเป็นสิ่งไม่จำเป็นแก่ชีวิตของตนไป อาการอย่างนี้ท่านเรียกว่า **ถีนมิทธะ** แปลว่าความง่วงเหงาหาวนอน เป็นสมุฏฐานของความเกียจคร้าน ถ้าเกิดในใจใครและไม่เอาชนะมันแล้ว เขาจักเสียคนไปเลย เพราะเจ้ามารตัวนั้น

บางครั้งใจของคนเราเกิด**ความฟุ้งซ่านและรำคาญ** ความรำคาญมักก่อให้เกิดการฟุ้งซ่าน จับอะไรไม่ติดเป็นอาการของคนที่ไม่มีหลักเกณฑ์ เป็นการคิดชนิดที่ไม่มีระเบียบแบบแผน คิดยุ่งไปโดยไม่มีจุดหมาย เดี๋ยวคิดเรื่องนี้เดี๋ยวคิดเรื่องโน้น ไม่ได้หยุดสักเวลาเดียว ผลที่สุดก็ไม่ได้อะไร คนที่คิดแบบนี้บ่อยๆมักจะเสียคน เพราะเขาไม่มีโอกาสที่จักปักใจลงไปว่า ตนจะทำอะไร ชีวิตของตน มีอะไรเป็นความมุ่งหมาย เป็นคนปล่อยตามเรื่องเหมือนเรือขาดคนถือท้าย ลอยลำไปตามกระแสน้ำ ผลที่สุดก็เกยตื้น แตกทำลายไปก็ได้ นี่คือสภาพของความฟุ้งซ่าน เป็นความคิดที่ควรหักห้ามเสียบ้าง

ความสงสัยลังเลใจในการปฏิบัติงาน นี้ก็เป็นอาการที่เกิดขึ้นในใจของตนอยู่เสมอ ความสงสัยเป็นอาการของคนที่ยืนอยู่บนทางสองแพร่ง ไม่แน่ว่าจักเดินไปทางไหนดี ขณะที่ยืนสงสัยนั้นการก้าวไปก็ไม่มี เป็นการเสียเวลา เสียการงานมาก ผู้ปฏิบัติธรรมก็มีสภาพเช่นเดียวกัน ไม่แน่ใจว่าจะทำอะไร เพราะข้องใจสงสัยบางเรื่องอยู่ ก็ไม่ก้าวหน้าในทางเดินตามธรรมะ

สภาพดังที่กล่าว เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในใจของคนทั่วไปเสมอ เมื่อสิ่งดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในใจ ความสงบก็ไม่มี ความเข้าใจถูกต้องตามเป็นจริงก็ไม่มี เป็นการตัดทางมิให้ตนก้าวหน้าไปในทางธรรมปฏิบัติ จึงเป็นความจำเป็นที่เราจักต้องหาวิธีป้องกันอย่าให้สิ่งเหล่านี้เข้ามาตั้งอยู่ในใจได้เป็นดี

ใจเป็นสิ่งที่มีอำนาจมากที่สุดในโลก

ว่ากันโดยความจริงแล้ว **อำนาจสิ่งใดๆในโลกนี้...สู้อำนาจของใจไม่ได้ ใจเป็นสิ่งที่มีอำนาจมากที่สุด** แต่คนเราทั่วไปมิได้รู้สึกถึงอำนาจที่มีประโยชน์นี้ และมิได้รวมอำนาจนี้มาใช้ให้เป็นกำลังแก่ตนและการงานของตน ปล่อยให้อำนาจอันยิ่งใหญ่ไหลไปตามสภาพของมันเสีย เหมือนประเทศที่ยังไม่ก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม น้ำอันเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติไหลลงมาจากภูเขาใหญ่ตลอดเวลา ไหลลงมาเป็นห้วยน้อย เป็นแม่น้ำและไหลพ้นไปสู่ทะเล โดยมิได้เป็นประโยชน์แก่การเป็นอยู่เท่าใดนัก บางทีถึงกับให้โทษแก่ประชาชนเสียอีก แต่ประเทศที่เขาเจริญก้าวหน้า เขาได้รวมกำลังน้ำไว้เป็นแห่งๆ เอาน้ำไปใช้เป็นกำลังทำไฟฟ้าน้ำตกบ้าง เอาไปทำเหมืองแร่ เจาะภูเขาให้พังลงมา แล้วล้างเอาแร่ไปทำประโยชน์บ้าง น้ำที่รวมเข้าแล้วกลายเป็นประโยชน์อย่างมหาศาล ส่วนน้ำดี...ปล่อยให้ไหลตามสภาพ

ของมัน หาได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่ประการใดไม่ ถึงได้บ้างก็เป็นบางส่วน กำลังใจของคนก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากได้รวมเข้าก็จักเป็นกำลังใหญ่ ใช้ประโยชน์ได้มาก

การทำสมาธิ : การรวมกำลังใจเข้าเป็นอันเดียวกัน

การรวมกำลังใจเข้าเป็นอันเดียว นี่คือ วิธีการทำสมาธิที่เราเข้าใจกันว่า ความตั้งใจมั่น ก็คือการรวมกำลังใจเข้าเป็นอันเดียวกัน เหมือนการรวมน้ำไหลบ่าให้เข้าท่อเหล็กและเกิดกำลังอย่างมากมาย

ฉะนั้น พระพุทธองค์จึงตรัสชวนภิกษุทั้งหลายให้ทำใจเป็นสมาธิ เพราะใจที่เป็นสมาธิแล้วย่อมรู้อะไรตามเป็นจริงเสมอ คนที่รู้อะไรตามเป็นจริงแล้ว ย่อมไม่หลงใหลในสิ่งอันเป็นของเท็จเทียม จิตของเขาย่อมสะอาด สว่าง สงบได้ เพราะการทำจิตให้เป็นสมาธินั้น

สมาธิอย่างชาวโลก

สมาธิมีทั้งอย่างต่ำ อย่างสูง สมาธิอย่างต่ำๆ เป็นอารมณ์ของชาวบ้านทั่วไป ที่รวมกำลังใจนึกคิดอะไรต่างๆ ได้อย่างชำนาญ ไม่ค่อยมีการผิดพลาดเสียหาย เช่น คนที่นั่งทำงาน ใน

สำนักงานที่อยู่ใกล้ถนนใหญ่ แม้มีเสียงรถ เสียงคนพลุกพล่านตลอดเวลา ก็ทำงานได้โดยปราศจากความรำคาญ บางคนอาจนั่งเขียนหนังสือในรถโดยสารก็ได้ แม่ทัพที่มีใจเป็นสมาธิก็นั่งวาดแผนการรบในท่ามกลางเสียงปืนได้โดยเรียบร้อย

คนอย่างนี้เขาเรียกว่ามีสมาธิเหมือนกัน แต่เป็นสมาธิอย่างชาวโลก เป็นสมาธิที่เป็นไปเพื่อกิเลส

พวกโจรที่ทำการปล้นชาวบ้าน มันก็ต้องทำใจให้เป็นสมาธิในบางครั้งก็เป็นสมาธิที่เป็นภัยต่อสังคม

คนผู้มีกำลังใจมั่นคงแล้ว เอาอำนาจของสมาธิไปใช้ในทางผิดๆ เช่น เอาไปบอกหวยเบอร์ มองดูโชคดีโชคร้าย ทำน้ำมนต์เสกเป่า แบบไสยศาสตร์ต่างๆนานา ที่เห็นกันชุกชุมในหมู่ของคนโง่ๆทั้งหลาย

นั่นเป็นสมาธิที่นำไปใช้ทางผิด เป็นสมาธิชั้นต่ำๆ หาใช่เป็นสมาธิในองค์มรรคที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ไม่

สมาธิต้องประกอบด้วยปัญญา

มีพระพุทธภาษิตบทหนึ่งว่า . . .

ฌานไม่มีแก่ผู้ที่ไม่มีปัญญา
ปัญญาไม่มีแก่คนที่ไม่มีฌาน
ผู้ใดมีทั้งฌานและปัญญา ผู้นั้นอยู่ใกล้ต่อพระนิพพาน

พระพุทธพจน์ข้างบนนี้ เป็นคำตรัสแบบชี้ขาดให้เราเข้าใจว่า **สมาธิหรือฌานในองค์มรรคนั้น ต้องประกอบด้วยปัญญา ปัญญาก็ต้องประกอบด้วยฌานอันเป็นตัวสมาธิ จึงควรจักเข้าใจว่า ปัญญากับสมาธิต้องอยู่ด้วยกัน ฉะนั้น ในมรรคมีแปดองค์จึงมีทั้งสัมมาทิฏฐิอันเป็นตัวปัญญา และสัมมาสมาธิอันเป็นตัวสมาธิ ทั้งสองตัวนี้ต้องเดินเคียงกันไปเสมอ แยกจากกันไม่ได้**

เจ้าพระคุณท่านพุทธทาส ได้กล่าวไว้ว่า....

ความเป็นอัตโนมัติ หรือความเป็นไปเองในเรื่องนี้ จะเห็นตัวอย่างได้จากการยิงศร เมื่อคนขับคันศรและลูกศรยกขึ้นเล็งตรงไปยังสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น เขาไม่จำเป็นที่จะต้องตั้งเจตนา เพื่อให้เกิดสมาธิ เจตนาสมาธินั้นย่อมเป็นไปเองตามธรรมชาติและพร้อมกับการเล็ง ถ้าความรู้ที่จะยิงให้ถูกมีอยู่อย่างแน่นแฟ้นเองความรู้หรือความแน่ใจ ย่อมเพิ่มกำลังให้สมาธินั้นตลอดเวลาโดยทำนองเดียวกันนี้ ความเข้าใจอันถูกต้องในคุณค่าของความหลุดพ้นที่ตนมุ่งหมาย ย่อมก่อกำลังให้เกิดแก่สมาธิโดยไม่มีทางที่จะเป็นอย่างอื่นได้ และตรงตามคำที่ตรัสว่า ฌานไม่มีแก่ผู้ที่ไม่มีปัญญา ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

จงพยายามระดมกำลังพิจารณา เพื่อให้เกิดสัมมาทิฏฐิยิ่งๆขึ้นไปเถิด มันจะดึงดูดให้เกิดสมาธิชนิดนี้เพียงพอและเหมาะสมแก่การที่จะใช้พิจารณานั้นอยู่ในตัวเอง และพร้อมกัน

นั้นเองโดยปกติ ผู้มีอนามัยดี มีสติปัญญาดี ย่อมทำเช่นนั้นได้อย่างพอใจ

ประเภทของสมาธิ

ตามที่คนทั่วไปเข้าใจกันในเรื่องสมาธิก็มีเพียงสองเท่านั้น แต่ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ได้แจกสมาธิทั่วๆไปไว้ถึงสี่ประการดังนี้คือ

๑. **สมาธิเพื่อการชิมความสุขอย่างสูง** ในปัจจุบันทันตาเห็นในชาตินี้ ได้แก่การเจริญรูปฌานที่มีปฐมฌานเป็นต้น

๒. **สมาธิเพื่อให้เกิดแก่ญาณทรรศนะ** ซึ่งเป็นตาทิพย์ชนิดหนึ่ง อันได้แก่การเจริญเอาโลกสัญญาและทิวาสัญญา

๓. **สมาธิเพื่อความสมบูรณ์ของสติและสัมปชัญญะ** นี้ได้แก่ การพิจารณาดูการเกิดขึ้น การตั้งอยู่ และการดับไปของเวทนา สัญญา และวิตก

๔. **สมาธิเพื่อดับอาสวะทั้งสี่** นี้ได้แก่ การเพ่งพิจารณาดูการเกิดขึ้น และการสลายไปของเบญจขันธ์ อันประกอบด้วยอุปาทาน

จากเรื่องนี้เห็นได้ชัดว่า ในบรรดาสมาธิทั้งสี่ประเภทนั้น สมาธิประเภทที่สี่ ก็คือ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา หรือสัมมาทิฏฐิ ตามที่กล่าวไว้ทั่วๆ ไปในคัมภีร์นั่นเอง

การเจริญสมาธิประเภทนี้เห็นได้ชัดทีเดียวว่าเป็นการเจริญปัญญาโดยตรง ข้อนี้ทำให้เห็นว่า คำว่า สมาธิ คำนี้มีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกันอยู่ทั่วๆไป เพราะฉะนั้น ตามหลักแห่งการปฏิบัติที่แท้จริงนั้น ไม่สามารถแยกจากปัญญาหรือสัมมาทิฏฐิไปได้เลย

สมาธิในพุทธศาสนามุ่งความพ้นทุกข์เป็นใหญ่

สมาธิตามหลักของฝ่ายเถรวาท จักต้องไปกับด้วยปัญญาที่มุ่งต่อจุดหมายคือวิมุตติเสมอไป ไม่โดยเปิดเผยก็โดยเร้นลับ โดยไม่มีทางจะเป็นอื่นไปได้ มันไม่ใช่เพียงการนั่งสงบๆ และติดต่อกันไปดังที่เข้าใจกันโดยมากเลย

ตามที่ยกคำนี้มากล่าว ก็เพื่อชี้แจงให้เราทั้งหลายเข้าใจถึงความหมายของสมาธิอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ว่าหมายถึงอะไรกันแน่ เพราะมีคนเข้าใจเรื่องสมาธิผิดพลาดกันมาก

แม้ในหมู่นักปฏิบัติเอง ก็มีความเข้าใจเขว เวลาที่เขาเข้านั่งเขาได้รับความสงบ แต่พอออกจากห้องกัมมัฏฐานแล้ว ใจเขาก็เท่ากับคนธรรมดา ความคิดเห็นในทางธรรมก็ยังไม่ค่อยจะตรงนัก จึงมักจะเป็นแต่เพียงสมาธิแบบชิมความสุขเท่านั้น บางทีอาจจะเอาไปใช้ในทางผิดเสียอีก จึงไม่ได้รับผลจากการปฏิบัตินั้น

ในทางพุทธศาสนามุ่งความพ้นทุกข์เป็นข้อใหญ่ ถ้าการกระทำนั้นๆมิได้มุ่งไปสู่ความพ้นทุกข์แล้ว จักเรียกว่ามีสมาธิที่ถูกต้องได้อย่างไร สมาธิในองค์มรรคจึงต้องควบคู่กันไปกับปัญญาเสมอ

การกระทำที่เป็นสมาธิและมีปัญญาเคียงคู่

การกระทำให้จิตสงบในชั้นต้น เป็นแต่การรวมกำลังใจเป็นการเตรียมตัวเพื่อความก้าวหน้าต่อไปเท่านั้น ถ้าทำให้ใจสงบเป็นสมาธิแล้วก็หยุดเสีย โดยการคิดว่าความสงบที่ตนได้รับนั้นเป็นจุดหมายของการพ้นทุกข์ ในวันหนึ่งเขาก็จักกลับมาสู่ความวุ่นวายอีกต่อไป จึงไม่ควรพอใจเพียงนั้น ควรจักก้าวหน้าในทางคิดค้นให้เข้าใจความจริงของสิ่งทั้งปวงตามที่มันเป็นจริง คือการเพ่งพินิจอย่างไม่หยุดยั้งต่อการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ของขันธ์ห้าอันที่ตนถือเอาว่าเป็นของตนหรือของผู้อื่น

หรือกล่าวอย่างหนึ่งว่า นามรูปทั้งมวลที่ได้พบเห็นนั้นจงถือเอาไปเป็นวัตถุสำหรับเพ่งพินิจให้เห็นความจริงอยู่เสมอ การเพ่งเพื่อให้เห็นความจริงนี้ เป็นทางหนึ่งที่จักป้องกันมิให้ความเท็จเทียมอันเป็นแต่เพียงมายาที่ผ่านไปผ่านมาเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเพียงกระแสที่หมุนไป กลิ้งไป ของสังขารอันหาความจริงแท้แน่นอนไม่ได้

พระพุทธองค์จึงตรัสเตือนให้เราไป ติดต่อกันไม่ขาดสาย ในการเพ่งหาของจริงให้พบ และปล่อยวาง ความยึดถือเสียได้ นี่แหละคือการกระทำที่เป็นสมาธิและมีปัญญาเคียงคู่กันไป

สมาธิที่เดินทางร่วมกับปัญญาอันเป็นตัวสัมมาทิฏฐิ

. . . เป็นสมาธิที่ไปถูกทาง

ปัญญาจักคอยบังคับมิให้นำสมาธิ

หรือกำลังใจที่ได้รวบรวมไว้ไปใช้ในทางผิดๆเป็นอันขาด

นักวิปัสสนาที่มีปัญญากำกับ มิใช่นักวิปัสสนาแบบเสกเป่าดังที่เห็นดาดดื่นในเมืองไทย พวกเสกเป่าเหล่านั้นมิใช่ลูกศิษย์ของพระพุทธองค์ที่เดินตามทางของพระองค์ แต่มาอาศัยทางของพระองค์แล้วไม่เดิน กลับเอาทางเป็นสถานสำหรับเปิดร้านจำหน่ายเครื่องรางของขลังอันทำให้คนโง่หนักไปอีก เขาขาดปัญญาจึงปรากฏเป็นเช่นนั้น ถ้าเอาปัญญามาใช้นิดหน่อย เรื่องก็จักดีและก้าวหน้าไปกว่านี้มาก

พวกที่อ้างตนเองว่า เป็นอาจารย์ทางวิปัสสนา และกลายเป็นนักปลุกเสกนั้น มิใช่นักวิปัสสนาที่แท้ แต่เป็นนักวิปัสสนาจอมปลอม เอาคำพูดที่เป็นไปเพื่อความดับความโง่ความหลงผิดมาใช้ในทางทำให้คนหลงผิดต่อไปอีก ชาวพุทธไม่ควรเชื่อไปในรูปอย่างนั้น เรื่องของการทำสมาธิในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องเพื่อออกไปจากทุกข์ มิใช่เป็นเรื่องแส่หาความทุกข์ใส่ตน จึงขอแนะนำให้เข้าใจถูกในเรื่องนี้และชวนกันดำเนินต่อไปสู่ความพ้นทุกข์

ความเข้าใจผิดในเรื่องการปฏิบัติสมาธิ

บางคนมักคิดว่า การฝึกหัดจิตให้เป็นสมาธิหรือการปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งไม่จำเป็น

คราวหนึ่ง ท่านผู้ใหญ่ของบ้านเมืองผู้หนึ่งได้พูดปราศรัยแก่ประชาชนว่า ข้าพเจ้าไม่เลื่อมใสในการเจริญวิปัสสนา เพราะมัวไปนั่งหลับตากันเสียหมด บ้านเมืองจักไม่ก้าวหน้า การพูดของท่านผู้นี้นั้นก็เป็นการพูดที่ไม่เข้าใจเรื่องของการปฏิบัติว่ามีผลเป็นอย่างไร นึกแต่เพียงว่าถ้าไปปฏิบัติแล้วคนจักเบื่อโลกเสียหมด ไม่ช่วยกันสร้างชาติบ้านเมืองต่อไป เป็นการพูดที่ออกมาจากความหลงโดยแท้

การปฏิบัติสมาธิเป็นการสร้างเสริมความก้าวหน้า

การปฏิบัติในทางใจมิได้เป็นการทำลายความก้าวหน้า แต่เป็นการสร้างเสริมความก้าวหน้าให้ดีขึ้น เพราะใจที่ได้รับการอบรมดีแล้ว จักเป็นใจที่อ่อนโยนควรแก่การงานทุกชนิด ทำงานได้ผลดีกว่าใจที่ยังมิได้ฝึก

ม้าลากรถ...ถ้าหากยังมิได้ฝึกให้เชื่อง มันคงเอารถลงคูไปเสียหาย ไม่มีใครจะโง่จนถึงกับเอาคนที่มิได้ฝึกมาทำงาน แต่เพราะความเข้าใจผิด คนมิได้ฝึกตนในทางใจ...ได้ทำงานของ

บ้านเมืองให้ทรุดโทรมเสียหายก็มีอยู่มิใช่น้อย ความเดือดร้อนของส่วนรวมมาจากไหนกัน มาจากที่มิได้อบรมนั่นเอง ถ้าใครหวังความเจริญแก่ตนแล้ว จึงควรลองเข้าฝึกหัดใจ ทำใจให้อยู่ในอำนาจของความรู้สึกผิดชอบ และมีปัญญาเป็นผู้นำทางของการปฏิบัติ ก็จักได้รับความเจริญก้าวหน้าโดยมิต้องสงสัย

...เพราะ...

จิตที่ได้ฝึกไว้ดีแล้วย่อมนำความสุขมาให้

ลุกขึ้นตั้งต้นเดิน...เดินต่อไป

การเจริญฌานสี่แห่งองค์มรรคนี้ก็หมายถึงการเพ่งพินิจโดยนัยที่กล่าวมา เป็นการเพิ่มพูนกำลังความคิดในทางถูกให้แก่ใจ เมื่อปฏิบัติไปโดยมิได้ท้อถอย ก็จักถึงความสะอาด สว่าง สงบ อันเป็นจุดหมายของพุทธศาสนาของชาวเรา ผู้มีความรักชาติ รักศาสนา จงพยายามหมุนเรือคือชีวิตของตนเข้าหาทางดีงาม เมื่อพบทางแล้วจงตั้งต้นเดินต่อไปตามทางนั้น อย่าได้หยุดยั้ง การถึงจุดหมายปลายทางนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ต้องบอกก็ได้ เพราะผู้เดินทางย่อมจักถึงและรู้จักได้ด้วยตนเองอยู่แล้ว

จึงขอบอกแต่เพียงว่า . . .

จงลุกขึ้น ตั้งต้นเดิน เดินต่อไป เท่านั้น

ทางเอก...ทางสายเดียวที่ทุกคนต้องเดิน

เท่าที่ได้กล่าวมาในเรื่องของทางสายกลาง หรือ มรรคมีองค์แปด มีความเห็นชอบเป็นต้น มีความตั้งใจมั่นชอบเป็นที่สุด ก็ทำให้ท่านพอมองเห็นได้แล้วว่า ทางนี้เป็นทางเอก เป็นทางอันดีสำหรับชีวิตของมนุษย์อย่างไร

การเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของคนทั่วๆไป ย่อมมีปัญหาแห่งชีวิตเกิดขึ้นเสมอ ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ถ้าหากเจ้าตัวผู้มีปัญหามาเข้าใจเหตุผลของชีวิต พยายามใช้แนวธรรมะเป็นเครื่องระงับดับทุกข์ แล้วก็จักเอาชนะทุกข์ได้ แต่ถ้าไม่หาทางปฏิบัติเอาชนะ ท่านก็จักแพ้จากความทุกข์ ความเดือดร้อนจักเข้าครอบงำตัวท่านได้ จงหาทางขจัดความทุกข์ด้วยการนำธรรมะไปใช้เถิด

แต่ก่อนที่จักใช้ธรรม ต้องศึกษาให้เข้าใจธรรมเสียก่อน การศึกษาเป็นกิจเบื้องต้นของการปฏิบัติธรรม เมื่อได้ศึกษาให้เข้าใจแล้ว ก็นำสิ่งที่ตนได้เข้าใจนั้นมาใช้ต่อไป ผลไม่ต้องเอ่ยถึง เพราะหลักธรรมก็บอกไว้แล้วว่า ทำอย่างใดก็ได้ผลเป็นอย่างนั้น เราจักหนีจากไปไม่ได้เป็นอันขาด วันหนึ่งผลต้องตามมาหาตนได้ จึงควรทำแต่ความดีไว้เสมอ

อันคนจักทำดีได้ตลอดไปนั้น ต้องมีความเห็นเป็นมูลฐาน ความเห็นถูกหรือสัมมาทิฏฐิ จึงเป็นตัวนำในองค์มรรค ความ

เข้าใจอันถูกต้องในที่นี้ ย่อมประมวลเอาปัญญาหรือความเข้าใจอันถูกต้องทุกชนิด เช่นโลกุตตรปัญญาในเรื่องของความจริงแท้สี่ประการ ที่เรียกกันว่าอริยสัจจ์สี่ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์โดยตรง

ในเรื่องกฎของการปรุงแต่งของกันและกัน อันเป็นเหตุสืบเนื่องให้เกิดสิ่งต่างๆโดยลำดับ คือ ปฏิจจสมุปบาท

เรื่องจริงแท้อันไม่เปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งปวง ที่เรียกว่าไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกกขัง อนัตตา....ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนที่แท้ รวมทั้งเรื่องกฎของกรรม คือเรื่องของเหตุผลโดยแท้

รุ่งอรุณแห่งการแทงตลอดอริยสัจจ์

ในเรื่องที่กล่าวมานี้ ถ้าหากผู้ใดได้เข้าใจถูกต้องตามที่เป็นจริงจะทำให้เกิดผลเป็นอย่างเดียวกัน คือความเบื่อหน่ายต่อโลกียธรรมทั้งปวง เมื่อสัมมาทิฏฐิส่วนลึกเป็นเรื่องของโลกีย์ก็รวมอยู่ด้วย **คนที่มีความเห็นชอบย่อมกระทำแต่สิ่งที่ดีเพียงถ่ายเดียว เมื่อเขาทำแต่ความดี....ผลก็คือความสุขในโลกที่เขาต้องการต้องมาหาเขา**

พระพุทธองค์จึงตรัสเรียกสัมมาทิฏฐิว่า รุ่งอรุณแห่งการแทงตลอดอริยสัจจ์สี่

จึงเห็นได้ว่า เมื่อบุคคลผู้มีสัมมาทิฏฐิประจำใจแล้ว ก็เป็นแรงผลักดันให้เกิดความคิดอันชอบ การพูดในทางที่ถูกที่ชอบ การทำงาน การเลี้ยงชีพ การพยายาม การมีสติคุ้มครองตนและการปักใจมั่นในทางที่ชอบ ย่อมเป็นมาได้ตามลำดับ เมื่อครบทั้งแปดอย่างรวมกันในรูปอย่างนี้แล้ว ก็เกิดกำลังใจให้จิตของผู้นั้นไหลไปตามสายของมรรค ผลที่สุดก็พ้นจากทุกข์ได้สมหมาย

ความจริงในข้อนี้มีกล่าวไว้ว่า . . .

คนล่วงพ้นความทุกข์ได้ด้วยการสมาทานสัมมาทิฏฐิ

ดังนั้น สัมมาทิฏฐิจึงเป็นรุ่งอรุณของความรอดพ้น ความรอดพ้นเป็นความหวังอันสำคัญของชาวพุทธ ทางมีแล้วและเปิดอยู่เสมอ จงลงมือเดินไปตามทางนั้นเถิด ความสว่างของชีวิตกำลังรออยู่ข้างหน้าแล้ว อย่าช้าอยู่เลย

อันการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา ก็คือการปฏิบัติในทางสายกลางนี่เอง เพราะทางสายกลางหรืออริยมรรคมีองค์แปดเป็นตัวพรหมจรรย์ที่พระผู้มีพระภาคทรงชักชวนให้เราปฏิบัติตามมรรคแปด ทรงรับรองว่า “ตราบใดที่ชาวโลกยังปฏิบัติตามมรรคแปด โลกนี้จักไม่ว่างเปล่าจากพระอรหันต์” พระอรหันต์จักมีก็โดยเดินผ่านทางสายกลางนี้ ทางสายกลางจึงเป็นตัวแท้ของพุทธธรรมที่ทุกคนควรมุ่งเข้าถึงด้วยการปฏิบัติ

ทำไมพวกเราในสมัยนี้ จึงมิได้พบกับความหลุดพ้นจากความทุกข์ ทั้งๆที่เรามีความทุกข์กันและทุกคนก็มีความประสงค์

จักทำตนให้พ้นทุกข์ แต่ก็ยังไม่พ้นไปได้ เหตุมีอยู่เพียงประการเดียวเท่านั้น คือว่าเราไม่เดินทาง เราเพียงแต่ไปมัวยืนรออยู่ที่ปากทาง แล้วก็มัวพรรณนาถึงทางกันอยู่บ้าง มัวถกเถียงกันถึงหนทางบ้าง การออกเดินจึงไม่มี อย่ามัวชักช้ากันเลย อย่ามัวถกปัญหากันให้ยุ่งยากเลย **ทางมีแล้ว จงตั้งต้นและเดินต่อไป ดีกว่า การเดินทางเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคน พระพุทธองค์เป็นเพียงแต่ผู้ชี้ทางให้เท่านั้น**

พุทธศาสนาเป็นวิถีแห่งการพ้นทุกข์ของชีวิต

พุทธศาสนาเป็นวิถีทางของชีวิต เป็นวิถีแห่งการพ้นทุกข์ที่เหมาะแก่คนทุกยุค ทุกสมัย พุทธศาสนาไม่มีเรื่องลึกลับอะไรมากที่ต้องขบคิด พุทธศาสนามิใช่เรื่องเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันมีความขลังในรูปแปลกๆ พุทธศาสนาเป็นศีลธรรมและปัญญาที่เหมาะสำหรับทุกคนจักพึงนำไปปฏิบัติได้เท่านั้น พุทธศาสนาได้มีอายุมาจนถึง ๒๕๐๐ ปี ก็โดยมีการสืบต่อมาโดยลำดับ พวกเราทั้งหลายในยุคนี้เกิดมาได้พบว่าคำสอนยังมีอยู่ แต่การปฏิบัติตามคำสอนอย่างแท้จริงนั้นมีบ้างไม่สู้มากนัก ถ้ามีแต่น้อย คำสอนจักตั้งอยู่ได้อย่างไร เพราะความเจริญทางพุทธศาสนาอยู่ที่การปฏิบัติของชาวพุทธ พุทธศาสนาอยู่ในใจของผู้ปฏิบัติทุกคน ใครๆจะเรียกตนเองว่าเป็นชาวพุทธ แต่ถ้าขาดการปฏิบัติ

ตนตามทางของพุทธศาสนาแล้ว เขาเป็นชาวพุทธโดยปิดฉลากไว้เท่านั้น คล้ายกับขวดยาที่มีฉลากแต่ไม่มียาอยู่ข้างใน จักเป็นประโยชน์แก่คนป่วยที่ไหน ชาวโลกเราส่วนมากมีอาการป่วยเป็นโรคทางใจอยู่ทั้งนั้น บางคนเป็นมาก บางคนเป็นน้อย รวมแล้วเป็นกันทุกคนก็ว่าได้ เมื่อเกิดมีโรคแล้วท่านยังกินของแสลงไปอีก โรคจักหายได้อย่างไรกัน จงเลิกกินของแสลงและกินยากันเถิด การรักษาโรคทางใจต้องมีธรรมะเข้าช่วยก็พอจักหายได้บ้าง

จงนึกถึงพระพุทธพจน์ที่ตรัสว่า . . .

น่าหัวเราะอะไร น่าร่าเริงอะไร
เมื่อโลกถูกความมืดหุ้มห่ออยู่แล้ว
ทำไมท่านจึงไม่แสวงหาดวงประทีปส่องใจเล่า

ความเพียรพยายามเป็นสิ่งที่ท่านต้องทำในวันนี้
. . . อย่าผัดเพี้ยนอยู่ . . .

ถ้าหากกระทำความดีแล้ว จงทำทันที
ถ้าปล่อยช้าไว้ . . .
ใจของท่านจักตกไปสู่บาปเสีย

จงริเริ่ม! จงก้าวหน้า! ปฏิบัติในธรรมของผู้รู้เถิด
จงถนอมตนขึ้นจากความชั่วโดยเร็วเถิด

ปณิธานของธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบรมศาสดา ตามเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี (นายบรรลือ สุขธรรม ป.ธ.๘) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ก่อสร้างธรรมสภา อันเป็นธรรมสภาแห่งแรกของประเทศไทย สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงปิดทองลูกนิมิตเอก ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๒

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์จำหน่ายในท้องตลาด ส่วนมากมีเนื้อหาสาระและมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นเพราะรูปเล่มส่วนใหญ่ ไม่มีความสวยงาม ไม่มีคุณสมบัติพอที่จะดึงดูดประชาชนให้สนใจหนังสือ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้ตั้งปณิธานว่า ภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะ ให้มีรูปแบบสวยงาม น่าจับต้อง เป็นที่สนใจของประชาชน และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นโชว์ตามร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best Seller เหมือนหนังสือชนิดอื่นทั่ว ๆ ไปที่วางจำหน่ายอยู่ จึงได้พัฒนารูปแบบปกและรูปเล่ม ให้มีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นไป ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านมาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามีความภูมิใจที่ได้นำเสนอและพัฒนาการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพดีและราคาถูก เพื่อสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า **"หนังสือธรรมะทั้งสวย ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาไม่แพง"**

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม คือ การเผยแพร่ธรรมะที่ส่งเสริมให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามและการนำมาซึ่งความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทย จักมีอิสระปราศจากความงมงาย ปราศจากสิ่งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้อบายมุขหมดไปจากประเทศไทย ซึ่งอาจจะเป็นไปไม่ได้ แต่ขอให้ลดลง ๆ เรื่อย ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีศีล มีธรรม มีวัฒนธรรมของชาวพุทธ และมีความปีติในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและเพื่อความสุขของสังคมโดยทั่วกัน

ด้วยความสุจริต หวังดี ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ของ**หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ** แห่งสวนโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานี พระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ **หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ** องค์ประธานสถาบันบันลือธรรม และ **ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี** ป.ธ. ๘ ประโยค (นายบรรลือ สุขธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดธรรมสภา

กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ **พบพระ พบธรรม** ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น.
๒. โครงการ **ศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก** จัดที่สวนมุทิตาธรรมาราม
๓. โครงการ **อยู่กันด้วยความรัก** ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ
๔. ธรรมสถานปฏิบัติธรรม **"สวนมุทิตาธรรมาราม"** อบรมการเรียนรู้ชีวิตตามธรรมใน ๑ วัน ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น. ทุกวันพุธต้นเดือน ติดต่อเข้าร่วมกิจกรรม "เรียนรู้ชีวิตตามธรรม" ได้ที่ โทร. ๐๘๖-๐๐๓๕๔๗๘, ๐๒-๔๔๑๑๕๘๘

สถาบันบันลือธรรม และ ธรรมสถานสวนมุทิตาธรรมาราม ได้รับการสนับสนุนจากธรรมสภาและศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สาธุชนท่านใดที่สนใจ ขอกราบเรียนเชิญเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ของสถาบันบันลือธรรม ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์ นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งมีประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทานที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ชื่อว่าได้แสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรมอันจะอำนวยประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดี มีคุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่ **ธรรมสภา...**
๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๙ แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์. (๐๒) ๔๔๑๑๕๘๘ โทรสาร. (๐๒) ๔๔๑๑๔๖๔ หรือ ที่ www.thammasapa.com

การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

ปณิธานของหลวงพ่อปัญญานันทะ

๑. ชีวิตร่างกายเป็นของพระรัตนตรัย ข้าพเจ้าเป็นทาสพระรัตนตรัยโดยสมบูรณ์

๒. ความมุ่งหมายของข้าพเจ้า อยู่ที่การประกาศคำสอนของพระพุทธศาสนา

๓. ข้าพเจ้าจักต้องกล้าพูดความจริงทุกกาลเทศะ

๔. ข้าพเจ้าจักต้องสู้ทุกวิถีทาง เพื่อทำลายสิ่งเหลวไหลในพุทธศาสนา นำความเข้าใจมาให้แก่ชาวพุทธ

๕. ข้าพเจ้าไม่มีอะไรเป็นของส่วนตัว นอกจากปัจจัยสี่พอเลี้ยงอัตภาพเท่านั้น หากประโยชน์อันใดที่เกิดขึ้นจากงานของข้าพเจ้า สิ่งนั้นเป็นของส่วนรวมต่อไป

๖. ข้าพเจ้าถือว่า คนที่ประพฤติตนตามหลักธรรม เป็นผู้ร่วมงานของข้าพเจ้า นอกนั้นไม่ใช่

ปัญญานันทะ ภิกขุ

www.thammasapa.com
ISBN : 978-974-05-1319-3

ขอกราบขอบพระคุณแด่ทุกท่านที่สนับสนุน และสมทบการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มนี้
โปรดช่วยอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์เพื่อการเผยแพร่ธรรมะ ราคาเล่มละ ๘๐ บาท